

Diagnoza potrzeb i potencjału
społeczności lokalnej

Gminy Pniewy

w zakresie usług społecznych

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	4
II. WPROWADZENIE TEORETYCZNE.....	4
III. OPIS KONCEPCJI BADANIA:	5
CELE BADANIA	5
PYTANIA KLUCZOWE I ZAKRES BADANIA.....	6
IV. OPIS METODOLOGII BADANIA	7
ZASTOSOWANE METODY I TECHNIKI BADAWCZE.....	7
DOBÓR PRÓBY BADAWCZEJ	10
NARZĘDZIA BADAWCZE	14
V. OPIS OBSZARU OBJĘTEGO DIAGNOZĄ	15
POŁOŻENIE.....	15
UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNE	16
VI. PREZENTACJA WYNIKÓW BADAŃ W GMINIE PNIEWY	19
POLITYKA PRORODZINNA, WSPIERANIE RODZINY, SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ I POMOC SPOŁECZNA	20
ROMOCJA I OCHRONA ZDROWIA	48
EDUKACJA PUBLICZNA	80
PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU	85
KULTURA, KULTURA FIZYCZNA ORAZ TURYSTYKA	97
AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA	106
WSPÓŁPRACA INSTYTUCJONALNA	116
PRIORYTETOWOŚĆ DZIAŁAŃ.....	120
VII. WNIOSKI	127
VIII. REKOMENDACJE.....	141
IX. BIBLIOGRAFIA.....	148
VIII. SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW	149

Skrót	Rozwinięcie
CIS	Centrum Integracji Społecznej
GKPiRPA	Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
IPiN	Instytut Psychiatrii i Neurologii
JST	jednostki samorządu terytorialnego
KBdSPN	Krajowe Biuro do spraw Przeciwdziałania Narkomanii
KCPU	Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom
KDR	Karta Dużej Rodziny
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	(ang. <i>non-government organization</i>) – organizacja pozarządowa
PARPA	Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
PES	podmioty ekonomii społecznej
pn.	pod nazwą
pp.	punkt procentowy
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
UTW	Uniwersytet Trzeciego Wieku
ZI	Zespół Interdyscyplinarny

I. WSTĘP

Współczesne zmiany społeczne zachodzą w coraz szybszym tempie i wymagają ciągłego dostosowania się do nowych wyzwań i potrzeb społeczności lokalnych. Jednym z obszarów, które odgrywają ważną rolę w tych przemianach jest rozwój usług społecznych na poziomie lokalnym. Zmiany, które dokonują się w strukturach społecznych, ekonomicznych i demograficznych stwarzają nowe wyzwania, wymagające nowego spojrzenia na to, w jaki sposób możemy sprostać potrzebom danych społeczności.

W dobie tych wyzwań, analiza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych jest fundamentalnym narzędziem, które pomoże precyzyjnie określić, jakie grupy społeczne wymagają szczególnego wsparcia, które z obszarów usług społecznych wymagają zwiększenia działań, a także co można wprowadzić, aby odpowiedzieć na potrzeby społeczności lokalnej. Przyczyni się ona do zrozumienia obecnej sytuacji i pomoże w kształtowaniu przyszłości poprzez budowanie zrównoważonej i angażującej się społeczności, która korzystając ze swoich zasobów będzie mogła sprostać wyzwaniom, jakie przyniesie jej przyszłość.

II. WPROWADZENIE TEORETYCZNE

Zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, **usługi społeczne** oznaczają działania podejmowane przez gminę, świadczone w formie niematerialnej w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców. Usługi społeczne obejmują działania z zakresu: polityki prorodzinnej, wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej, pomocy społecznej, promocji i ochrony zdrowia, wspierania osób z niepełnosprawnościami i starszych, edukacji publicznej, przeciwdziałania bezrobociu, kultury, kultury fizycznej i turystyki, pobudzania aktywności obywatelskiej, mieszkalnictwa, ochrony środowiska oraz reintegracji zawodowej i społecznej.

Usługi te realizowane są przez gminę w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, a ich świadczenie opiera się na pomocy w formie niematerialnej. Docelowo, mogą one być realizowane przez **Centra Usług Społecznych**.

W odpowiedzi na możliwość wprowadzenia zmian w zakresie prowadzenia polityki

społecznej, Gmina Pniewy przeprowadziła diagnozę, która dostarcza władzom Gminy informacji o potrzebach mieszkańców w zakresie usług społecznych oraz potencjale usługowym wspólnoty samorządowej w zakresie działań wspierających, które w sposób funkcjonalny i holistyczny powinny uzupełniać dotychczas świadczone usługi społeczne.

Trafna, rzetelna i użyteczna diagnoza potrzeb i potencjału powinna spełniać kilka podstawowych warunków, do których należą:

- wieloaspektowość – powinna uwzględniać różnorodne uwarunkowania i przejawy kondycji społeczności lokalnej, dostarczać wiedzę na temat potrzeb społecznych, jak i zakresu oferowanych usług społecznych;
- kompleksowość – powinna uwzględniać szeroki zakres działań usługowych organizowanych przez gminę;
- zróżnicowanie metod badawczych – powinna łączyć metody i techniki badawcze;
- partycypacja – powinna zapewniać uczestnictwo i wpływ społeczności na przebieg i rezultaty procesu;
- praktyczność – powinna dostarczać władzom Gminy informacji o potrzebach mieszkańców w zakresie usług społecznych.

Niniejszy raport jest efektem przeprowadzonej Diagnozy potrzeb i potencjału społeczności lokalnej Gminy Pniewy w zakresie usług społecznych, która przyczyni się do zaprojektowania działań wspierających, świadczonych przez wspólnotę samorządową, które w sposób funkcjonalny będą uzupełniać usługi społeczne realizowane przez podmioty działające w zakresie polityki społecznej na terenie Gminy Pniewy.

III. OPIS KONCEPCJI BADANIA:

CELE BADANIA

Niniejsza diagnoza zrealizowana na zlecenie Ośrodka Pomocy Społecznej w Pniewach **ma na celu zidentyfikowanie istniejącego w środowisku lokalnym zapotrzebowania na usługi społeczne i określenie kierunków rozwoju usług społecznych** w Gminie Pniewy. Zakres działań badawczych odnosił się do zidentyfikowania następujących kwestii, będących jednocześnie celami szczegółowymi przeprowadzonej diagnozy:

- wskazanie uwarunkowań oraz możliwości społeczności lokalnej m.in.

- gospodarczych, środowiskowych, społecznych, demograficznych, kulturowych,
- ukazanie potrzeb i zakresu świadczenia usług społecznych,
 - rozpoznanie korelacji innych sektorów, kondycji podmiotów w odniesieniu do realnych problemów społecznych.

PYTANIA KLUCZOWE I ZAKRES BADANIA

Punktem wyjścia badań jest określenie problemu badawczego, tj. istotnego pytania lub zespołu pytań, na które odpowiedzi ma dostarczyć badanie. Do wyjaśnienia problemu badawczego niezbędne są pytania szczegółowe, których sformułowanie ułatwia analizę całego zagadnienia, pomaga w rozplanowaniu badań, sprzyja lepszemu doborowi narzędzi badawczych, a także chroni badacza przed pominięciem ważnych aspektów badanego problemu.

Przyjmując powyższe określenie problemu badawczego, w niniejszej diagnozie sformułowano następujący **problem główny**:

Jakie potrzeby w zakresie usług społecznych występują obecnie w Gminie Pniewy?

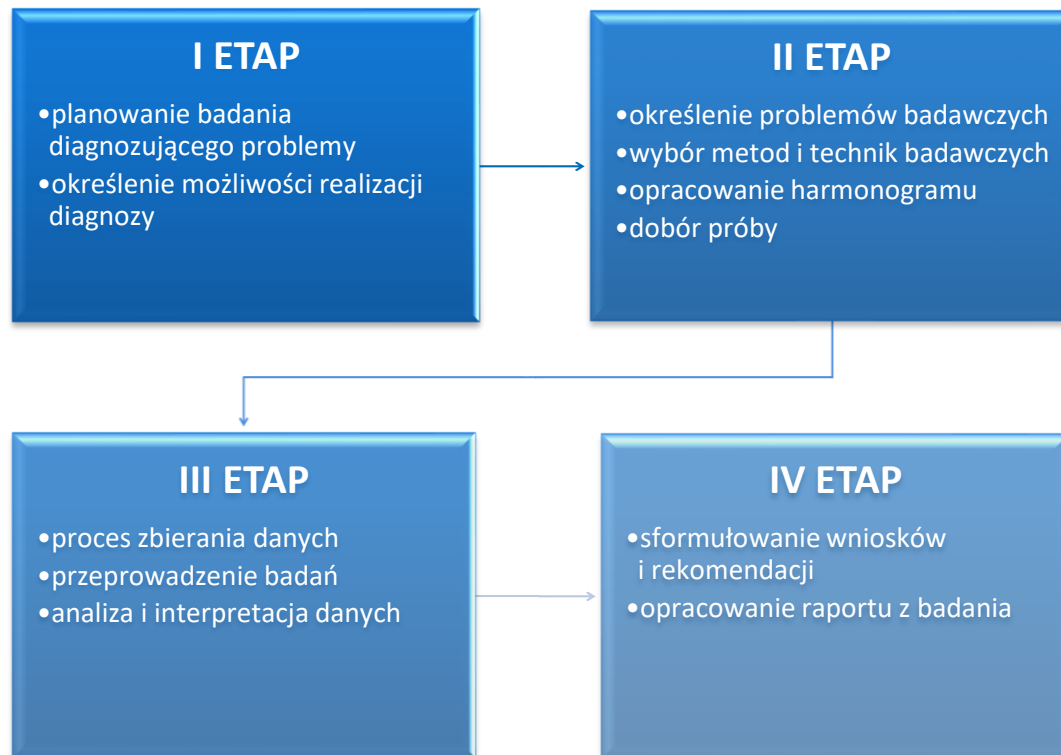
Wysunięto także następujące **pytania badawcze**:

1. Jaki jest obecny stan świadczonych usług w Gminie?
2. Jakie są potrzeby społeczne mieszkańców w Gminie w zakresie zapotrzebowania na usługi społeczne, a także na które z nich może odpowiedzieć działalność CUS?
3. Jaki jest poziom aktywności obywatelskiej w zakresie świadomości obywatelskiej mieszkańców i spraw społecznych?
4. Jaki jest poziom aktywizacji mieszkańców sołectw do uczestniczenia w działaniach z zakresu potrzeb kulturalnych oraz współorganizacji, współdziałania i integracji społecznej?
5. Jaki potencjał społeczności lokalnej (instytucji, organizacji sektora obywatelskiego i sektora ekonomii społecznej, podmiotów prywatnych) może wykorzystać CUS w celu zaspokajania potrzeb społecznych na obszarze swojej działalności?
6. Jakie rozwiązania/usługi społeczne należy wprowadzić w celu zaspokojenia potrzeb społecznych?

IV. OPIS METODOLOGII BADANIA

Przeprowadzone badanie diagnozujące potrzeby i potencjał społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych składało się z kilku etapów, które zostały przedstawione poniżej.

Rysunek 1. Etapy procesu badawczego

Źródło: opracowanie własne

ZASTOSOWANE METODY I TECHNIKI BADAWCZE

Istotą badania było poznanie potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych. W tym celu zdecydowano się na przeprowadzenie komplementarnych badań, zrealizowanych wśród:

- dorosłych mieszkańców Gminy Pniewy,
- lokalnych liderów oraz osób kluczowych z perspektywy planowania i realizacji usług społecznych, a także przedstawicieli władz lokalnych,
- przedstawicieli mieszkańców, instytucji gminnych oraz organizacji pozarządowych i nieformalnych realizujących usługi społeczne w Gminie.

Włączanie w proces diagnozy przedstawiciele różnych środowisk umożliwiło przyjrzenie się potrzebom w zakresie usług społecznych i potencjałom służącym ich zaspokajaniu z różnych perspektyw.

Przez **metodę badawczą** rozumie się system założeń i reguł pozwalających na takie uporządkowanie praktycznej lub teoretycznej działalności, aby można było osiągnąć cel, do jakiego się świadomie zmierza¹. Wyróżnia się metody ilościowe i jakościowe. Zarówno jedne, jak i drugie są użyteczne w prowadzeniu badań socjologicznych. Wszystko zależy od tego jakich danych potrzebujemy. Badacze jakościowi szukają odpowiedzi na pytania „jak?”, „dlaczego?”, skupiając się na pojedynczych jednostkach lub małych grupach. Badania te mają na celu zrozumienie głębszych przyczyn zachowań ludzi. Z racji tego, że obejmują niewielką liczbę badanych, wyników nie można uogólniać do całej populacji. Metody badań ilościowych posługują się głównie liczbami i odpowiadają na pytania „ile?” i „jak często?”. Ten typ badań przeprowadzany jest na większą skalę, niż w metodach jakościowych, a jego wyniki można przekładać na całą populację².

Badania zostały wykonane zarówno zgodnie z **metodologią jakościową**, jak i **ilościową**. W przypadku dorosłych mieszkańców wykorzystane zostały dwie techniki – CAWI i IDI. **Technika CAWI** (ang. *Computer Assisted Web Interviews*) polega na przeprowadzeniu ankiety, która jest dostępna w formie online. Pozwala ona na anonimowość, dzięki czemu osoby biorące udział w badaniu czują się swobodnie. Technika **IDI** (ang. *Individual In-depth Interview*), czyli indywidualny wywiad pogłębiony pozwolił na zdobycie rozszerzonej wiedzy na temat badanych obszarów poprzez bezpośrednią rozmowę moderatora z pojedynczym respondentem. Osoby biorące udział w wywiadzie zostały wyłonione spośród grup dostosowanych do obszaru wsparcia oferowanego w ramach CUS, tj. osób z niepełnosprawnościami, seniorów, młodzieży, itp. Technika IDI została wykorzystana również do przeprowadzenia badania wśród lokalnych liderów oraz osób kluczowych z perspektywy planowania i realizacji usług społecznych, a także przedstawiciele władz lokalnych.

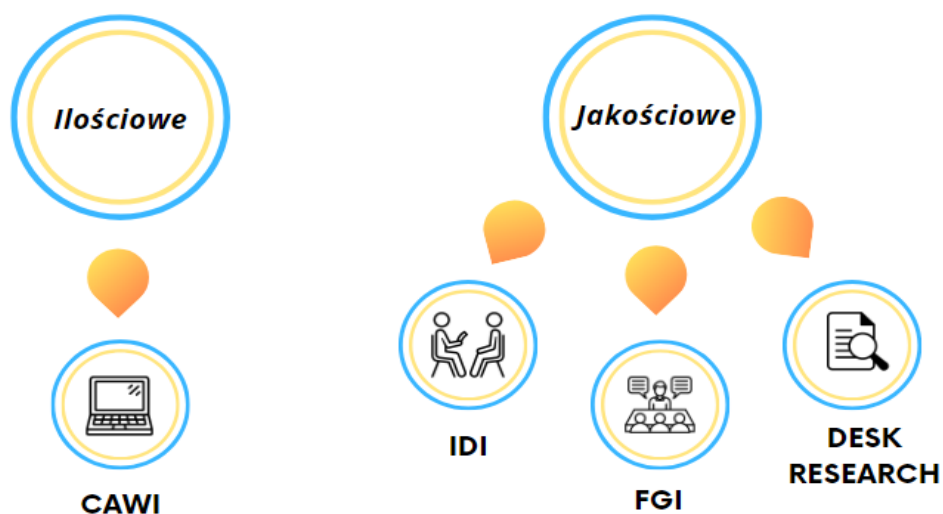
¹ Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, s. 60.

² Przewłocka J., *CAWI- specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju*, s. 97.

Z przedstawicielami mieszkańców, instytucji gminnych oraz organizacji pozarządowych i nieformalnych, realizujących usługi społeczne w Gminie Pniewy przeprowadzono **zogniskowane wywiady grupowe** (ang. *FGI – Focus Group Interview*), które w odróżnieniu do indywidualnych wywiadów pogłębionych pozwalają na dialog między respondentami, skoncentrowany na określonych obszarach badawczych, kierowany przez prowadzącego wywiad. Techniki IDI oraz FGI są jednymi z podstawowych technik badań jakościowych. Ich celem jest uzyskanie szczegółowych opinii i informacji od konkretnych osób, spełniających określone kryteria doboru próby. Wykorzystuje się je również w celu wyjaśnienia natury badanego zjawiska, dotarcia do istoty rzeczy, otrzymania informacji, które byłoby trudno uzyskać innymi metodami. Za każdym razem przed przystąpieniem do badania, rozmówcom udzielano informacji odnośnie celu badań, zasad oraz całkowitej anonimowości. Wywiady przebiegały według określonego scenariusza, były prowadzone przez moderatora oraz rejestrowane. Przeprowadzono je w formie bezpośredniej.

W ramach przeprowadzonych badań, wykorzystano również **analizę danych zastanych** (ang. *Desk Research*), czyli technikę badawczą polegającą na kompilacji, analizowaniu oraz przetwarzaniu danych i informacji pochodzących z istniejących źródeł, a następnie formułowaniu na ich podstawie wniosków dotyczących badanego problemu. Analizie poddane zostały dane z Głównego Urzędu Statystycznego oraz wszystkie programy wykonawcze, raporty, sprawozdania i analizy w zakresie polityki społecznej prowadzonej na terenie Gminy Pniewy.

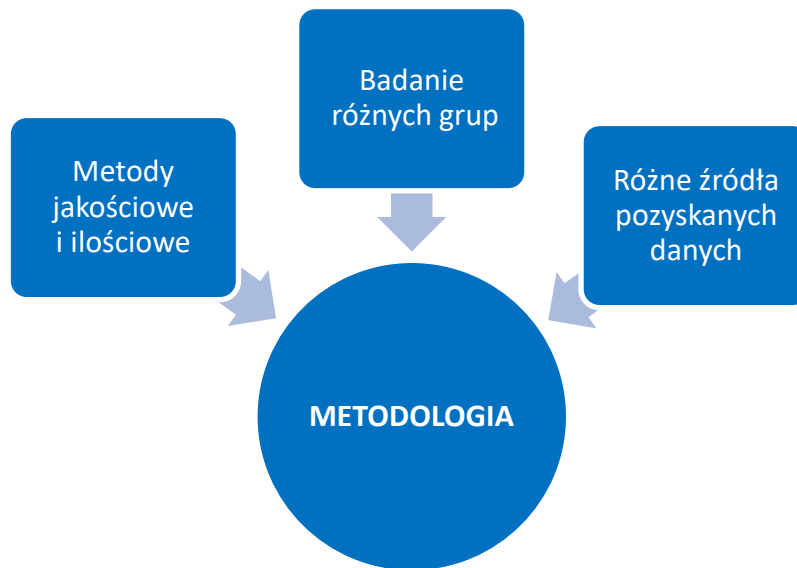
Rysunek 2. Wykorzystane metody i techniki badawcze

Źródło: opracowanie własne

Koncepcja badania uwzględniła zapewnienie trafności i rzetelności planowanych działań. Wiązała się z tym przede wszystkim triangulacja źródeł danych, polegająca na pozyskaniu informacji z różnych środowisk. W badaniach zastosowano różnorodne techniki i metody badawcze. Pozwoliło to na uzyskanie bardziej wiarygodnych oraz pogłębionych wniosków oraz uzyskanie wszechstronnego opisu i wyjaśnienie zjawisk związanych z potrzebami i potencjałem wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych.

Rysunek 3. Podsumowanie dotyczące metodologii badawczej

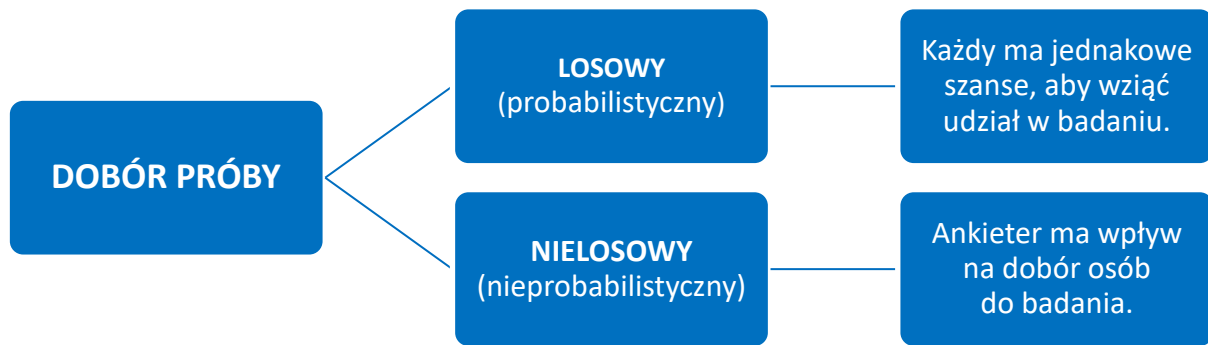

Źródło: opracowanie własne

DOBÓR PRÓBY BADAWCZEJ

Badana przez nas zbiorowość najczęściej jest zbyt liczna, aby zbadać jej wszystkich członków, dlatego wybiera się jej reprezentację. Występują dwa typy doboru próby: losowy i nielosowy. Podejmując decyzję o wyborze doboru próby, kierowano się tym, jaki jest cel naszych badań. Wykorzystany w diagnozie **celowy i losowy dobór próby** umożliwił taki dobór respondentów, by stanowili oni jak najbardziej wartościowe źródło informacji o badanym zjawisku.

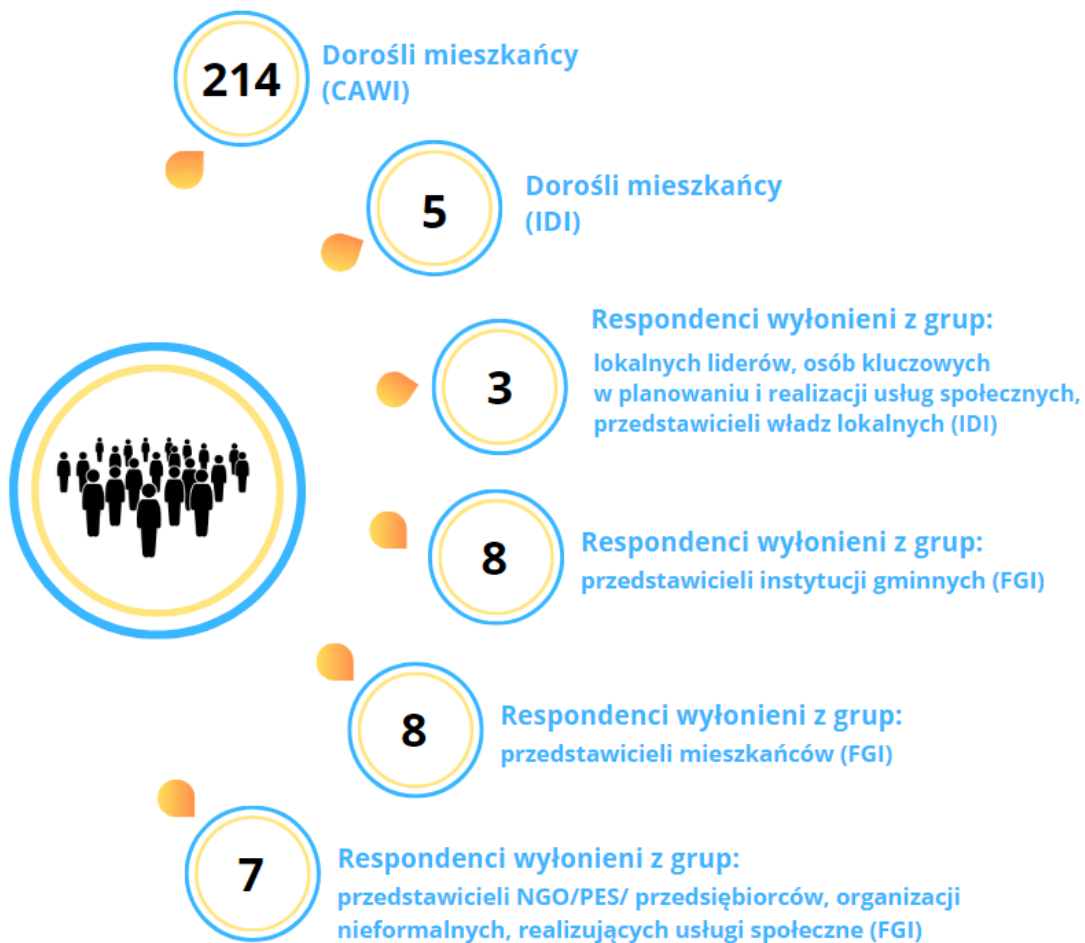
Rysunek 4. Wykorzystany dobór próby

Źródło: opracowanie własne

Badania prowadzone były w październiku 2023 roku. Wzięty w nich udział łącznie 244 osoby, w tym 214 mieszkańców Gminy Pniewy, biorących udział w badaniu ankietowym w formie elektronicznej oraz 5 mieszkańców zamieszkujących różne sołectwa, wyłonionych spośród grup społecznych, dostosowanych do obszaru wsparcia oferowanego w ramach CUS, z którymi przeprowadzono indywidualne wywiady pogłębione. Ponadto wywiady za pomocą tej samej techniki badawczej przeprowadzono z 3 osobami wyłonionymi spośród lokalnych liderów/osób kluczowych z perspektywy planowania i realizacji usług społecznych/przedstawicielami władz lokalnych. W zogniskowanym wywiadzie grupowym wzięło udział 8 respondentów z grona przedstawicieli mieszkańców, 8 przedstawicieli instytucji gminnych oraz 7 osób reprezentujących organizacje pozarządowe i nieformalne, realizujące usługi społeczne w Gminie.

Rysunek 5. Informacje dotyczące próby badawczej

Źródło: opracowanie własne

STRUKTURA BADANEJ PRÓBY WŚRÓD MIESZKAŃCÓW

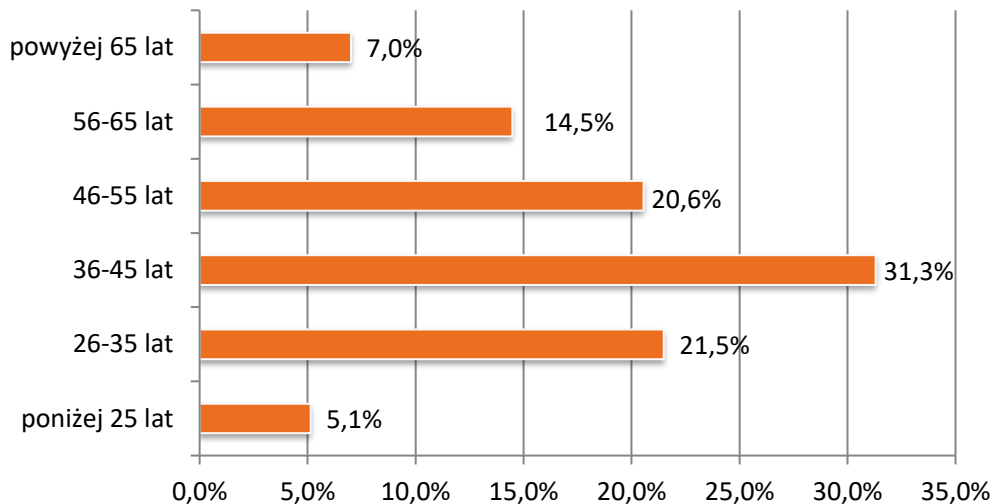
W badaniu diagnozującym potrzeby mieszkańców Gminy Pniewy w zakresie usług społecznych wzięło udział 214 mieszkańców powyżej 18 roku życia. Poniżej przedstawiona została struktura badanej próby ze względu na płeć. Można zauważyć, że pod względem liczby wypełnionych ankiet, w badaniu przewagę miały kobiety – stanowiły one 71,5% ogółu, natomiast mężczyźni – 28,5%.

Rysunek 6. Płeć:

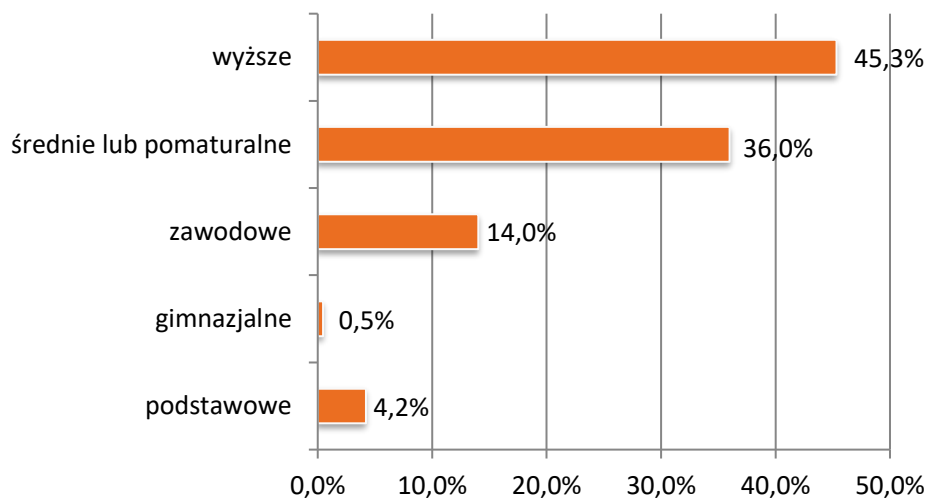
Analiza struktury badanej grupy pokazuje, iż respondenci są mocno zróżnicowani pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowią ankietowani mający 36-45 lat (31,3%). Wśród osób biorących udział w badaniu byli również mieszkańcy w wieku 26-35 lat (21,5%), 46-55 lat (20,6%), a także 56-65 lat (14,5%). Najmniejszy udział w badaniu mieli mieszkańcy powyżej 65 roku życia (7,0%) oraz do 25 roku życia (5,1%).

Wykres 1. Wiek:

Na poniższym wykresie zaprezentowane zostało wykształcenie respondentów. Największy udział w badaniu mieli dorośli mieszkańcy legitymujący się wykształceniem wyższym (45,3%), natomiast 36,0% kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci z wykształceniem średnim lub pomaturalnym. 14,0% badanych posiada wykształcenie zawodowe, natomiast 4,2% mieszkańców zakończyło swoją edukację na poziomie podstawowym, a 0,5% na poziomie gimnazjum.

Wykres 2. Wykształcenie:

NARZĘDZIA BADAWCZE

Narzędzie badawcze to przedmiot służący do realizacji wybranej techniki badań. O ile technika badawcza oznacza czynności, na przykład obserwowanie, prowadzenie wywiadu, o tyle narzędzie badawcze to instrument służący do technicznego gromadzenia danych z badań. Badacze, którzy zajmują się tworzeniem narzędzi badawczych rozróżniają dwa typy kwestionariusza:

- kwestionariusz ankiety, czyli gotowy formularz z pytaniami skierowanymi do respondentów; to właśnie ten typ kwestionariusza wykorzystywany był w przeprowadzonych badaniach,
- kwestionariusz wywiadu składa się ze schematu pytań zadawanych przez ankietera, który wcześniej ma zaplanowaną ich formę i kolejność.

Kwestionariusz ankiety składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru. Widniała w nim informacja o instytucji prowadzącej badania, instrukcji dotyczącej sposobu odpowiedzi na pytania, pytań właściwych oraz wzmianki o zapewnieniu anonimowości i podziękowanie respondentom za udział w badaniu.

Kwestionariusz wywiadu użyty do zebrania danych stanowił spis pytań, opracowanych i ułożonych celowo. Przeprowadzany był według ustalonego planu pytań, co pozwoliło na powtarzalność wyników prowadzonych badań. Kwestionariusz składał się z informacji o instytucji prowadzącej badania, instrukcji dotyczącej sposobu odpowiedzi na pytania, pytań właściwych, wzmianki o zapewnieniu anonimowości oraz podziękowania respondentom za udział w badaniu.

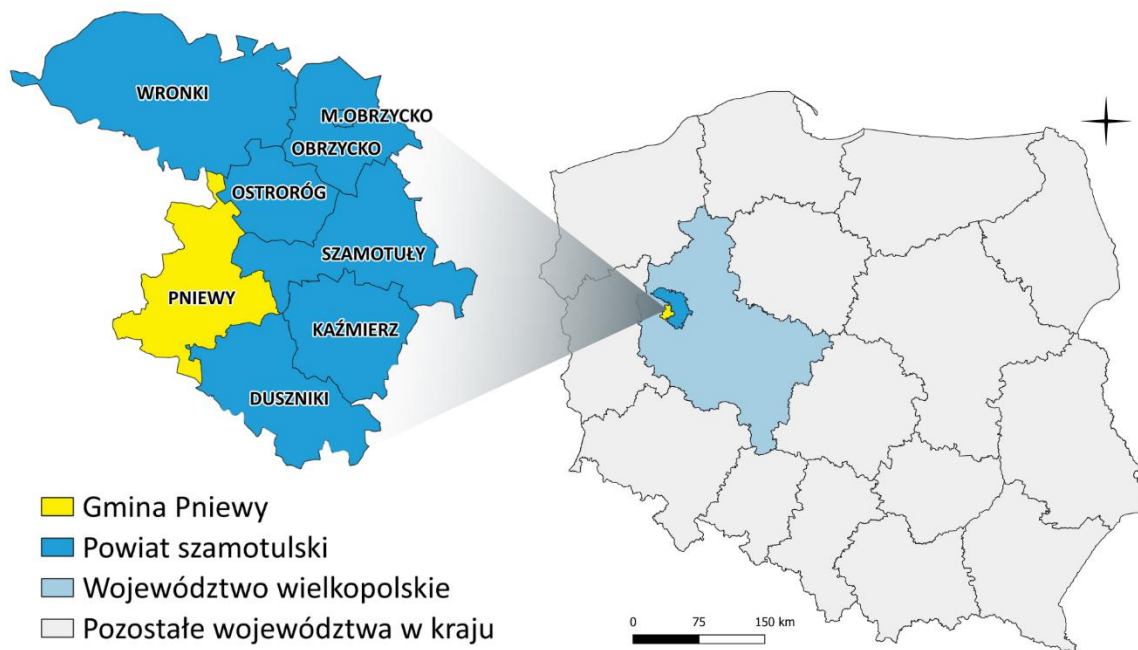
V. OPIS OBSZARU OBJĘTEGO DIAGNOZĄ

POŁOŻENIE

Pniewy to gmina miejsko-wiejska z siedzibą w mieście Pniewy. Zlokalizowana jest w środkowo-zachodniej części województwa wielkopolskiego i południowo-zachodniej części powiatu szamotulskiego. Odległość miasta Pniewy od Szamotuł wynosi 27 km, natomiast od Poznania 49 km. Przez Gminę przebiegają ważne szlaki komunikacyjne, którymi są dwie drogi krajowe DK24 i DK92 i jedna droga wojewódzka DW 187. Powierzchnia Gminy obejmuje 158,57 km² i jest pod względem wielkości trzecią gminą w powiecie szamotulskim. W Gminie Pniewy znajdują się 3 jeziora: Buszewskie, Lubosińskie i Pniewskie, a przez jej teren przepływają także 2 rzeki: Oszczynica i Mogilnica.

Struktura Gminy Pniewy obejmuje 21 sołectw: Nosalewo, Orliczko, Nojowo, Kikowo, Zajączkowo, Psarskie, Karmin, Psarce, Koninek, Dęborzyce, Dębina, Rudka, Podpniewki, Lubocześnica, Konin, Lubosina, Koszanowo, Chełmno, Jakubowo, Zamorze oraz Turowo.

Rysunek 7. Położenie Gminy Pniewy na mapie powiatu szamotulskiego, województwa wielkopolskiego oraz całego kraju

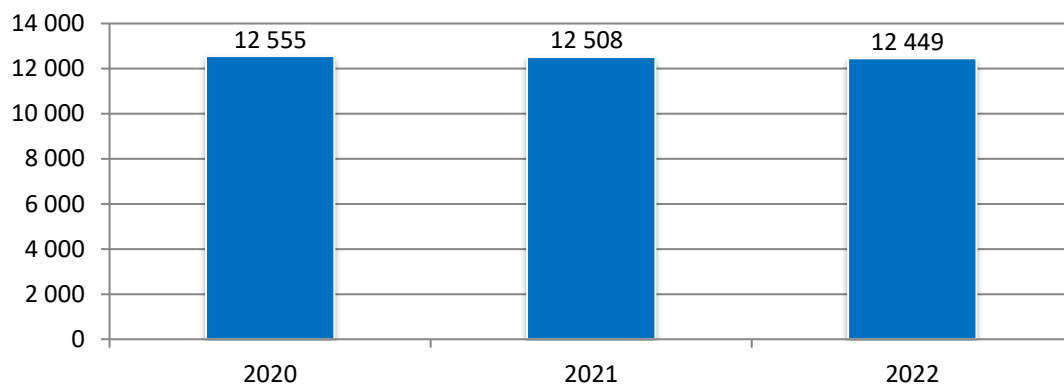
Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k)

UWARUNKOWANIA DEMOGRAFICZNE

Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwi wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

Gminę Pniewy zamieszkuje **12 449 osób** (stan na 31.12.2022 roku). Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba mieszkańców ulegała niewielkiemu spadkowi, co obrazuje poniższy wykres. W 2022 roku w stosunku do 2020 roku wartość spadkowa liczby mieszkańców ukształtowała się na poziomie zaledwie 0,84%.

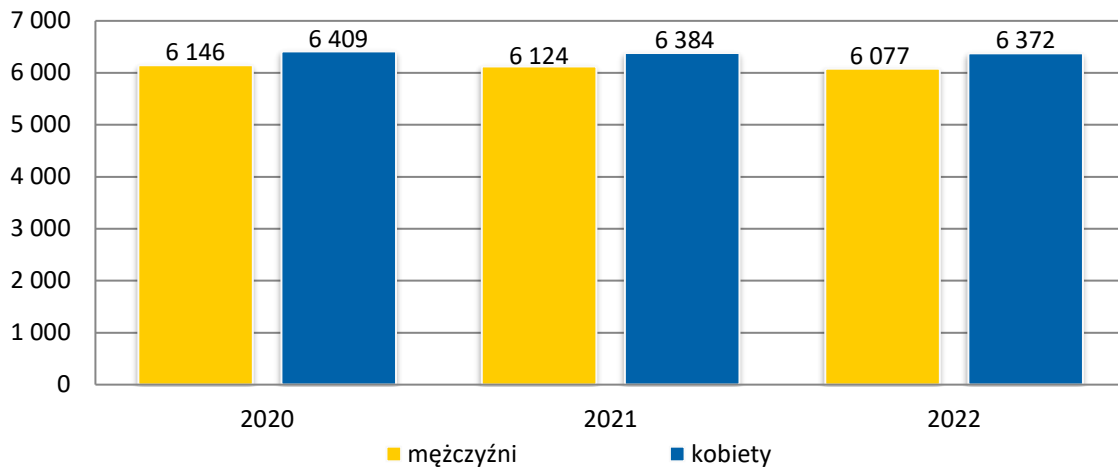
Wykres 3. Liczba osób zamieszkujących Gminę Pniewy w latach 2020-2022

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Liczba kobiet zamieszkujących Gminę Pniewy jest większa od liczby mężczyzn – stanowią one 51,2% ogółu populacji Gminy (**6 372 osoby**), natomiast mężczyźni – 48,8% (**6 077 osób**). **Współczynnik feminizacji** w Gminie wynosi **105**, co oznacza, że na każdym 100 mężczyzn przypada 105 kobiet.

Wykres 4. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących Gminę Pniewy na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów jest w Gminie Pniewy ujemny i wynosi **-51** (stan na koniec 2022 roku). Na przestrzeni lat 2020-2022 przyrost naturalny w Gminie zawsze przyjmował wartości ujemne i ulegał regularnemu spadkowi, co świadczy o niekorzystnych trendach demograficznych.

Tabela 1. Przyrost naturalny w Gminie Pniewy na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
urodzenia żywe	132	124	91
zgony	171	155	142
przyrost naturalny	-39	-31	-51

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Struktura ludności w Gminie Pniewy według ekonomicznych grup wieku w roku 2022 przedstawiała się następująco:

- **21,4%** mieszkańców było w wieku przedprodukcyjnym – 18 lat i mniej;
- **58,6%** mieszkańców było w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 18-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 18-64 rokiem życia;
- **20,0%** mieszkańców było w wieku poprodukcyjnym – dla kobiet jest to powyżej 60 roku życia, a dla mężczyzn powyżej 65 roku życia.

Na przestrzeni lat 2020-2022 dostrzegalny jest stopniowy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności, jednakże taka sama tendencja dotyczy mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym. Odsetek osób w wieku produkcyjnym systematycznie spadał. Udział osób w poszczególnych ekonomicznych grupach wiekowych

w Pniewach prezentuje się nieco odmiennie od wskaźników w całym kraju. W 2022 roku w Polsce było to 18,4% osób w wieku przedprodukcyjnym, a więc mniej w porównaniu do Gminy Pniewy, 58,7% w wieku produkcyjnym, co stanowi nieznacznie wyższą wartość oraz 22,9% w wieku poprodukcyjnym, co również oznacza, że udział osób starszych jest w Gminie niższy od tego w całej Polsce.

Tabela 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2020-2022 (w procentach)

wyszczególnienie	2020	2021	2022
wiek przedprodukcyjny	21,2	21,2	21,4
wiek produkcyjny	60,1	59,3	58,6
wiek poprodukcyjny	18,7	19,4	20,0

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Kolejną analizowaną kwestią jest **saldo migracji wewnętrznych**. W 2022 roku zarejestrowano 142 zameldowania w ruchu wewnętrznym oraz 152 wymeldowania, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych było ujemne i wyniosło **-10**. Na przestrzeni analizowanych lat saldo migracji wewnętrznych przyjmowało wartości ujemne, jednakże ulegało regularnemu wzrostowi.

Tabela 3. Saldo migracji wewnętrznych w Gminie Pniewy w latach 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
zameldowania w ruchu wewnętrznym	103	147	142
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	117	158	152
saldo migracji wewnętrznych	-14	-11	-10

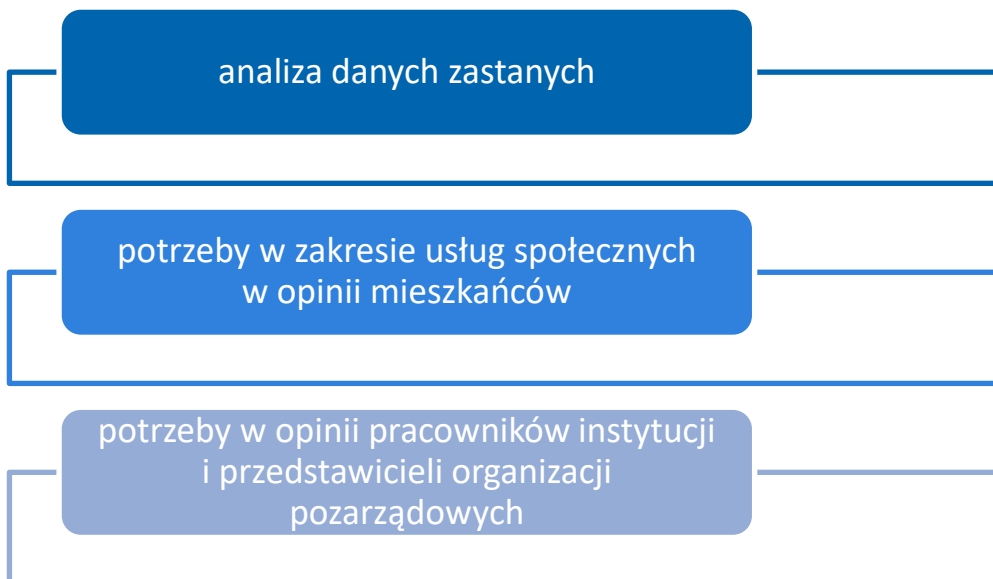
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

VI. PREZENTACJA WYNIKÓW BADAŃ W GMINIE PNIEWY

W niniejszej części określone zostały zasoby Gminy Pniewy w zakresie usług społecznych wraz z wynikami badań ankietowych przeprowadzonych wśród dorosłych mieszkańców oraz indywidualnych i grupowych wywiadów, w podziale na określone obszary:

- 1) polityka prorodzinna oraz wspieranie rodziny wraz z systemem pieczy zastępczej oraz pomocą społeczną,
- 2) promocja i ochrona zdrowia,
- 3) wspieranie osób z niepełnosprawnościami i starszych,
- 4) edukacja publiczna,
- 5) przeciwdziałanie bezrobociu,
- 6) kultura, kultura fizyczna oraz turystyka,
- 7) aktywność obywatelska,
- 8) współpraca instytucjonalna,
- 9) priorytetowość działań.

Każdy z powyższych podrozdziałów został podzielony na 3 części:

Poniższa analiza opierała się na danych empirycznych pochodzących z różnego rodzaju dokumentów, sprawozdań i raportów w zakresie polityki społecznej. Posłużono się także danymi Głównego Urzędu Statystycznego.

POLITYKA PRORODZINNA, WSPIERANIE RODZINY, SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ I POMOC SPOŁECZNA

Polityka rodzinna definiowana jest jako „działania rządu (władz państwowych) na rzecz dzieci i ich rodziców mające na celu kształtowanie, zgodnie z zasadą pomocniczości, odpowiednio korzystnej sytuacji życiowej rodzin posiadających dzieci lub poszczególnych osób spełniających role rodzinne (rodzin zastępczych)” [1]. Wsparcie rodziny polega w szczególności na: wzmocnieniu roli i funkcji rodziny, rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny, podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny, pomocy w integracji rodziny, przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny, dążeniu do reintegracji rodziny, pracy z rodziną, pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

[1] J. Mazur, Pro familia et societate. Wybrane zagadnienia polityki społecznej, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2013, s. 106-107

ANALIZA DANYCH ZASTANYCH NA PODSTAWIE ŹRÓDEŁ WTÓRNYCH

Analiza obszaru jakim jest polityka prorodzinna oraz wspieranie rodziny rozpoczęta została od przedstawienia **wskaźników dotyczących małżeństw** wśród mieszkańców Gminy Pniewy, w porównaniu do wartości w całym województwie wielkopolskim oraz Polsce. Jak wynika z zebranych danych, w Gminie liczba małżeństw na 1 000 ludności w 2022 roku uległa spadkowi, przyjmując wartość **3,6**, która była jednocześnie niższa niż na terenie całego województwa wielkopolskiego (4,2) oraz Polski (4,1).

Tabela 4. Liczba małżeństw na 1 000 ludności w Gminie Pniewy w porównaniu do województwa wielkopolskiego i Polski w latach 2020-2022

Gmina Pniewy			
wyszczególnienie	2020	2021	2022
małżeństwa na 1 000 ludności	4,3	4,3	3,6
województwo wielkopolskie			
wyszczególnienie	2020	2021	2022
małżeństwa na 1 000 ludności	4,0	3,5	4,2
Polska			
wyszczególnienie	2020	2021	2022
małżeństwa na 1 000 ludności	3,8	4,4	4,1

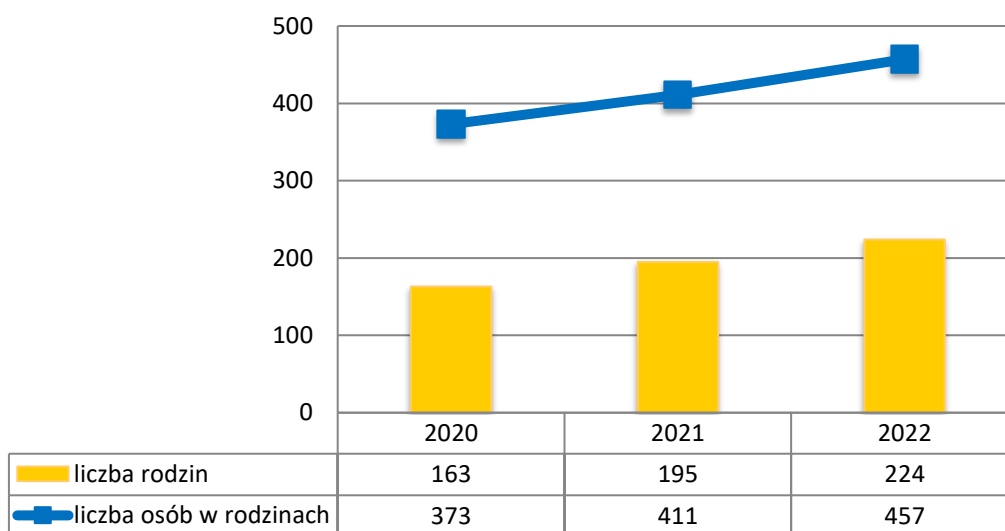
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Zadanie w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie Gminy Pniewy realizuje **Żłobek „Żyrafy”**, który jest podmiotem prywatnym. W ramach działalności placówki w latach 2020-2022 opieką objętych było w każdym roku 30 dzieci. Według uzyskanych danych, w 2021 roku w żłobku zabrakło miejsc dla 4 dzieci, natomiast w 2022 roku odnotowano brak 2 miejsc dla dzieci. Działalność żłobka jest możliwa dzięki współfinansowaniu z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020.

Wszystkie jednostki pomocowe działające na terenie Gminy w określony sposób zajmują się wspieraniem rodziny w różnych obszarach jej funkcjonowania, a ich integralne, holistyczne oddziaływania pozwalają uzyskać zamierzone efekty i wprowadzać istotne zmiany w zakresie funkcjonowania instytucji rodziny. Główną jednostką organizacyjną w Gminie Pniewy zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny jest **Ośrodek Pomocy Społecznej**, który służy pomocą rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzi działania zmierzające do zaspokojenia ich niezbędnych potrzeb i umożliwia życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

W 2022 roku z pomocy OPS w Pniewach skorzystały łącznie 224 rodziny, w tym 457 osób w rodzinach. Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba rodzin, którym udzielono wsparcia w Gminie zwiększyła się o 37,4%, a liczba osób w rodzinach o 22,5%. Szczegółowe dane w tej kwestii przedstawia wykres poniżej.

Wykres 5. Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w Gminie Pniewy w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2020, 2021 i 2022 rok

Ośrodek Pomocy Społecznej w Pniewach realizuje **program „Posiłek w szkole i w domu”**, którego celem jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, osób samotnych, w podeszłym wieku i z niepełnosprawnościami. W 2022 roku z pomocy w formie posiłków skorzystało łącznie 56 osób, w tym **18 dzieci**, co oznacza, że osoby poniżej 18 roku życia stanowiły wówczas 32,1% ogółu beneficjentów tej formy wsparcia. Dynamika zmian w tym zakresie jest następująca: widoczny jest nieznaczny wzrost liczby dzieci korzystających z posiłków, który w porównaniu do 2020 roku wyniósł 24,1%. W przypadku ogółu osób objętych tą formą wsparcia, dostrzegalna jest tendencja spadkowa.

Tabela 5. Liczba osób korzystających z pomocy w formie posiłków w latach 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba osób ogółem	62	59	56
liczba dzieci	15	17	18

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Dodatkową formą wsparcia rodzin jest „świadczenie wychowawcze 500+”, które zostało wprowadzone 1 kwietnia 2016 roku ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. Od 2021 roku nowe sprawy oraz obsługę zadania przejął Zakład Usług Społecznych (ZUS), jednakże przez kolejne miesiące ustawę o świadczeniu wychowawczym, tzw. 500+ realizowały Ośrodki Pomocy Społecznej, które wygasły postępowania w tym zakresie do końca maja 2022 roku. Świadczenie 500+ przysługuje rodzicom bądź opiekunom dziecka do dnia ukończenia przez nie 18 roku życia, w wysokości 500 zł miesięcznie. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Od stycznia do czerwca 2022 roku **świadczenie wychowawcze 500+** pobierały 1 542 rodziny z terenu Gminy Pniewy, na co przeznaczono kwotę w wysokości 6 271 727,76 zł³.

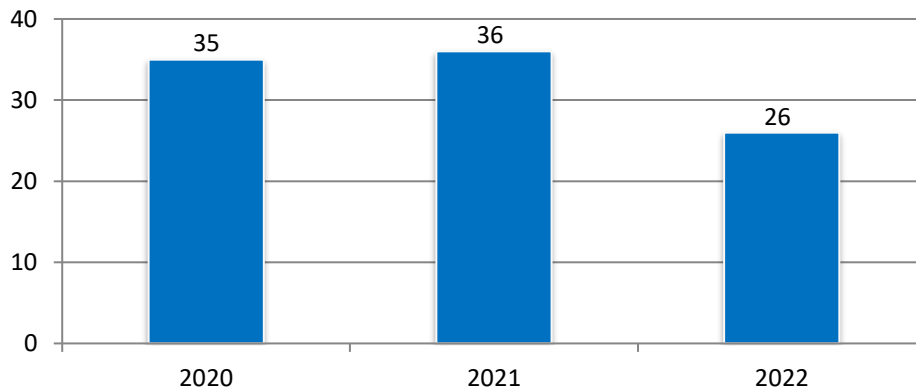
Mieszkańcy Gminy mogą skorzystać także ze wsparcia na podstawie ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Celem **Programu „Za Życiem”** jest udzielenie pomocy kobietom w ciąży zagrożonej, a także dzieciom, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie, bądź nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, powstałą w okresie prenatalnym. Świadczenie przysługuje jednorazowo, w wysokości 4 000 zł jednemu z rodziców, opiekunowi prawnemu lub faktycznemu dziecka. W Gminie Pniewy w 2022 roku wypłacono 3 świadczenia na kwotę 12 000,00 zł.

Dla rodzin wielodzietnych z terenu Gminy proponowane jest wsparcia w postaci **Karty Dużej Rodziny**, która stanowi system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin 3+ zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych. Posiadacze Karty mają możliwość korzystania z oferty podmiotów m.in. z branży spożywczej, paliwowej, bankowej czy rekreacyjnej, po niższej cenie. KDR wspiera budżety rodzin wielodzietnych oraz ułatwia dostęp do dóbr i usług. Rodzice mogą korzystać z karty dożywotnio, a dzieci – do 18 roku życia lub do ukończenia nauki (maksymalnie do osiągnięcia 25 roku życia). W 2022 roku w Gminie wydane zostały 353 karty tradycyjne i 355 kart elektronicznych (w aplikacji).

Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba rodzin, którym udzielona została **pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych** ulegała wahaniom. W 2020 roku udzielono pomocy i wsparcia z tego powodu 35 rodzinom, w 2021 roku – 36, natomiast w 2022 roku – 26 rodzinom.

³ Raport o stanie Gminy Pniewy za rok 2022.

Wykres 6. Rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Poprawa całościowego funkcjonowania rodziny jest możliwa dzięki wspierającej aktywności asystenta rodziny, którego możliwość przydzielenia do danej rodziny wprowadziła ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W 2022 roku w Ośrodku Pomocy Społecznej w Pniewach zatrudniony był **1 asystent rodziny**. W ramach realizacji ustawowego zadania w omawianym roku prowadził on pracę w **13 rodzinach** przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Na przestrzeni analizowanych trzech lat liczba zatrudnionych asystentów rodziny pozostawała bez zmian, natomiast liczba rodzin objętych ich wsparciem ulegała niewielkim wahaniom. Szczegółowe dane znajdują się w tabeli poniżej.

Tabela 6. Dane dotyczące pracy asystentów rodziny na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba asystentów	1	1	1
liczba rodzin objętych wsparciem	14	12	13

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

W 2022 roku w Gminie Pniewy nie było **rodzin wspierających**, których zadaniem jest niesienie pomocy rodzinie w przewyżczeniu trudnych sytuacji życiowych (zakres działań obejmuje udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego prowadzenia budżetu domowego oraz prowadzenia gospodarstwa domowego).

Dzieci oraz młodzież mają możliwość skorzystania z organizowanych przez jednostki oświatowe z terenu Gminy Pniewy oraz współfinansowanych przez Gminną Komisję Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, **kolonii** podczas ferii zimowych oraz letnich, a także **półkolonii**, realizujących zadania z zakresu profilaktyki uniwersalnej. W 2022 roku z tej formy wypoczynku skorzystały 194 osoby. Ponadto GKPIRPA we współpracy ze świetlicą Wawrzyniec prowadziła program „Postaw na rodzinę”, z którego w 2022 roku skorzystało 30 dzieci, w tym 28 z nich pochodziło z rodzin dysfunkcyjnych. Współpracowano także ze świetlicami wiejskimi, w których w 2022 roku przeprowadzono 195 godzin zajęć świetlicowych. W programy profilaktyczne i pozytywne spędzanie wolnego czasu poprzez korzystanie z pozalekcyjnych zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży zaangażowane były także kluby sportowe z Gminy Pniewy⁴.

Kolejną analizowaną kwestią są dane dotyczące zjawiska **przemocy domowej**, korzystających z pomocy z tego powodu rodzin oraz zasobów na terenie Gminy Pniewy, umożliwiających pomoc i przeciwdziałanie temu problemowi.

Działaniami mającymi na celu zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej oraz stworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób zagrożonych bądź uwikłanych w przemoc domową zajmuje się **Zespół Interdyscyplinarny**, którego celem jest skoordynowanie wszystkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałanie przemocy domowej.

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę **Niebieskie Karty** i nie wymaga zgody osoby doznającej przemocy domowej. Procedura Niebieskie Karty obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy domowej. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę Niebieskie Karty w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury Niebieskie Karty następuje przez wypełnienie formularza Niebieska Karta – A w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec osób doznających przemocy lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez świadka przemocy domowej.

⁴ Raport o stanie Gminy Pniewy za rok 2022.

W 2022 roku wszczęto **11** procedur „Niebieskie Karty”. Na przestrzeni ostatnich trzech lat dostrzec można wahania liczby wszczętych procedur „Niebieskie Karty”, które w 2022 roku osiągnęły najniższą liczbę – 11 wypełnionych Formularzy. Łączna liczba rodzin objętych procedurą w 2022 roku wyniosła 27. Szczegółowe dane znajdują się w tabeli poniżej.

Tabela 7. Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” oraz rodzin nią objętych na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty”	5	31	11
liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” w roku sprawozdawczym	32	35	27

Źródło: Sprawozdanie Roczne z Pracy Zespołu Interdyscyplinarnego za okres od 01 stycznia do 31 grudnia z lat 2021 i 2022. Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2020r.

W 2022 roku zakończono **22** procedury „Niebieskie Karty” z czego 10 w wyniku ustania przemocy, a 12 z powodu braku zasadności podejmowania dalszych działań. W 2021 roku zakończono 19 procedur, a w 2020 roku – 17. Z poniższej tabeli wynika, że liczba zakończonych procedur wzrasta.

Tabela 8. Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba zakończonych procedur, w tym:	17	19	22
na skutek braku zasadności podejmowania działań	8	3	12
na skutek ustania przemocy	9	16	10

Źródło: Sprawozdanie Roczne z Pracy Zespołu Interdyscyplinarnego za okres od 01 stycznia do 31 grudnia z lat 2021 i 2022. Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2020r.

Osoby stosujących przemoc domową kierowane są przez Zespół Interdyscyplinarny do udziału w bezpłatnym **programie korekcyjno-edukacyjnym** dla sprawców przemocy, w ramach którego prowadzone są w Szamotułach warsztaty organizowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Głównym celem tych działań jest powstrzymanie osób stosujących przemoc od zachowań niepożądanych i doprowadzenie do zaprzestania stosowania przemocy domowej. W 2022 roku do udziału w warsztatach zgłoszono 1 osobę stosującą przemoc domową z Gminy Pniewy⁵.

⁵ Sprawozdanie Roczne z Pracy Zespołu Interdyscyplinarnego za okres od 01 stycznia do 31 grudnia 2022 r.

W Gminie Pniewy w 2022 roku funkcjonował **1 Punkt Informacyjno-Konsultacyjny** udzielający pomocy/porad dla osób doznających przemocy domowej, w ramach którego powołano 18 grup roboczych ds. przeciwdziałania przemocy domowej. W omawianym roku utworzono i prowadzono także 1 mieszkanie interwencyjne, z założenia służące jako schronienie dla osób, których zdrowie bądź życie zostało zagrożone przez doświadczenie trudnej sytuacji kryzysowej lub w wyniku przemocy domowej.

Gmina Pniewy organizuje także **działania profilaktyczne** wśród dzieci i młodzieży. W 2022 roku zrealizowano projekt z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz przeciwdziałania przemocy, pn. „Otwórz się na pomoc – przemoc rówieśnicza”. Profilaktyką w zakresie przemocy objęto także społeczność lokalną Gminy Pniewy. W 2022 roku w ramach Narodowego Programu Zdrowia przeprowadzono warsztaty profilaktyczno-edukacyjne na temat wzrostu przemocy domowej oraz zmian cywilizacyjnych na zachowania młodzieży.

Podsumowując, można stwierdzić, że na terenie Gminy Pniewy prowadzone są różne działania w zakresie wspierania rodziny. Zadania te realizowane są zarówno przez instytucje publiczne, jak i prywatne. Poniższa tabela systematyzuje dostępne podmioty prowadzące działalność w omawianym zakresie.

Tabela 9. Zasoby Gminy Pniewy w zakresie wspierania rodziny wraz z obszarem ich działalności dotyczącym wspierania rodziny

Lp.	Nazwa	Zakres działalności
1	Ośrodek Pomocy Społecznej w Pniewach	Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, analiza sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego, wzmacnianie roli i funkcji rodziny, zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa, a także organizowanie innych form pracy z rodziną.
2	Zespół Interdyscyplinarny	Działania interwencyjne w związku ze zgłoszeniami przemocy domowej oraz w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”, udzielanie informacji na temat: praw osób doświadczających przemocy, możliwości skorzystania z bezpłatnego schronienia, uzyskania pomocy finansowej i rzeczowej, możliwości podjęcia leczenia odwykowego, skorzystania z indywidualnego wsparcia psychologicznego, prawnego i pedagogicznego; prowadzenie pracy socjalnej, polegającej na wzmacnianiu i motywowaniu osób uwikłanych w przemoc do podejmowania działań, które mogą wpłynąć na zmianę ich trudnej sytuacji życiowej.
3	Przedszkola i szkoły	Edukacja i wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży stosownie do ich potrzeb i możliwości, edukacja zdrowotna, kształtowanie odpowiednich postaw, wspomaganie wychowawczej roli rodziny.
4	Komisariat Policji w Pniewach	Realizacja zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, przeciwdziałanie dysfunkcjom społecznym oraz demoralizacji dzieci i młodzieży.
5	Straż Miejska w Pniewach	Podejmowanie interwencji w przypadku naruszenia przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, działania profilaktyczne, towarzyszenie pracownikom socjalnym podczas wizyt w środowisku zamieszkania rodzin zagrożonych przemocą.

Źródło: opracowanie własne na podstawie dostępnych sprawozdań, raportów oraz analiz

SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ

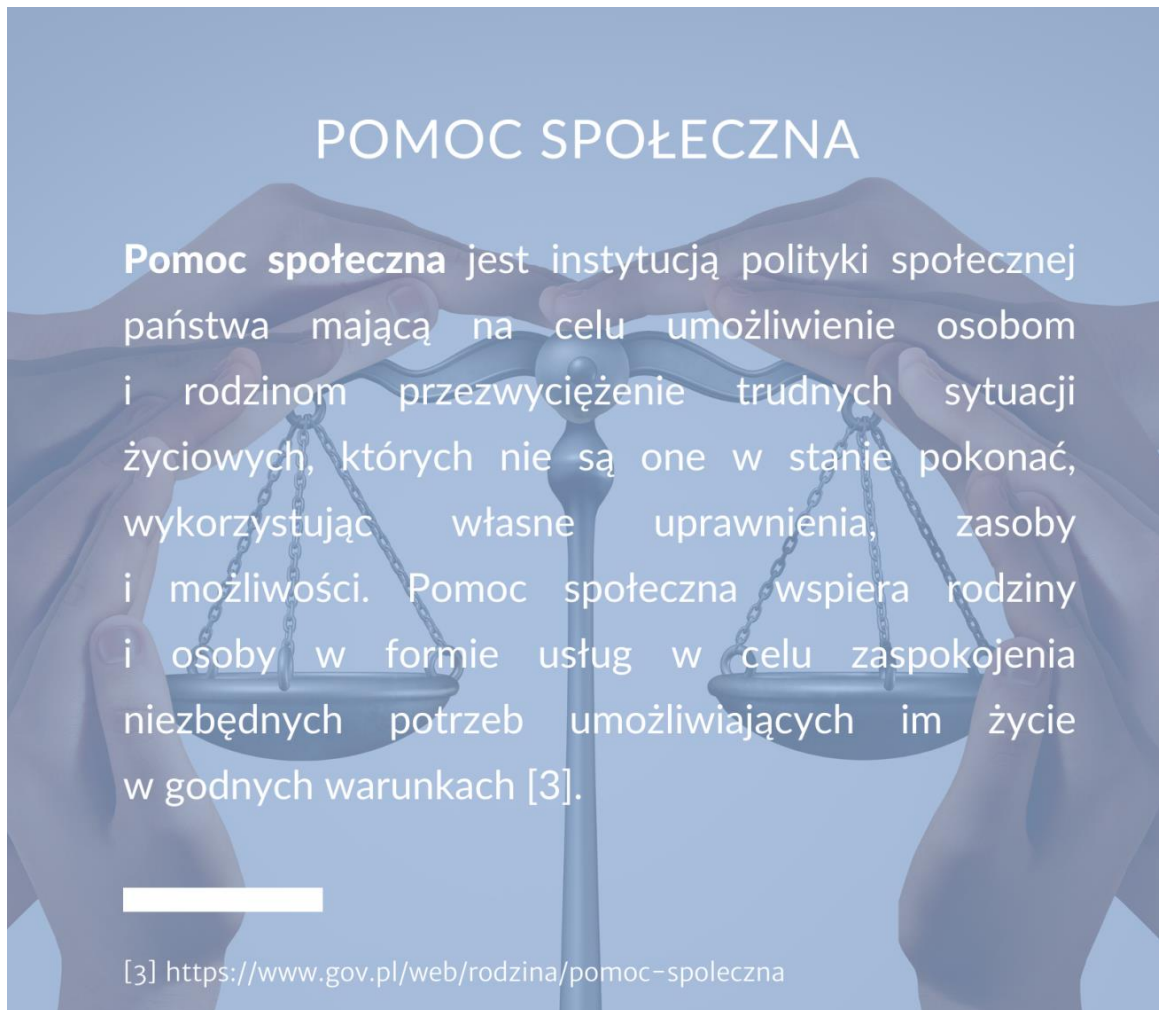
System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców [2]. Piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Formami pieczy zastępczej są: rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa, zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna) oraz rodzinny dom dziecka, które zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie.

[2] Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 z późn. zm.)

Celem OPS jest interdyscyplinarna pomoc realizowana na rzecz rodzin przeżywających trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych, jak i finansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej. W 2022 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Pniewach poniósł odpłatność za pobyt 13 dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych

z nimi oraz w rodzinnym pogotowiu opiekuńczym w kwocie 101 249,03 zł. Opłaty te stanowią 10%, 30% i 50% całkowitych kosztów i uzależnione są one od okresu pobytu dzieci w pieczy zastępczej.

Ponadto Ośrodek Pomocy Społecznej pokrywa koszty pobytu dzieci skierowanych do instytucjonalnej pieczy zastępczej, tj. placówek socjalizacyjno-interwencyjnych, a w 2022 roku opłacono pobyt 9 dzieci w ww. placówkach w kwocie 160 840,13 zł⁶.

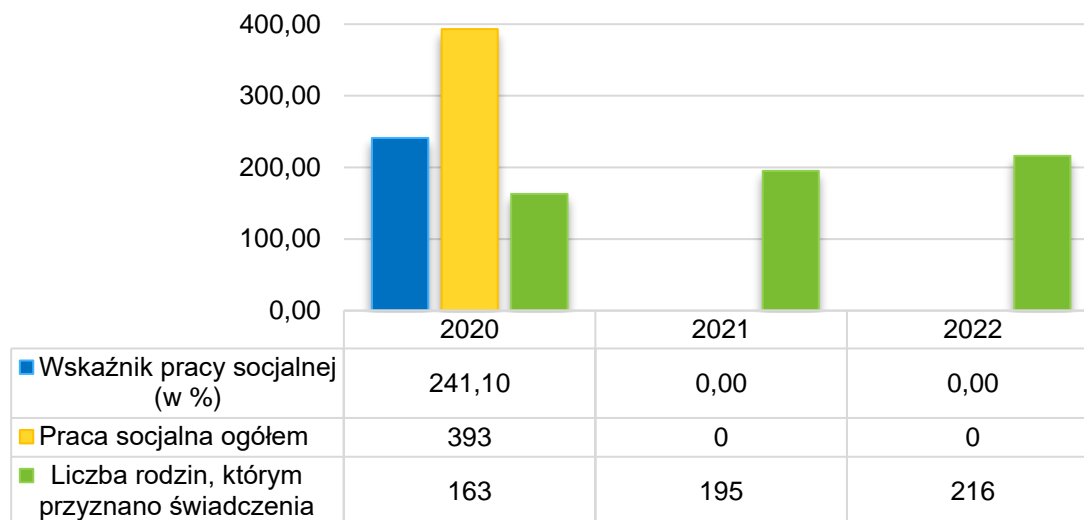
Gminne zadania z zakresu pomocy społecznej, określone w ustawie o pomocy społecznej oraz innych przepisach realizuje **Ośrodek Pomocy Społecznej w Pniewach**. Jednym z działań mających na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi jest **praca socjalna**. Planowana jest ona w oparciu o wywiad środowiskowy, dokonaną ocenę

⁶ Raport o stanie Gminy Pniewy za rok 2022.

i diagnozę. Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Prowadzona jest z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej, a także ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności. Polega nie tylko na wsparciu finansowym, ale także na monitoringu środowiska, pomocy w kontakcie ze szkołą, przedszkolem, służbą zdrowia, urzędami, organizacjami pozarządowymi, jak również z rodziną w celu zapewnienia właściwej pomocy i opieki.

Wskaźnik pracy socjalnej to wskaźnik przedstawiony poprzez stosunek liczby rodzin objętych pracą socjalną do rodzin osób, którym przyznano świadczenie, pomnożony przez 100%. Wskaźnik ten liczył w 2020 roku 241,10% natomiast w latach 2021-2022 wyniósł on 0,00%. Jak można zauważyć w dwóch ostatnich latach, część rodzin z Gminy Pniewy korzystała ze świadczeń, natomiast nie odnotowano rodzin objętych pracą socjalną.

Wykres 7. Zestawienie wskaźnika pracy socjalnej i liczby rodzin korzystającej z pracy socjalnej w stosunku do rodzin, którym przyznano świadczenie w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej w Gminie Pniewy za 2022r.

Kontrakt socjalny jest umową zawartą przez pracownika socjalnego z rodziną lub osobą ubiegającą się o pomoc. Jego celem jest przezwyciężenie trudnej sytuacji życiowej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Na przestrzeni analizowanych lat zawarto 1 kontrakt socjalny w 2021 roku, a liczba osób objętych kontraktami socjalnymi wyniosła 39.

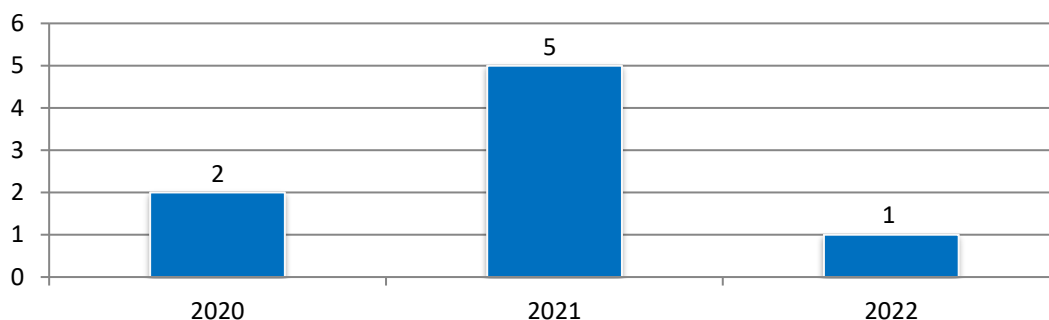
Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy udzielanie **schronienia** osobom tego pozbawionym. Następuje to poprzez przyznanie tymczasowego schronienia w noclegowni, schronisku dla osób bezdomnych albo schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi.

Na terenie Gminy Pniewy funkcjonuje **Spółdzielnia Socjalna „Horyzont”** założona przez samorządy Gminy Pniewy oraz Kwilcz w 2017 roku. W 2020 roku do członków Spółdzielni dołączyła Gmina Obrzycko. Spółdzielnia socjalna jest podmiotem łączącym cechy przedsiębiorstwa i organizacji pozarządowej. Wśród pracowników spółdzielni 50% muszą stanowić osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, osoby bezrobotne, niepełnosprawne (pozostające bez zatrudnienia), zamieszkujące Gminy członkowskie Spółdzielni. Szczególnym celem podmiotu jest umożliwienie tym pracownikom powrotu do uregulowanego życia społecznego oraz aktywności na rynku pracy. Spółdzielnia Socjalna „Horyzont” swoją działalność prowadzi przede wszystkim na terenie Gminy Pniewy realizując wykonywanie prac związanych z utrzymaniem zieleni, prace pielęgnacyjne w mieście i sołectwach, a także likwidację śliskości na chodnikach, spowodowaną niską temperaturą w miesiącach zimowych. W szczególności należało do nich koszenie traw i wycinka poboczy, a także świadczenie usług u osób prywatnych oraz podmiotach gospodarczych. W 2022 roku Spółdzielnia we współpracy z OPS w Pniewach brała czynny udział w przygotowaniu mieszkań socjalnych dla uchodźców z Ukrainy. W ramach zadania pn. „Wdrażanie zrównoważonej, kompleksowej mobilności miejskiej na terenie Gminy Pniewy w ramach strategii niskoemisyjnej” Spółdzielnia zarządza i utrzymuje system rowerów miejskich poprzez utrzymanie, serwisowanie i obsługę systemów informatycznych, lokalizowanie i relokację 17 „wirtualnych” stacji postoju, Funkcjonowanie Centrum Kontaktów oraz administrowanie danymi osobowymi osób korzystających z systemu rowerów miejskich. Dzięki współpracy z Fundacją Pomocy Wzajemnej Barka w 2022 roku udało się uzyskać dofinansowanie do kursu prawa jazdy dla opiekunki domowej pracującej w Spółdzielni oraz sfinansować organizację spotkania wigilijnego dla pracowników spółdzielni.

Zadanie własne gminy, w zakresie udzielania **schronienia** osobom w kryzysie bezdomności, jest na terenie Gminy Pniewy realizowane na podstawie współpracy z sąsiednimi gminami. W 2022 roku z pobytu w schroniskach skorzystała 1 osoba bezdomna z terenu Gminy Pniewy, w 2021 roku było to 5 osób, a w 2020 roku – 2 osoby. Jak wynika

z przedstawionych danych, na przestrzeni analizowanych lat liczba osób w kryzysie bezdomności, korzystająca ze schronienia ulegała wahaniom, natomiast w 2022 roku osiągnęła najniższą wartość.

Wykres 8. Liczba osób bezdomnych z terenu Gminy Pniewy korzystających ze schronienia w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Ośrodek Pomocy Społecznej w 2022 roku korzystając ze środków Funduszu Pomocy organizował **pomoc dla uchodźców, będących obywatelami Ukrainy**, których przybycie do Polski było spowodowane konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy i nastąpiło po 24 lutego 2022 roku. Od tego czasu na terenie Gminy przybyło 414 osób z Ukrainy, w tym 232 kobiety, 10 mężczyzn oraz 143 dzieci w wieku do 14 r.ż. oraz 29 dzieci powyżej 14 r.ż. Mieszkańcy Gminy Pniewy zaangażowali się w pomoc uchodźcom oferując im zakwaterowanie w swoich domach. Pomoc żywieniową, odzież oraz pomoc w załatwieniu spraw administracyjnych mieli oni zapewnioną ze strony OPS. Gmina Pniewy złożyła także **deklarację przygotowania miejsca pobytu** dla 20 uchodźców, w związku z czym wytypowane zostały lokale komunalne, w których wykonano prace remontowe i zakupiono wyposażenie. Ze schronienia w tych miejscach skorzystało 31 osób. Pomoc skierowana do uchodźców z Ukrainy była udzielana w następujących formach:

- posiłki w szkole i przedszkolu (dzieci i młodzież),
- opłacenie posiłków i zakupu żywności (osoby dorosłe),
- wypłaty zasiłków rodzinnych,
- wypłaty jednorazowego świadczenia „300 zł”,
- opłacanie kosztów użytkowania mieszkań tymczasowego pobytu (media, śmieci, czynsz),
- przygotowanie pomieszczeń mieszkalnych (drobne prace remontowe),
- zakup wyposażenia mieszkań, sprzętu AGD i środków czystości.

POTRZEBY W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY PNIEWY W OPINII JEJ MIESZKAŃCÓW

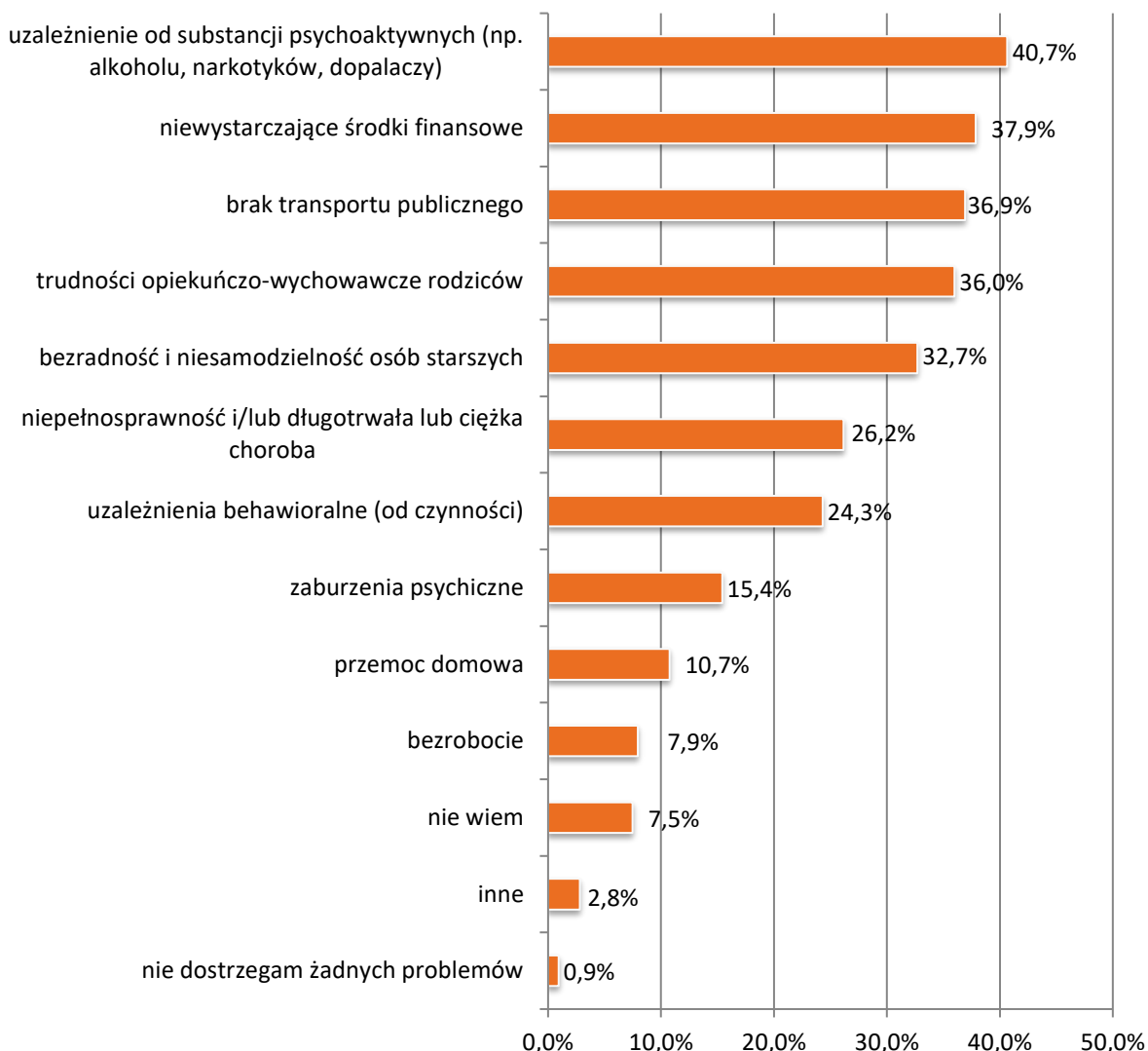
W niniejszej części diagnozy przedstawione zostały wyniki badań ankietowych wśród dorosłych mieszkańców Gminy. Pytania zawarte w kwestionariuszu miały na celu wskazanie potrzeb mieszkańców Gminy Pniewy w zakresie usług społecznych w sferze wspierania rodziny oraz wszelkich działań na jej rzecz.

W pierwszym pytaniu mieszkańcy mieli wskazać na główne problemy, które ich zdaniem dotyczą rodziny zamieszkujące teren Gminy. Badani najczęściej wskazywali na **uzależnienie od substancji psychoaktywnych (40,7%)**, **niewystarczające środki finansowe (37,9%)** oraz **brak transportu publicznego (36,9%)**.

Średnio co trzeci ankietowany wskazał także na trudności opiekuńczo-wychowawcze wśród rodziców (36,0%) oraz bezradność i niesamodzielność osób starszych (32,7%). Co czwarta odpowiedź dotyczyła niepełnosprawności i/lub długotrwałej lub ciężkiej choroby (26,2%), a także uzależnień behawioralnych, czyli uzależnień od czynności, takich jak zakupy, hazard, korzystanie z Internetu/urządzeń elektronicznych itp. (24,3%). Najmniej znaczącym problemem w przypadku Gminy Pniewy jest bezrobocie, na co wskazało zaledwie 7,9% respondentów.

Zaledwie 0,9% badanych nie dostrzega żadnych problemów, natomiast 7,5% trudno było odpowiedzieć na to pytanie, ze względu na brak wiedzy w tym zakresie. Wśród innych odpowiedzi wskazano m.in. na: *brak gabinetów specjalistycznych, brak mieszkań, chociażby kawalerek dla osób starszych, brak żłobków, bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych i starszych, uboga oferta zajęć pozalekcyjnych dla dzieci oraz alkohol (2,8%)*.

Wykres 9. Które z niżej wymienionych problemów w Pana/i opinii najczęściej dotyczą rodziny w Gminie Pniewy? N=214⁷

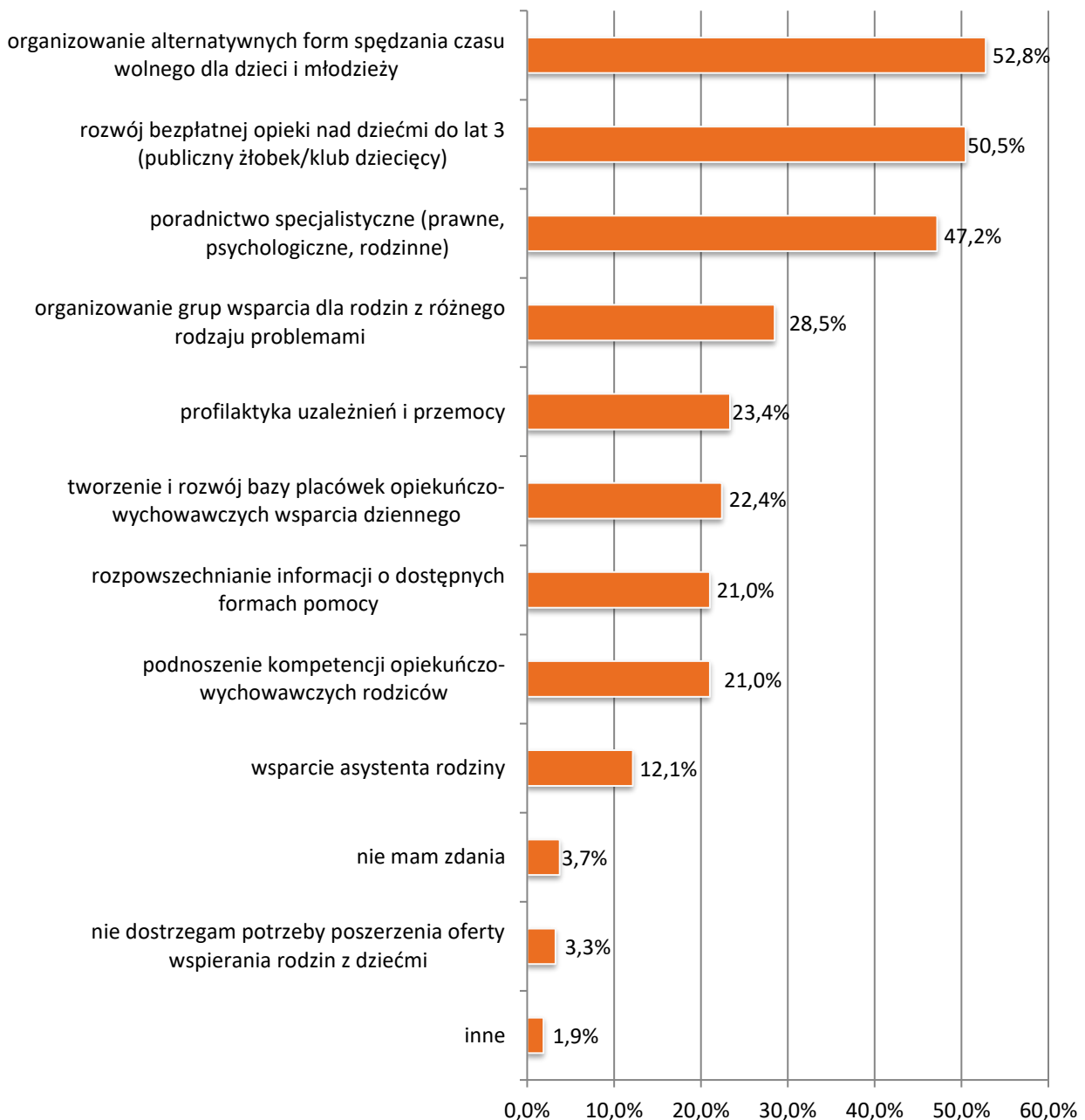
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W dalszej kolejności poproszono o określenie potrzeb poszerzenia usług społecznych w obszarze wspierania rodzin na terenie Gminy Pniewy. Najwięcej, bo połowa badanych wskazała na **organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży** (52,8%) oraz **rozwój bezpłatnej opieki nad dziećmi do lat 3**, w postaci np. publicznego żłobka/klubu dziecięcego (50,5%). Blisko co druga odpowiedź dotyczyła także **poradnictwa specjalistycznego**, w tym prawnego, psychologicznego, rodzinnego (47,2%).

⁷ N oznacza liczbę respondentów udzielających odpowiedzi na pytanie.

Najmniejszy odsetek mieszkańców Gminy Pniewy wskazał na **wsparcie asystenta rodziny** (12,1%). Wśród innych odpowiedzi wyróżniono: *pomoc dla rodziców dzieci niepełnosprawnych, bezpłatne zajęcia dla dzieci przedszkolnych i wczesnoszkolnych oraz edukacja rodziców* (1,9%). Brak zdania na temat niezbędnych obszarów wsparcia rodzin z Gminy Pniewy wykazało 3,7% ankietowanych, z kolei 3,3% nie dostrzega potrzeby poszerzenia oferty w tym zakresie.

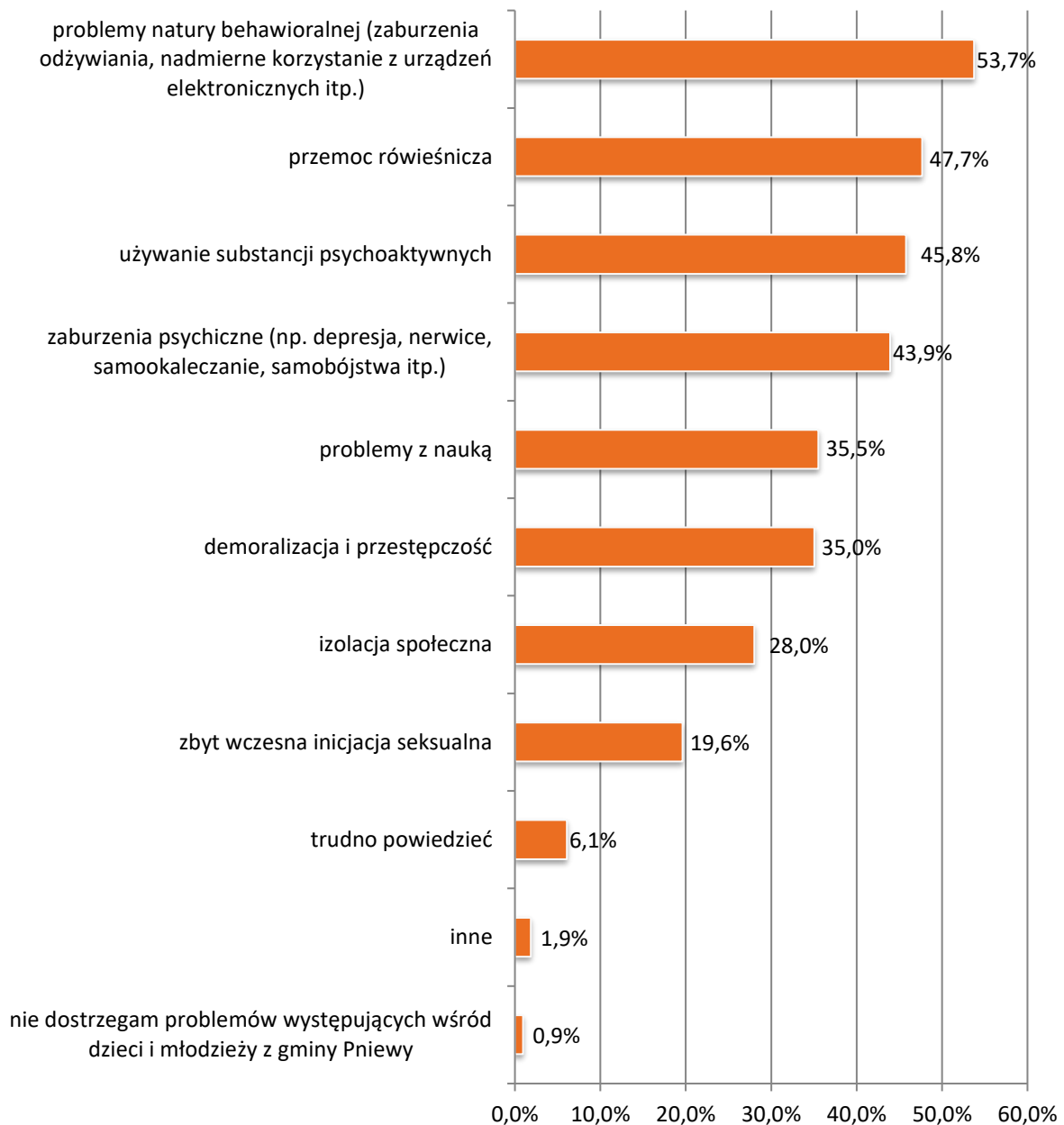
Wykres 10. W jakich obszarach widzi Pan/i potrzebę poszerzenia oferty wspierania rodzin z dziećmi na terenie Gminy Pniewy? N=214

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W zakresie obszarów objętych badaniem ankietowym znalazło się także pytanie o najczęstsze problemy dotyczącego dzieci i młodzież z terenu Gminy Pniewy. W opinii ponad połowy ankietowanych, młode osoby z terenu Gminy zmagają się przede wszystkim z **uzależnieniami behawioralnymi** (53,7%). Nieznacznie mniej odpowiedzi padło także na: **przemoc rówieśniczą** (47,7%), **używanie substancji psychoaktywnych** (45,8%) oraz **zaburzenia psychiczne** (43,9%). Najmniej respondentów wskazało na zbyt wczesną inicjację seksualną, jednakże w dalszym ciągu była to blisko co piąta osoba biorąca udział w badaniu (19,6%). Jednoznacznej odpowiedzi nie potrafiło udzielić 6,1% ankietowanych, 0,9% nie dostrzega żadnych problemów, natomiast 1,9% badanych podało własne odpowiedzi, takie jak: *mała oferta na spędzanie czasu dla nastolatków po godzinach szkoły, młodzież nie ma miejsca, gdzie mogłaby spędzać czas wolny, przeladowany program edukacyjny w szkole, brak dróg rowerowych pozwalających bezpiecznie przemieszczać się dzieciom do centrum Pniew z okolicznych miejscowości i wsi, brak zaangażowania rodziców w wychowywanie dzieci i aktywne spędzanie z nimi czasu wolnego.*

Wykres 11. Jakie są Pana/i zdaniem najczęstsze problemy dzieci i młodzieży w Gminie Pniewy? N=214

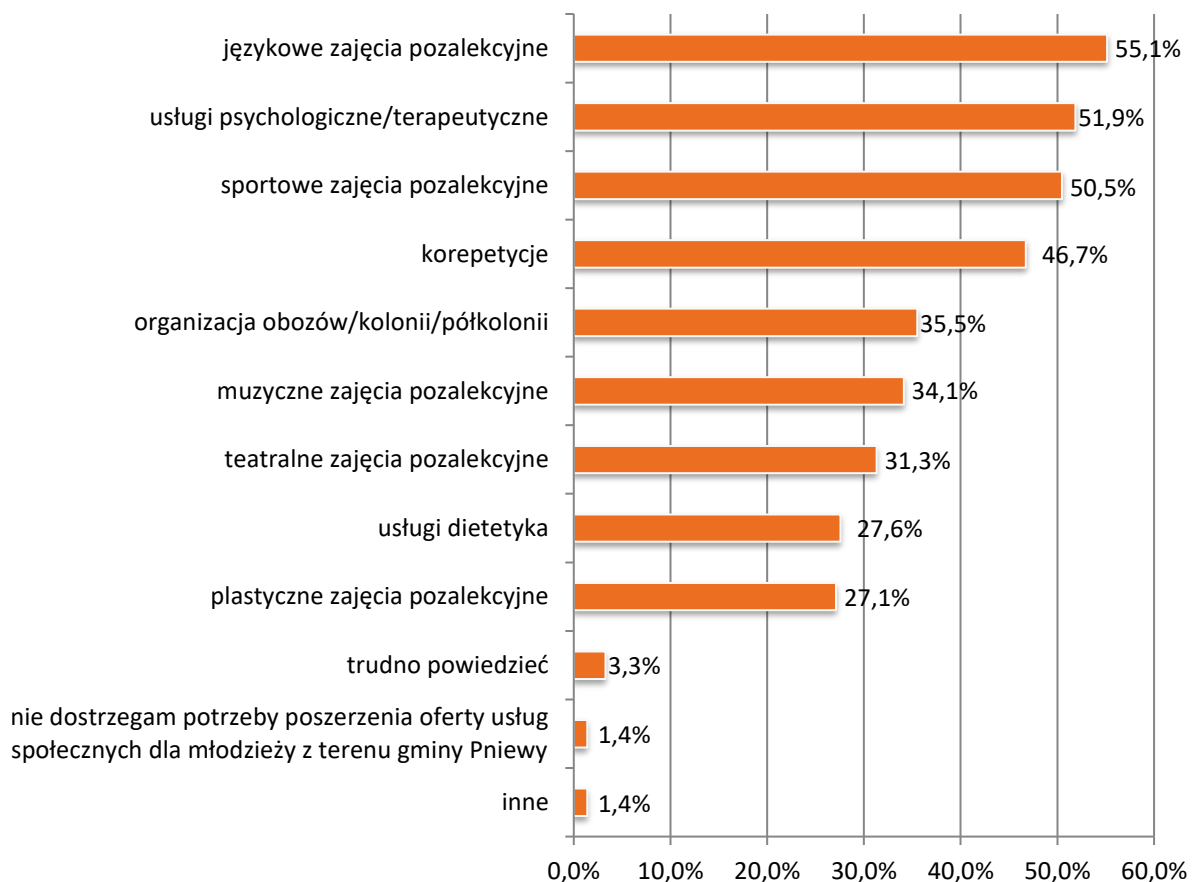

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Respondenci z terenu Gminy Pniewy mieli także możliwość wypowiedzenia się na temat możliwości poszerzenia oferty usług społecznych dla młodzieży zamieszkującej Gminę. Najczęstszymi odpowiedziami udzielanymi przez dorosłych mieszkańców Gminy były według kolejności wskazań: **językowe zajęcia pozalekcyjne** (55,1%), **usługi psychologiczne/terapeutyczne** (51,9%), **sportowe zajęcia pozalekcyjne** (50,5%) oraz **korepetycje** (46,7%). Co trzeci badany stwierdził, że dla młodzieży z Gminy Pniewy należy organizować obozy,

kolonie oraz półkolonie (35,5%), muzyczne zajęcia pozalekcyjne (34,1%) oraz teatralne zajęcia pozalekcyjne (31,1%). Średnio co czwarta odpowiedź dotyczyła natomiast usług dietetyka (27,6%) oraz plastycznych zajęć pozalekcyjnych (27,1%). W odniesieniu do uzyskanych wyników badania ankietowego można stwierdzić, że praktycznie każda z form wsparcia młodzieży oraz usług społecznych do nich skierowanych, może według respondentów odpowiedzieć na problemy tej grupy społecznej. 1,4% ankietowanych do kafeтерии odpowiedzi dodało także: *kółko fotograficzne oraz organizację dodatkowych zajęć, ale na wsiach, a nie tylko w mieście*. Jeden z respondentów podkreślił także fakt, że na terenie Gminy obecnie nie ma możliwości uzyskania bezpłatnego wsparcia psychologicznego, a kiedy było takowe świadczone, było bardzo trudno je uzyskać ze względu na wysokie zainteresowanie. Odpowiedź „trudno powiedzieć” zaznaczyło 3,3% ankietowanych, a 1,4% nie dostrzega potrzeby poszerzenia oferty usług społecznych dla młodzieży.

Wykres 12. W jakich obszarach widzi Pan/i potrzebę poszerzenia oferty usług społecznych dla młodzieży z terenu Gminy Pniewy? N=214

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

PRIORYTYZACJA DZIAŁAŃ

20,1% badanych jest zdania, że priorytetowym obszarem w zakresie usług społecznych, który powinien być rozwijany jest **WSPIERANIE RODZINY**. Obszar ten znalazł się na 5 miejscu pod względem liczby wskazań mieszkańców.

PRIORYTYZACJA GRUP SPOŁECZNYCH

36,4% badanych jest zdania, że usługi społeczne na terenie gminy Pniewy powinny być w pierwszej kolejności kierowane do **DZIECI I MŁODZIEŻY**, z kolei według **28,0%** taką grupą są **RODZINY Z DZIEĆMI**. 24,8% badanych wskazało także na rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, a 23,8% na samotne matki/ojców.

POZIOM ZADOWOLENIA Z OBSZARÓW FUNKCJONOWANIA GMINY

10,3% badanych wyraziło zadowolenie z obszaru funkcjonowania gminy Pniewy jakim jest **WSPARCIE RODZIN Z DZIEĆMI**.

ANALIZA BADAŃ JAKOŚCIOWYCH NA PODSTAWIE ZOGNISKOWANYCH WYWIADÓW GRUPOWYCH ORAZ INDYWIDUALNYCH WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH

Zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami instytucji gminnych, instytucji i organizacji pozarządowych oraz mieszkańców

W dalszej części diagnozy analizie i interpretacji poddane zostały wyniki badania przeprowadzonego wśród przedstawicieli instytucji gminnych, organizacji pozarządowych świadczących usługi społeczne na terenie Gminy Pniewy oraz mieszkańców, za pomocą metody zogniskowanego wywiadu grupowego (FGI). Pracownicy instytucji, członkowie organizacji pozarządowych jak i osoby reprezentujące mieszkańców, potrafią określić występujące wśród nich problemy oraz potrzeby. Wyniki te przedstawione zostały w celu pogłębienia badań statystycznych, dotarcia do istoty problemów występujących wśród dorosłych mieszkańców, jak i dzieci oraz poznania ich szerszego kontekstu.

W pierwszej kolejności analizując najczęstsze problemy występujące wśród rodzin z terenu Gminy, zauważyć można, iż respondenci zwrócili uwagę na kilka kwestii w tym obszarze. Wśród odpowiedzi udzielanych przez rozmówców, jednym z pierwszorzędnych problemów przez nich wskazanych okazały się **uzależnienia od substancji psychoaktywnych** (alkoholu, narkotyków, leków), wśród dorosłych mieszkańców, ale i młodzieży. Respondenci podkreślali równocześnie powiązania między występowaniem uzależnień oraz innych problemów w rodzinach, np. przemocy domowej.

„Myślę, że alkoholizm jest chyba najbardziej powszechny i przede wszystkim myślę, że jest głównym zapalnikiem, który pociąga za sobą całą resztę, przynajmniej przemoc domową”.

„Bardzo dużo młodzieży pije alkohol, palą papierosy i biorą narkotyki”.

Zwrócono uwagę także na problematyczne **położenie środowiskowe i sytuacyjne** osób uwikłanych w uzależnienia oraz potrzebę kompleksowej pomocy rodzinom, których dotyczy ten problem.

„Bo prawda jest taka, że te osoby, urodziły się w takim środowisku i w takim funkcjonowały, nie miały rodzin, albo były takie jakie były te rodziny. (...) Byłam niejednokrotnie, służbowo w domu mojego podopiecznego i zobaczyłam w jakich on warunkach mieszka, ja nie wyobrażałam sobie, że ludzie żyją w takich warunkach”.

Problemem okazuje się także nagminne **picie energetyków** przez młodzież, co prawdopodobnie zmieni się na początku 2024 roku, kiedy zacznie obowiązywać *ustawa o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw z dnia 17 sierpnia 2023 roku*, która zabraniać będzie zakupu napojów energetyzujących osobom poniżej 18 roku życia.

Uzależnienia dotyczące młodzież z terenu Gminy Pniewy to w dużym stopniu **uzależnienia behawioralne** (od czynności), przejawiające się najczęściej nadmiernym korzystaniu z urządzeń elektronicznych, czy Internetu.

„Najczęściej kupują 3, 4 puszki energetyków, młode dziewczyny, młodzi chłopcy”.

„Uważam, że powinniśmy przede wszystkim w kontekście młodzieży i dzieci zmienić punkt ciężkości z alkoholu na narkotyki i inne uzależnienia, a niestety jest to związane ze środkami. Są środki gminne przede wszystkim na te działania, z Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. I one są jakby dodatkowe, możemy zawsze z nich czerpać i są skierowane na alkohol, ale profil tych uzależnień się zmienia, bo to są energetyki, bo to są dopalacze i wreszcie ten Internet itd. A sam alkohol w tej całej okrasie, wydaje mi się, że on właśnie ustępuje”.

„[Rodzicom] się wydaje, że jest bezpieczne, że dziecko siedzi za ścianą, nie rozwali sobie głowy, nie rozbije sobie kolana, nie będzie nadużywało alkoholu, może nawet nie bierze narkotyków. On jest uzależniony od Internetu, ten Internet pochłania go”.

W tym kontekście podkreślono **rolę rodziny i rodziców w wychowaniu młodych ludzi** i przeciwdziałaniu uzależnieniom. Zwrócono uwagę na już prowadzone działania, w tym celu, np. kompleksowy projekt współfinansowany ze środków gminnych nt. uzależnień od urządzeń elektronicznych, kierowany zarówno do rodziców jak i młodzieży.

„Pokazywaliśmy tym rodzinom, np. jakie zagrożenie tego nadmiernego używania komórki/ telefonu i były spotkania z Panem, który prowadził najpierw dla rodziców, żeby rodzice byli świadomi, gdzie te dzieciaki szukają informacji, jakie to jest zagrożenie. Potem spotkanie było dla tych dzieci z tych rodzin, żeby też korzystały z tego wszystkiego ostrożnie. Przedstawiono tym rodzinom inne alternatywy, że nie siedzimy każdy w swojej komórce przy stole”.

Podczas wywiadu często wybrzmiewał problem **braku konstruktywnych form spędzania wolnego czasu dla młodzieży**. Respondenci w większości twierdzili, że nastolatki są spotykani na ulicach, na spacerze, a także grając w piłkę na Orliku, ponieważ nie mają innych miejsc, gdzie mogliby spędzić czas. Pojawiły się pojedyncze głosy zwracające uwagę na to, że nie widzą osób młodych spędzających czas na zewnątrz, sugerując jednocześnie **brak zapotrzebowania** wśród młodzieży na takie miejsca. Jednak większość respondentów twierdziła, że takie zapotrzebowanie istnieje i młode osoby na pewno skorzystałyby na rozwoju tego rodzaju infrastruktury i inicjatyw.

„Jest bardzo dużo młodzieży, która nie siedzi w domu w telefonach i Internecie, tylko jeżdżą na rolkach, spotykają się, są dzieci, które chodzą na spacer. Dziewczyny dorosłe, piętnastoletnie prawie, nastolatki, przychodzą i bujają się na huśtawce, koło mojego domu, bo nie mają co z tym czasem zrobić. Chłopcy biorą piłkę i grają, bo mamy tego orlika na szczęście chociaż i chodzą i grają w piłkę”.

„Powinno być miejsce dla nich zorganizowane, żeby oni mogli się spotkać, nie ukrywamy, że u nas jest dużo fajnej młodzieży”.

Podkreślono także **spadek norm obyczajowych**, który jest powiązany ze **wzrostem poziomu agresji wśród młodzieży**. Problem według badanych uwydatnia się w rodzinach, w których rodzice nie biorą odpowiedzialności za wychowanie swoich dzieci. Zauważono **trudności we współpracy instytucjonalnej** w tym obszarze, ale także **niechęć do ujawniania aktów przemocy rówieśniczej** przez społeczność lokalną. Osoby nie chcą ponosić odpowiedzialności za tego rodzaju zdarzenia z nadzieją, że ktoś inny zajmie się tym problemem.

„Mamy problem z takimi osobami, które przychodzą do takiego muru i przekraczają mur agresji, młodzi ludzie, którzy wiedzą, że są nieletni, niepełnoletni, że nie podlegają odpowiedzialności karnej, bo to przemoc się rodzi w czystej postaci, tolerowana, tolerowana, bo co można zrobić, przeniesiemy do innej szkoły? Do jakiej innej szkoły, obowiązek trwa do wiadomo którego roku życia, czyli tą szkołę gdzieś musi skończyć itd. Ja mówię tu o przemocy, bo Pani tu powiedziała, że ludzie się boją. Myślę, że szkoła zareaguje, policja zareaguje”.

Indywidualne wywiady pogłębione z reprezentantami grup społecznych dostosowanych do obszaru wsparcia oferowanego w CUS oraz lokalnymi liderami, osobami kluczowymi w zakresie usług społecznych i przedstawicielami władz lokalnych.

Poniżej zostały przedstawione odpowiedzi osób biorących udział w indywidualnych wywiadach pogłębionych, dotyczące obszaru wspierania rodzin, pieczy zastępczej oraz pomocy społecznej. W zakresie problemów występujących w rodzinach mieszkających na terenie Gminy Pniewy wymieniano najczęściej problem **uzależnienia od urządzeń elektronicznych**, wśród dorosłych oraz dzieci i młodzieży. Jedna z osób zwróciła także uwagę na **bezzradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych**, która związana może być z rozpadem więzi rodzinnych, ale również nadmiernym sięganiem po urządzenia elektroniczne, zamiast wspólnego spędzania czasu.

„No to myślę, że na pewno będą to uzależnienia behawioralne typu urządzenia elektroniczne”.

„Nadmierne korzystanie z telefonu i innych urządzeń elektronicznych, wśród młodzieży i dzieci. Może rozpad więzi w rodzinie i przez to też bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych”.

„Problem stanowią uzależnienia behawioralne od urządzeń – komputer czy telefon. Podczas spotkań rodzinnych więcej osób siedzi przy tych urządzeniach niż rozmawia ze sobą”.

Część respondentów zwróciła uwagę także na zjawisko **alkoholizmu**, **przemoc domową**, czy **bierność społeczną** w związku z występowaniem przemocy oraz negatywne postrzeganie zgłaszania swoich podejrzeń do odpowiednich służb. Wspomniano także o **pojedynczych przypadkach uzależnień od narkotyków**, na terenie Gminy Pniewy.

„Widzę, że jest u nas problem ukrywanego alkoholizmu, nikt się nie chce przyznawać do tego, że zdarzają się takie rzeczy. Przemoc w rodzinie, brak wsparcia ze strony otoczenia, przeświadczenie o tym, że lepiej się „nie wcinać” i nie słyszeć tego co za ścianą. Pomoc i zgłaszanie incydentów traktowana jako donosicielstwo. [...] Narkomani się raczej nie spotyka, ale znam sytuacje, że młodzież ma z tym problem. Skończyły się dopalacze, albo raczej na razie ucichły”.

„No zjawisko przemocy u nas, no skala może nie jest największa [...]. Często dochodzi po prostu do zwykłych konfliktów małżeńskich, gdzie jest wezwana policja, spisana Niebieska Karta i ta procedura gdzieś trwa. Aczkolwiek w naszej tutaj historii spraw przemocowych, mieliśmy też typowo przemocowe, na podłożu których często był alkohol, gdzie sprawca był pod wpływem alkoholu, nadużywający alkoholu bądź uzależniony od alkoholu i te sytuacje, że tak powiem chyba miały miejsce najczęściej.”.

Wśród wypowiedzi wymieniono problem, o którym była także mowa w zogniskowanych wywiadach grupowych, dotyczący **wykluczenia komunikacyjnego**, które doskwiera szczególnie osobom starszym.

„Brak transportu publicznego, bo mamy transport publiczny wtedy jak dzieci chodzą do szkoły, autobus zabiera rano i jak dzieci przyjeżdżają ze szkoły. Bo jak są wakacje to nie ma nic i dla starszych ludzi to jest problem, bo czy pojechać do lekarza czy co, to nie ma”.

Ważnym aspektem w obszarze wsparcia rodzin zdaje się zwrócenie uwagi na zagospodarowanie przestrzeni, z której mogłyby one skorzystać. Jeden z respondentów zauważa **deficyt infrastruktury zapewniającej możliwość spędzania czasu wolnego dla rodzin z dziećmi na terenach wiejskich**, które należą do Gminy.

„U nas w zasadzie na wiosce jest plac zabaw zrobiony i tylko tam się dzieciaki bawią, nigdzie więcej. [...] Przy Straży jest wybudowany plac zabaw dla dzieci, ale to nie jest nic miejskie. I dopóki [ktoś] tego nie wykupi, to pozwala na wszystko, ale jak to wykupi to tutaj nie ma nic. Nawet boiska dla dzieci. Bo kiedyś jak spółdzielnia rolnicza była to wszystko ona fundowała. [...] Nie ma boiska, bo ten plac zabaw co jest zrobiony to jest naszym kosztem też, wiejskim, bo my się zbieraliśmy też na tę altankę co tam jest”.

W kontekście działań, które mogłyby poprawić sytuację rodzin w Gminie Pniewy, respondenci położyli szczególny nacisk na **integrację rodzin i pomoc w budowaniu prawidłowych relacji**, a także potrzebę **stworzenia miejsc dla rodzin**, w których będą mogły się spotkać, zintegrować, spędzić razem czas, ale również skorzystać z oferty zajęć wspierających umiejętności społeczne, takich jak prowadzenie gospodarstwa domowego, zarządzanie własnymi finansami, kompetencje opiekuńczo-wychowawcze itp.

„Przede wszystkim działania dążące do tworzenia wspólnot. Rodziny jako wspólnoty. Mamy tutaj pomysł, nawet nazwaliśmy to Pniewska Akademia Rodzin Aktywnych. Dążymy do uzupełniania braków, które w dzisiejszych rodzinach czy związkach są. Kwestia umiejętności zagospodarowania wolnego czasu, bycia z dziećmi, zapewnienie zajęć, czyli nie zostawianie dziecka z urządzeniem elektronicznym, ale nauka gier, zabaw, nauka opowiadania bajek, nauka gotowania. Umiejętność gospodarowania własnymi środkami. Wiele takich działań skierowanych na ojców – umiejętność majsterkowania, warsztaty takie są potrzebne. Mamy ten twór opracowany, pojedyncze działania już robiliśmy [...]. Nawet kontakt międzypokoleniowy - takie działania też podjęliśmy, ale to wszystko jest jeszcze w powijakach”.

„Duża praca nad rodzicami, bo to oni wychowują dzieci. Edukacja skierowana do kandydatów na rodziców i do młodych rodziców”.

Na przykład takie warsztaty w szkołach dla rodziców, takie cykliczne spotkania w miejscach, gdzie każdy z rodziców z dzieckiem od 3 lat wzyży, a nawet z takimi małymi, mogliby tu przyjść, skorzystać z oferty i oni by się mogli pojawiać systematycznie, a nie tylko cyklicznie”.

„Organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, organizowanie grup wsparcia dla rodzin z różnego rodzaju problemami oraz podnoszenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców”.

W ramach działań wspierających rodziny pojawił się pomysł **działań profilaktycznych**, np. kampanii społecznych, **propagujących prawidłowe postawy społeczne i obywatelskie** dotyczące zgłaszania podejrzeń związanych z przemocą domową, **a także uświadamiające** występowanie problemu uzależnień behawioralnych oraz ich objawów.

„Kampanie społeczne ukazujące, że zgłaszanie przemocy to nie donosicielstwo a pomoc, zmiana podejścia społeczeństwa i myślenia ludzi o problemach”.

„Kampania na temat uzależnień behawioralnych, skupienie się na braku świadomości i jej zwiększanie. Należy uświadomić ludzi, że problemy istnieją. Ludzie mają podejście „przecież mnie to mnie dotyczy”, ale jeśli korzystasz z telefonu w toalecie i w łóżku przed spaniem 24 godziny na dobę, to wydaje się, że idziemy w kierunku uzależnienia”.

Uczestnicy badania, korzystając ze swojej wiedzy i doświadczenia, wyrazili także zdanie na temat **działań pomocowych wobec rodzin w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej**, czy uzależnień. Jest tu kładziony nacisk na **profilaktykę** wśród dzieci i młodzieży, a także osób dorosłych. W zakresie pomocy osobom uwikłanym w przemoc podkreślona została potrzeba wprowadzenia trwałych środków pomocowych, tj. **mieszkania chronione, zwiększenie dostępności spotkań dla osób stosujących przemoc** poprzez ich organizację na terenie Gminy czy **zwiększenie zakresu działań monitorujących Policji**.

„Trzeba by było, żeby bardziej wybrzmiała taka edukacyjna strona przeciwdziałania przemocy, żeby społeczeństwo było bardziej zorientowane na to zjawisko przemocy”.

„Może zajęcia profilaktyczne dla dzieci i młodzieży, ale też dla sprawców przede wszystkim w Gminie. Bo wiem, że w powiecie są takie spotkania, ale sprawca przeważnie nie udaje się tam z różnych przyczyn. Jeżeli to byłoby gdzieś bliżej w Gminie, to jest większa szansa, że by dojechał na takie spotkania”.

„Kampanie społeczne, tworzenie mieszkań chronionych, aby osoby doznające przemocy mogły uciec od swojego dręczyciela”.

„Zwiększenie zaangażowania policji i „wyjścia w teren”, aby wiedzieli co się dzieje w społeczeństwie, komu trzeba pomóc, monitorować. Zwiększenie wiedzy policjantów o problemach społecznych”.

Aby pomóc rodzinom uwikłanym w uzależnienia, respondenci również wspominali o potrzebie **działań profilaktycznych** w tym zakresie, a także zaangażowania w nie osób, które wyszły z nałogu oraz terapeutów i psychologów, kontynuacja prowadzenia grup samopomocowych, **organizowanie grup wsparcia** czy **zwiększenie współpracy GKRPA z osobami uwikłanymi w uzależnienia**.

„Pewnie biorąc pod uwagę nowe zjawiska, te uzależnienia behawioralne, od komputera – myślę, że ten moduł mógłby być tutaj bardziej rozbudowany”.

„Działania profilaktyczne w szkołach i środowisku, zwiększenie wiedzy na temat uzależnień. Prelekcje, zaangażowanie osób, które wyszły z nałogu, nie tylko dorosłych, ale i młodych, terapeutów, psychologów”.

„Kontynuowanie tworzenia grup samopomocowych, organizowanie grup wsparcia. W tym zakresie Gmina powinna być odpowiedzialna za organizację miejsca”.

„Większa współpraca GKRPA z osobami uzależnionymi”.

PROMOCJA I OCHRONA ZDROWIA

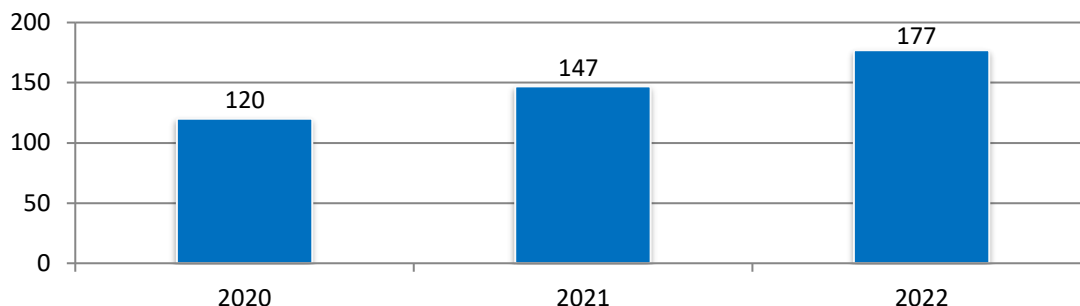
Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) pojęcie **zdrowie** oznacza stan „fizycznego, psychicznego i społecznego dobrostanu będącego wynikiem interakcji jednostki i środowiska” [4]. Ochrona zdrowia wiąże się w szczególności z opieką zdrowotną, działalnością prewencyjną, informacyjną oraz promocją zdrowia.

[4] <https://eregion.wzp.pl/obszary/ochrona-zdrowia>

ANALIZA DANYCH ZASTANYCH NA PODSTAWIE ŹRÓDEŁ WTÓRNYCH

Problem długotrwałej choroby dotyczy osób, które z powodu posiadanego schorzenia pozostają przez długi czas pod opieką lekarską, a choroba, na którą cierpią, często nie jest możliwa do całkowitego wyleczenia, a jedynie minimalizowane są jej objawy. Ciężka choroba jest definiowana jako taka, która zagraża życiu człowieka. **Długotrwała lub ciężka choroba** była na przestrzeni ostatnich trzech lat głównym powodem przyznawania pomocy społecznej mieszkańcom Gminy Pniewy, jednocześnie w omawianym okresie dostrzec można systematyczny wzrost liczby beneficjentów w tym zakresie. W 2022 roku z tego powodu wsparcie otrzymało 177 rodzin – a więc o 47,5% więcej niż w 2020 roku.

Wykres 13. Liczba rodzin z Gminy Pniewy, korzystających z pomocy z społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Na koniec 2022 roku w Gminie Pniewy na 10 tys. ludności przypadało **6 przychodni**. Jest to taka sama wartość w porównaniu do całego województwa wielkopolskiego oraz Polski. W 2022 roku na 1 aptekę przypadało w Gminie Pniewy **2 490 mieszkańców**, a więc mniej niż na terenie województwa wielkopolskiego (2 921 osób), jak i całego kraju (3 240 osób). Z powyższego wynika, że dostęp do aptek na terenie Gminy kształtuje się na korzystniejszym poziomie względem województwa i kraju i jest taki sam jeśli chodzi o podstawową opiekę zdrowotną.

Tabela 10. Dane dotyczące ochrony zdrowia w Gminie Pniewy na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie	Gmina Pniewy			województwo			Polska		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
przychodnie na 10 tys. ludności	6	5	6	5	5	6	6	6	6
ludność na 1 aptekę ogólnodostępną	2 511	2 502	2 490	2 806	2 857	2 921	3 159	3 195	3 240

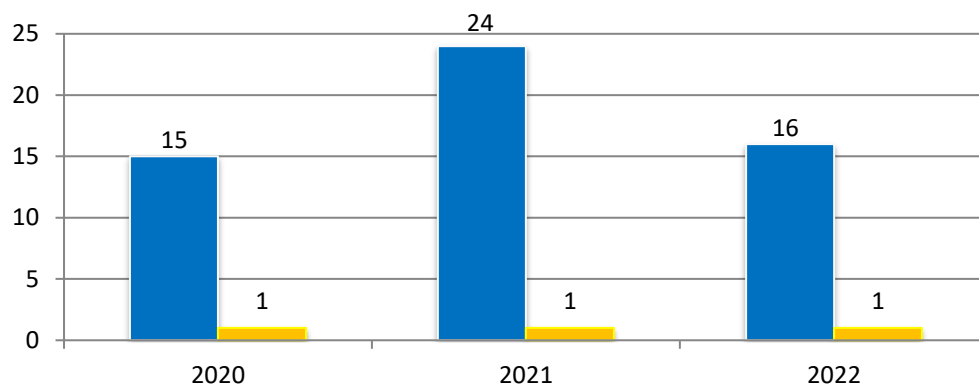
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy organizacja i świadczenie **specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi**. Usługi te przeznaczone są dla osób dorosłych, wykazujących zaburzenia wymienione w art. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego: chorych psychicznie (wykazujących zaburzenia psychotyczne), upośledzonych umysłowo, osób wykazujących inne poważne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga formy pomocy i opieki niezbędnej do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym, a w wyjątkowych przypadkach dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi. W 2022 roku

ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w ramach zadań zleconych Gminie skorzystały 3 osoby, w 2021 roku była to 1 osoba, a w 2020 żaden mieszkaniec nie skorzystał z tej formy pomocy.

Poniższa analiza opiera się na danych dotyczących **problemu uzależnień**. W 2022 roku z powodu alkoholizmu pomoc społeczną otrzymało **16 rodzin**. W ciągu trzech ostatnich lat liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu alkoholizmu ulegała wahaniom, co obrazuje poniższy wykres. W analizowanych latach **po 1 rodzinie** korzystało z pomocy społecznej z powodu narkomanii.

Wykres 14. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

W 2022 roku członkowie **Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pniewach** przeprowadzili rozmowy z **18 osobami uzależnionymi od alkoholu** oraz **6 członkami rodzin osób uzależnionych**. Wobec żadnej osoby nie wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. Z poniższej tabeli wynika, że w porównaniu do 2020 roku zmniejszyła się liczba osób uzależnionych oraz członków ich rodzin, z którymi prowadzono rozmowy, natomiast liczba osób wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego zmalała do zera. Dane dotyczące podejmowanych działań przez GKPiRPA w Gminie Pniewy wobec osób uzależnionych w latach 2020-2022 przedstawia poniższa tabela.

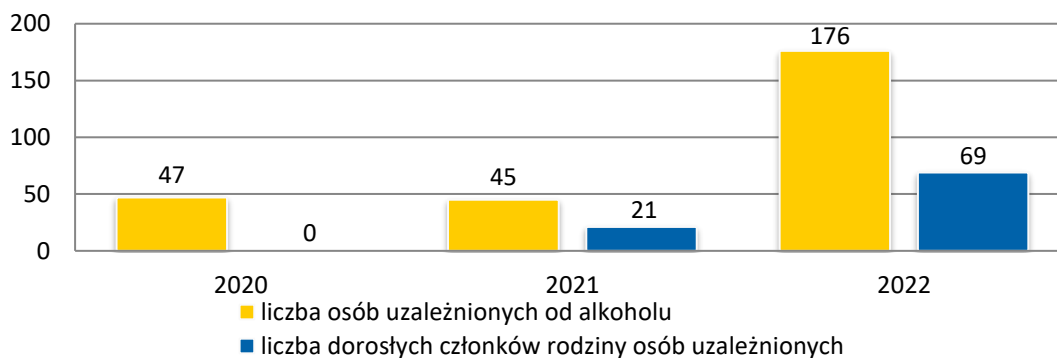
Tabela 11. Działania Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pniewach wobec osób uzależnionych w latach 2020-2022

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba osób uzależnionych , z którymi przeprowadzono rozmowy	42	12	18
liczba członków rodzin osób uzależnionych , z którymi przeprowadzono rozmowy	31	0	6
liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	13	19	0

Źródło: Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2020, 2021 rok. Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 rok.

Punkt Informacyjno-Konsultacyjny w swojej działalności świadczy pomoc i wsparcie osobom uzależnionym, współuzależnionym, dzieciom z rodzin dotkniętych przemocą lub alkoholizmem rodziców, a także osobom doznającym przemocy domowej lub stosującym przemoc. W 2022 roku w Gminie Pniewy Punkt Informacyjno-Konsultacyjny zapewniał dyżury psychologa i terapeuty uzależnień, w wymiarze 24 godzin w miesiącu oraz członków GKPiRPA w wymiarze 8 godzin miesięcznie. W danym roku udzielono w nim 244 porad 176 osobom z problemem alkoholowym oraz 110 porad 69 członkom ich rodzin. Jak widać na poniższym wykresie, na przestrzeni analizowanych lat liczba osób z problemem alkoholowym, którzy skorzystali z porad udzielanych w PIK gwałtownie wzrosła w 2022 roku, podobnie jak liczba członków ich rodzin. Ponadto w 2022 roku w Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym udzielono 14 porad 9 osobom z problemem narkotykowym.

Wykres 15. Liczba osób z problemem alkoholowym oraz dorosłych członków ich rodzin, którzy skorzystali z porad udzielanych w PIK w latach 2020-2022

Źródło: Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2020, 2021 rok. Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 rok.

W zakresie **profilaktyki uzależnień** na terenie Gminy Pniewy prowadzone są działania profilaktyczne. W 2022 roku realizowano programy profilaktyczne rekomendowane w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez PARPA, KCPU, ORE, IPiN. Programy, które przeprowadzono to: „Archipelag Skarbów”, w którym udział wzięło 190 uczniów oraz 18 nauczycieli bądź wychowawców, „Program Unplugget” gromadzący 24 uczniów i 2 nauczycieli/wychowawców, „Przyjaciele Zippiego”, którego uczestnicy liczyli 120 uczniów i 10 nauczycieli/wychowawców, a także „Apteczka Pierwszej Pomocy Emocjonalnej”, w którym uczestniczyło 25 uczniów i 5 nauczycieli bądź wychowawców. W omawianym roku podjęto również inny program profilaktyczny z obszaru profilaktyki uniwersalnej, nieobjęty rekomendacjami, skierowany do dzieci i młodzieży, z którego skorzystało 124 uczniów, 19 nauczycieli/wychowawców oraz 57 rodziców. Wdrożono także **inne działania profilaktyczne**, nieobjęte ustrukturyzowanymi programami profilaktycznymi, takie jak jednorazowe prelekcje, pogadanki, w których udział wzięło 1 564 osób, spektakle gromadzące 35 uczestników, festyny i inne imprezy plenerowe (poza sportowymi) dla 315 osób, imprezy sportowe (turnieje, wyścigi, olimpiady itp., z wyjątkiem pozalekcyjnych zajęć sportowych) ze 192 mieszkańcami Gminy oraz konkursy (plastyczne, literackie, muzyczne itp.) liczące 29 uczestników.

Ponadto w 2022 roku realizowano **szkolenia i warsztaty dla rodziców z zakresu profilaktyki zachowań ryzykowanych dzieci i młodzieży**, w których udział wzięło 19 rodziców. Prowadzono także szkolenia/warsztaty dla nauczycieli/wychowawców w tym samym obszarze profilaktycznym, z których skorzystało 76 osób.

Gmina Pniewy w omawianym roku była realizatorem **pozalekcyjnych zajęć sportowych** w ramach Wspólnego Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii. Z Programu tego skorzystały 174 osoby. Na terenie Gminy zrealizowano także zadania w formie **zajęć świetlicowych** dla dzieci z grup ryzyka z programem opiekuńczym, prowadzone minimum 4 razy w tygodniu, w których uczestniczyło 40 dzieci wśród których 22 osoby to dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, a 6 dzieci pochodziło z rodzin, w których występuje problem narkotykowy. Zajęcia prowadziło 3 wychowawców. Dzieci i młodzież z terenu Gminy uczestniczyły również, w ramach wspólnego Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów

Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomani, w **koloniach i obozach z programem zajęć profilaktycznych** w liczbie 194 uczestników.

W ramach **ochrony i promocji zdrowia** Gmina Pniewy przekazała dotację na realizację zadań publicznych Stowarzyszeniu Pniewskich Amazonek „Razem różnie!” w celu rehabilitacji i integracji społecznej. Dofinansowany został także cykl spotkań integracyjnych, pn. „W morsowym ciele zdrowy duch” Pniewskiego Klubu Morsa „Bractwo Morsów”, który zorganizowała Piknik z okazji Dnia Dziecka oraz Pniewski Złot Morsów. Gmina w tym zakresie wsparła także Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Nadzieja” w Pniewach w podtrzymaniu sprawności fizycznej osób z niepełnosprawnością.

Działalność dotycząca **Ochrony Zdrowia Psychicznego** na terenie Gminy Pniewy zawarta jest w Gminnym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2022-2024, opartego na celach określonych przez Narodowy Program Zdrowia Psychicznego, którymi są:

- Promocja zdrowia psychicznego, zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej roli dobrostanu psychicznego w odniesieniu do jakości życia.
- Zapewnienie wsparcia osobom doświadczającym kryzysu psychicznego, w tym osobom z niepełnosprawnością intelektualną oraz cierpiącym na choroby i zaburzenia psychiczne.
- Zapewnienie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniom oraz ich rodzicom.
- Kształtowanie wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza tolerancji, życzliwości oraz przeciwdziałanie dyskryminacji.
- Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb.
- Zwiększenie pomocy i oparcia bytowego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W okresie od lipca do grudnia 2022 roku w ramach **projektu pn. „Psychoterapia blisko domu – usługi społeczne dla mieszkańców gminy Pniewy”** udzielono 341 świadczeń psychiatrycznych i psychoterapeutycznych dla 91 pacjentów, wśród których było 56 kobiet i 35 mężczyzn – w tym 33 dzieci. Przeprowadzone były również konsultacje psychiatryczne i psychoterapeutyczne, działania edukacyjne, poradnictwo mające na celu ograniczenie szkód (zdrowotnych i społecznych) wśród osób zagrożonych uzależnieniem i osób

z uzależnieniem od środków psychoaktywnych, a także członków ich rodzin. W ramach powyższego Programu wsparcie uzyskały przede wszystkim osoby dorosłe doświadczające kryzysu psychicznego oraz cierpiące na choroby i zaburzenia psychiczne. Zapewniono także wsparcie psychoterapeutyczne dzieciom i młodzieży oraz ich rodzicom. Projekt był realizowany poprzez:

- poradnictwo psychologiczne indywidualne,
- sesje psychoterapeutyczne indywidualne i grupowe,
- konsultacje psychiatryczne indywidualne,
- konsultacje psychologiczno-edukacyjne dla rodziców⁸.

Zasoby w zakresie promocji i ochrony zdrowia występujące na terenie Gminy Pniewy przedstawia kolejna tabela. Uwzględniony został także zakres działalności poszczególnych podmiotów.

Tabela 12. Zasoby Gminy Pniewy w zakresie promocji i ochrony zdrowia wraz z obszarem ich działalności

LP.	Nazwa	Zakres działalności
1.	Placówki podstawowej opieki zdrowotnej	Zapewnienie opieki zdrowotnej w ramach funkcjonujących oddziałów oraz poradni specjalistycznych, w tym w ramach kontraktu z NFZ.
2.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Pniewach	Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz specjalistyczne usługi usprawniające. Zapewnienie wsparcia osobom uzależnionym oraz ich rodzinom.
3.	Placówki oświatowe	Promocja zdrowego stylu życia, kształtowanie właściwych postaw w zakresie dbania o własne zdrowie. Działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.
4.	Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Realizacja działań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

Źródło: opracowanie własne na podstawie dostępnych sprawozdań, raportów oraz analiz

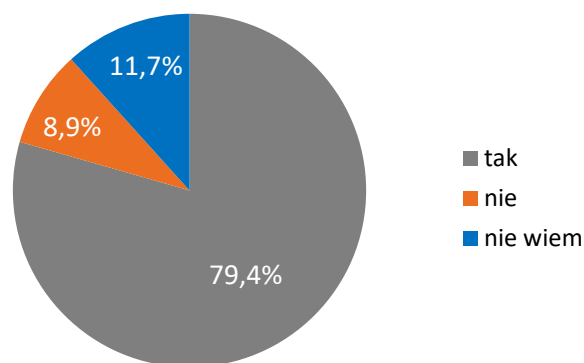
⁸ Raport o stanie Gminy Pniewy za rok 2022

POTRZEBY W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY PNIEWY W OPINII JEJ MIESZKAŃCÓW

W niniejszej części diagnozy przedstawione zostały potrzeby dorosłych mieszkańców Gminy Pniewy w zakresie usług społecznych w sferze promocji i ochrony zdrowia.

W pierwszym pytaniu zapytano badanych, czy na terenie Gminy istnieje potrzeba poszerzenia działań związanych z promocją zdrowia (edukacja zdrowotna, profilaktyka, kształtowanie odpowiednich postaw zdrowotnych, promowanie zdrowego stylu życia). **Większość badanych odpowiedziała na to pytanie twierdząco (79,4%),** natomiast 8,9% osób biorących udział w badaniu jest zdania, że powyższe działania na terenie Gminy nie są potrzebne. Brak wiedzy w tym zakresie wykazało 11,7% respondentów.

Wykres 16. Czy na terenie Gminy Pniewy istnieje potrzeba poszerzenia działań związanych z promocją zdrowia (edukacja zdrowotna, profilaktyka, kształtowanie odpowiednich postaw zdrowotnych, promowanie zdrowego stylu życia)? N=214

W kolejnym pytaniu mieszkańcy mieli ocenić obecny poziom dostępności do opieki psychologicznej, psychiatrycznej i terapeutycznej. Opinia respondentów dotycząca poziomu dostępności do wyżej wymienionych form opieki przedstawia się następująco:

- **Opiekę psychologiczną** bardzo dobrze lub dobrze ocenia łącznie 12,6% badanych, a o jej średnim poziomie ma przekonanie co piąty mieszkaniec Gminy (20,1%). Niemal połowa respondentów oceniła poziom dostępności jako bardzo zły lub zły (48,1%), natomiast brak wiedzy w tym zakresie wykazało 19,2% badanych osób.
- Na bardzo dobry lub dobry poziom dostępności do **opieki psychiatrycznej** wskazało łącznie 7,4% respondentów, o jej średnim poziomie ma przekonanie 11,2% badanych, a o złym lub bardzo złym poziomie – ponad połowa badanych (52,9%). 28,5% ankietowanych miało trudności w oceniu poziomu dostępności

do opieki psychiatrycznej w Gminie.

- **Opiekę terapeutyczną** bardzo dobrze lub dobrze ocenia łącznie 7,4% badanych, a o jej średnim poziomie ma przekonanie 16,4% mieszkańców Gminy. Nieco ponad połowa respondentów oceniła poziom dostępności do opieki terapeutycznej jako bardzo zły lub zły, (53,7%) natomiast brak wiedzy w tym zakresie wykazało 24,3% badanych osób.

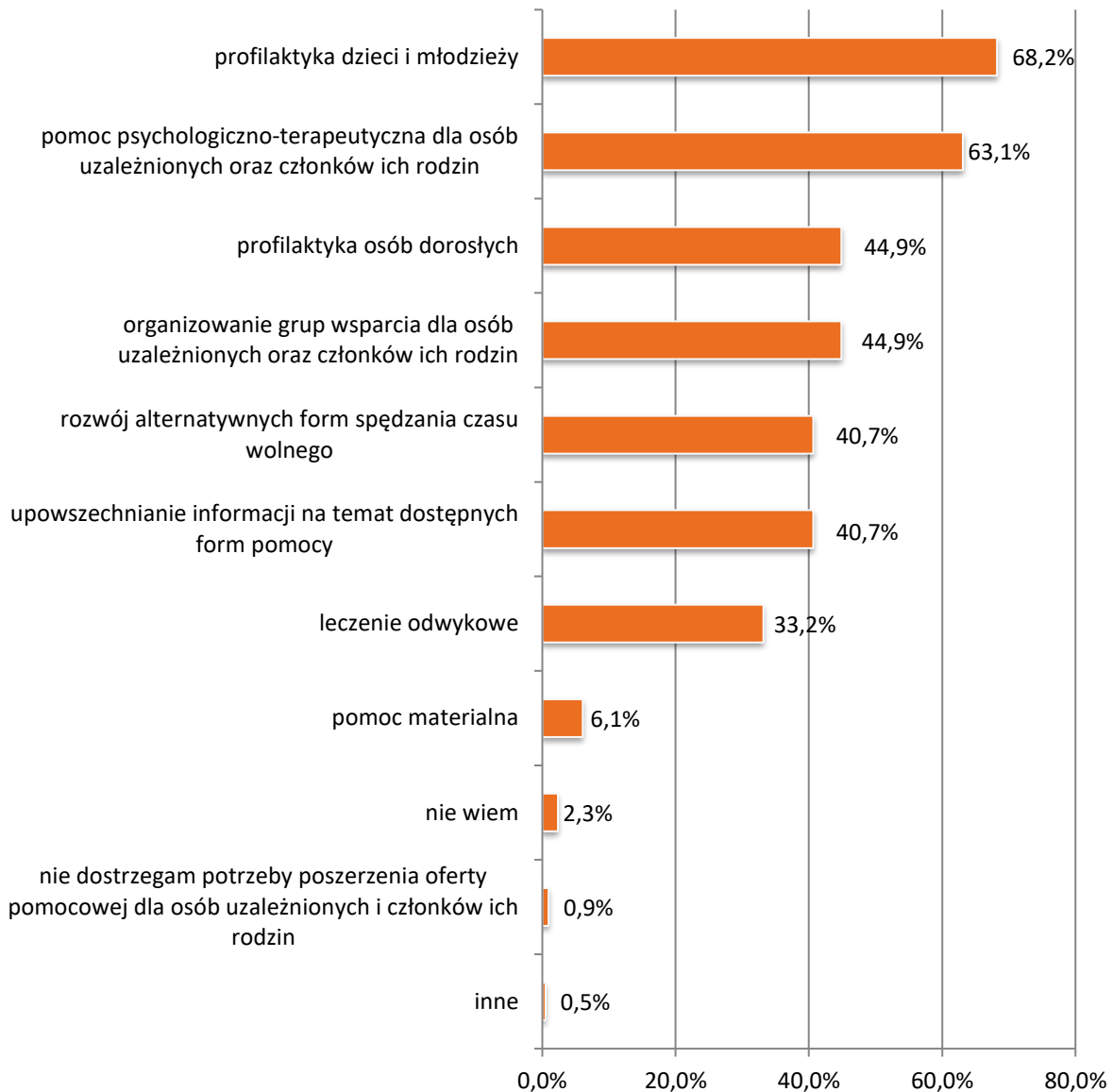
Tabela 13. Proszę ocenić obecny poziom dostępności do opieki psychologicznej/psychiatrycznej/terapeutycznej na terenie Gminy Pniewy. W każdym wierszu należy zaznaczyć maksymalnie 1 odpowiedź. Proszę posłużyć się sześciopunktową skalą, na której 0 oznacza „nie wiem”, 1 – „bardzo zły”, 2 – „zły”, 3 – „średni”, 4 – „dobry”, 5 – „bardzo dobry”. N=214

wyszczególnienie	0	1	2	3	4	5
opieka psychologiczna	19,2%	29,4%	18,7%	20,1%	6,5%	6,1%
opieka psychiatryczna	28,5%	35,1%	17,8%	11,2%	3,7%	3,7%
opieka terapeutyczna	24,3%	29,4%	22,4%	16,4%	3,7%	3,7%

W obszarze promocji i ochrony zdrowia, mieszkańcy Gminy Pniewy zostali poproszeni o wskazanie działań, które ich zdaniem powinny zostać podjęte na szerszą skalę w celu wyeliminowania lub ograniczenia problemu uzależnień. Ankietowani najczęściej wskazywali na **profilaktykę dzieci i młodzieży** (68,2%), a także **pomoc psychologiczno-terapeutyczną dla osób uzależnionych oraz członków ich rodzin** (63,1%). Blisko co druga odpowiedź dotyczyła **profilaktyki osób dorosłych** oraz **organizowania grup wsparcia dla osób uzależnionych i członków ich rodzin** (po 44,9%). Nieznacznie mniejszy odsetek ankietowanych zaznaczył odpowiedzi rozwój alternatywnych form spędzania czasu wolnego i upowszechnianie informacji na temat dostępnych form pomocy (po 40,7%). Co trzeci respondent wskazał na leczenie odwykowe (33,2%), natomiast zdaniem tylko 6,1% badanych mieszkańców Gminy, osobom uzależnionym powinna być udzielana pomoc materialna.

2,3% badanych nie wie, jakie działania należy podejmować w zakresie uzależnień na terenie Gminy, 0,9% nie dostrzega potrzeby poszerzenia oferty pomocowej dla osób uzależnionych oraz członków ich rodzin, z kolei 0,5% badanych wskazało na inne działania, takie jak *wyeliminowanie wszechobecnego alkoholu poprzez ograniczenie jego dystrybucji*.

Wykres 17. Jakie działania należy podejmować w szerszym zakresie na terenie Gminy Pniewy w celu wyeliminowania lub ograniczenia problemu uzależnień? N=214

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

PRIORYTETYZACJA DZIAŁAŃ

40,7% badanych jest zdania, że priorytetowym obszarem w zakresie usług społecznych, który powinien być rozwijany jest **PROMOCJA I OCHRONA ZDROWIA**. Obszar ten znalazł się na 1 miejscu pod względem liczby wskazań mieszkańców. Na 4 miejscu znalazła się **POMOC PSYCHOLOGICZNO-PSYCHIATRYCZNA DLA DZIECI**, na którą wskazało **20,6%**. Co piąty ankietowany wskazał na **PROFILAKTYKĘ UZALEŻNIEŃ**, tj. **20,1%**.

PRIORYTETYZACJA GRUP SPOŁECZNYCH

5,6% badanych jest zdania, że usług społeczne na terenie gminy Pniewy powinny być w pierwszej kolejności kierowane do **OSÓB UZALEŻNIONYCH**.

POZIOM ZADOWOLENIA Z OBSZARÓW FUNKCJONOWANIA GMINY

12,6% badanych wyraziło zadowolenie z obszaru funkcjonowania gminy Pniewy jakim jest **POMOC MEDYCZNA**.

ANALIZA BADAŃ JAKOŚCIOWYCH NA PODSTAWIE ZOGNISKOWANYCH WYWIADÓW GRUPOWYCH ORAZ INDYWIDUALNYCH WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH

Zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami instytucji gminnych, instytucji i organizacji pozarządowych oraz mieszkańców

Kolejny blok tematyczny poruszany podczas przeprowadzonych wywiadów dotyczył usług społecznych świadczonych w zakresie promocji i ochrony zdrowia, w tym także w zakresie profilaktyki. W pierwszej kolejności poruszono temat, na który respondenci najczęściej zwracali uwagę. Są to obecnie nagminnie zauważalne **problemy emocjonalne** oraz **zaburzenia natury psychicznej** wśród mieszkańców Gminy, z uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Trudności w tym zakresie wiążą się także z **brakiem dostępu do pomocy terapeutycznej** na terenie Gminy. Pomimo podejmowanych działań przez zaangażowane instytucje w zakresie pomocy społecznej, środki przeznaczone na te cele są ograniczone, a chętnych jest coraz więcej.

„Ja uważam, że młodzież i dzieci, nie mają dostępu do specjalistów: psycholog, terapeuta”.

„Ja muszę powiedzieć, że próbowałem napisać konkurs, teraz dla dzieci i młodzieży o zdrowiu psychicznym, to była ta pomoc psychologiczno-terapeutyczna [...]. I przyszedł wynik, [dofinansowania]. Dostało go tylko firma z Warszawy, ale dali wyłącznie dla miast stanowiących siedzibę powiatu. Mogli od razu to powiedzieć [...]. Ale niemniej ja jestem zwolennikiem, żeby jednak szukać możliwości tych finansowych”.

Problemy w zakresie zdrowia psychicznego obrazuje także przykład prowadzenia darmowej **terapii psychologicznej** dla mieszkańców Gminy, na którą **zapotrzebowanie** przerosło oczekiwania jej organizatorów.

„Praktycznie 116 kobiet i 45 mężczyzn się zgłosiło w tym okresie do lipca. Teraz jeśli chodzi o wiek, głównie były to osoby z tych terapii rodzinnych, gdzie się dzieci pojawiły i młodzież, to jest duża ilość. Najwięcej osób było z przedziału 30-50 lat, prawie połowa. Ale chcę powiedzieć też jedną rzecz. To są ludzie w większości jeszcze aktywni zawodowo itd., mają problemy i nagle się dowiedzieli, że istnieje szansa, żeby oczywiście za darmo uzyskać pomoc [...]. Wśród tych osób większość stanowiły osoby z miasta Pniewy, ale też część pochodziła z okolicznych miejscowości”.

„Limit środków, który wydawało się, że wystarczy aż do jesieni, to myśmy wykorzystali to w tym terminie”.

W wywiadzie podkreślono **potrzebę kompleksowej pomocy rodzinom**, których członkowie zmagają się z zaburzeniami natury psychicznej.

„Instytucje, które tu są to na pewno jest jeszcze sporo do zrobienia, żeby te instytucje, które zajmują się opieką społeczną i zdrowiem, żeby była ta współpraca w zakresie różnych form wsparcia. Przecież te osoby, które przykładowo nawet przychodzą do poradni zdrowia psychicznego, mają ogromne problemy socjalne, społeczne, dzieci w szkole. Trzeba dążyć do wsparcia jakby kompleksowego, żeby ta osoba nie zostawała sama sobie”.

W obszarze promocji i ochrony zdrowia zwracano także często uwagę na występujące w Gminie **braki w zakresie wsparcia osób zależnych**, tj. seniorów czy osób z niepełnosprawnościami, a także na **deficyty w zakresie opieki medycznej**. Jednocześnie podkreślano niskie świadczenia opiekunów, czy nieadekwatne do ogromu pracy

wynagrodzenia dla asystentów osób zależnych. Wskazywano także na **niskie zasoby finansowe jednostek administracyjnych**, przeznaczane na działania i inicjatywy związane z ochroną zdrowia osób zależnych, a tym samym zagrożonych wykluczeniem.

„Zdecydowanie brakuje wsparcia seniorów, czyli asystentów, opieki wytchnieniowej, pomocy w codziennych sprawach”.

„Nie ukrywajmy, opiekunki nie zarabiają dużo pieniędzy. I dopóki to się nie zmieni to nie będziemy mieli opiekunów”.

„Uważam, że Gmina powinna większe środki przeznaczyć na utrzymanie tego domu seniora, który tu jest, bo środki na jego utrzymanie są naprawdę nie duże. Jak gdyby się zwiększyły to można by tymi seniorami się bardziej zaopiekować, można im większą ofertę dać, bo trzeba seniorom na pewno zapewnić taki dostęp do takich ćwiczeń usprawniających i żeby dostępność ta była dla każdego”.

Problem w zakresie ochrony zdrowia stanowi także zdaniem rozmówców ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów, na terenie Gminy. Wskazano m.in. na ginekologa.

„Ja sobie nie zdawałam sprawy. Ginekolog tylko dwa razy w tygodniu w Pniewach przyjmuje na kasę chorych i wszystkie Panie musiały jeździć do Szamotuł”.

Indywidualne wywiady pogłębione z reprezentantami grup społecznych dostosowanych do obszaru wsparcia oferowanego w CUS oraz lokalnymi liderami, osobami kluczowymi w zakresie usług społecznych i przedstawicielami władz lokalnych.

Uczestnicy indywidualnych wywiadów pogłębionych wyrazili swoje zdanie także na temat potrzeb w zakresie promocji zdrowia, występujących na terenie Gminy Pniewy. Zwrócono uwagę na **trudności w dostępie do opieki zdrowotnej**, szczególnie specjalistycznej opieki medycznej w ramach NFZ na terenie Gminy Pniewy. Ten problem, jak wskazał jeden z rozmówców, dotyczy przede wszystkim miejscowości oddalonych od centrum Gminy.

„Służba zdrowia w Gminie z dostępnością na przykład do lekarzy specjalistów jest zbyt utrudniona. Lekarze rodzinni to też niezadowolający poziom. [...] Niektórzy mają po prostu problem z zapisaniem się do lekarza rodzinnego tu lokalnie, trzeba szukać gdzieś, a jeśli chodzi o lekarzy innego rodzaju to jeszcze bardziej, przynajmniej na NFZ. Prywatnych to gdzieś ludzie znaleźli, ulokowanych przy przychodniach czy w jakiś innych miejscach, więc to jest

„pewnie bolączka ogólnokrajowa, że tak powiem, a zwłaszcza małe miejscowości, to tym bardziej. Ściągnąć lekarza specjalistę czy lekarza rodzinnego, który poprowadzi gabinet to graniczy z cudem po prostu”.

W wypowiedziach badanych dotyczących ochrony zdrowia szczególnie podkreślono **niewystracające zasoby wsparcia psychologicznego** na terenie Gminy. Prowadzone działania konsultacyjne z zakresu psychoterapii czy psychiatrii ukazały bardzo duże zapotrzebowanie mieszkańców na tego typu usługi, o czym świadczy ilość zgłoszonych do programu osób.

„Wydaje mi się, że nie ma takiego dobrego dostępu na terenie Gminy Pniewy do terapeuty. Psycholog wiadomo w szkole jest, u nas świadczenie pomocy też jest, ale nie ma chyba takiego większego dostępu do takich specjalistów. A do psychiatry to już w ogóle, na NFZ nie ma takiej możliwości”.

„A jeśli chodzi o ten moduł dotyczący wsparcia psychologicznego to myśmy już od jakiegoś czasu zauważyli tego potrzebę. Nawet [utworzono] taki program ochrony zdrowia psychicznego w naszej Gminie, na bazie tego programu realizujemy drugi rok takie konsultacje psychologiczne, psychiatryczne i psychoterapeutyczne do ogółu mieszkańców, nieodpłatne”.

Badani w większości **pozytywnie wyrażają się na temat wprowadzania programów profilaktycznych**, skierowanych na najczęściej występujące problemy zdrowotne społeczności lokalnej. Pojawiały się także przemyślenia, iż profilaktyki zdrowotnej nigdy nie jest za mało. Z kolei jeden z respondentów zwrócił uwagę na problem, który może występować w **społeczności wiejskiej, która nie jest zainteresowana działaniami dotyczącymi profilaktyki zdrowotnej**, ponieważ nie widzi takiej potrzeby.

„Takie programy zdrowotne, które Gmina by realizowała to myślę, że są wskazane. Dedykowane, nie jakieś tam walki z otyłością itp. tylko takie tematyczne, dotyczące problemów każdego społeczeństwa”.

„Prawda jest taka, że idzie każdy i wysłucha, albo idzie ten co chce. Bo tak jest na wsi – „a po co pójde?” i nie ma dyskusji”.

WSPIERANIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I STARSZYCH

Dla potrzeb Diagnozy wykorzystano elementy definicji **osoby z niepełnosprawnościami** z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych i przyjęto, że: osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności do wykonywania pracy zawodowej [5].

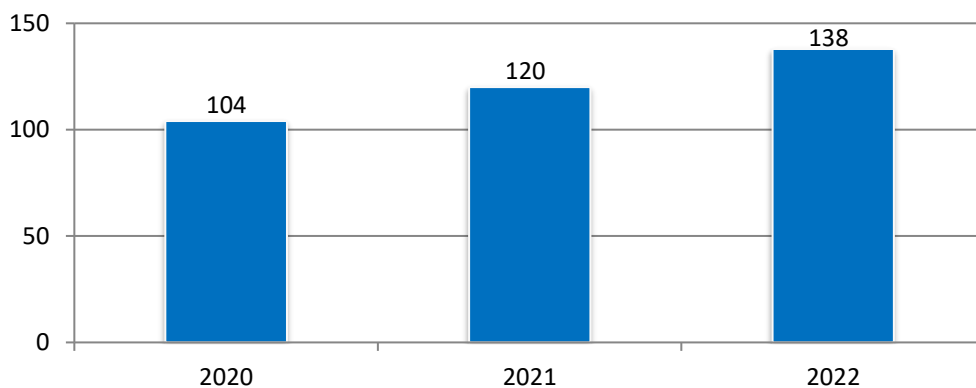
Procesy związane z wydłużającym się czasem trwania życia oraz ciągłe zmiany w strukturze demograficznej ludności stawiają przed społeczeństwem nowe wyzwania społeczne, tj. projektowanie polityki społecznej wobec **osób starszych** oraz wdrożenie rozwiązań, które zapewnią godną, bezpieczną i aktywną starość.

[5] Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 100 z późn. zm.).

ANALIZA DANYCH ZASTANYCH NA PODSTAWIE ŹRÓDEŁ WTÓRNYCH

Pierwszą analizowaną kwestią dotyczącą osób z niepełnosprawnościami jest liczba rodzin, którym została udzielona **pomoc i wsparcie z OPS w Pniewach z powodu niepełnosprawności**. Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba rodzin uległa zwiększeniu, warto jednak dodać, że w omawianym okresie w Gminie Pniewy niepełnosprawność była jednym z głównym powodów przyznawania pomocy społecznej.

Wykres 18. Rodziny, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie **usług opiekuńczych** lub **specjalistycznych usług opiekuńczych**. Świadczone są one w formie zaspokajania codziennych potrzeb życiowych, opieki higienicznej, pomocy w czynnościach gospodarczych lub porządkowych. Katalog wykonywanych usług dostosowywany jest indywidualnie do zdiagnozowanych potrzeb podopiecznego. W 2022 roku usługami opiekuńczymi objęto 110 osób, spośród których 95 świadczeniobiorców stanowiły osoby objęte specjalistycznymi usługami opiekuńczymi. W 2020 roku z usług opiekuńczych skorzystało łącznie 18 osób, natomiast w 2021 roku – 73 osoby, co oznacza regularny wzrost w tym zakresie w latach 2020-2022.

Tabela 14. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych w latach 2020-2022

usługi opiekuńcze			
wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba osób	18	73	110
specjalistyczne usługi opiekuńcze			
wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba osób	0	60	95

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

W Gminie Pniewy funkcjonuje **Środowiskowy Dom Samopomocy „Jawor”**. Jest to placówka pobytu dziennego obejmująca swoim wsparciem 25 osób z zaburzeniami psychicznymi. Placówka działa 5 dni w tygodniu, w wymiarze 8 godzin dziennie. ŚDS realizuje programy działalności dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz z upośledzeniem umysłowym, mające na celu postępowanie rehabilitacyjne prowadzące do osiągnięcia w jak najpełniejszym zakresie samodzielności życiowej osób w nich uczestniczących. Z działalności placówki w 2022 roku korzystało 8 osób z chorobami psychicznymi oraz 17 osób z niepełnosprawnością intelektualną.

- W ramach terapii zajęciowej uczestnicy ŚDS „Jawor” mogli skorzystać z zajęć prowadzonych w pracowniach: kulinarnej – gospodarstwa domowego; krawieckiej – rękodzieła – plastyki; komputerowo-fotograficznej; hortikuloterapii (terapii ogrodniczej); majsterkowicza; aktywizująco-motywuującej oraz nauki witrażu.
- Prowadzono także treningi: funkcjonowania w życiu codziennym; umiejętności spędzania czasu wolnego; umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów; a także trening budżetowy i higieniczny.
- Dodatkowymi zajęciami prowadzonymi w ŚDS były: muzykoterapia; filmoterapia; zajęcia teatralne; biblioterapia; poradnictwo psychologiczne; zajęcia logopedyczne; poradnictwo socjalne; terapia tańcem; rehabilitacja ruchowa.

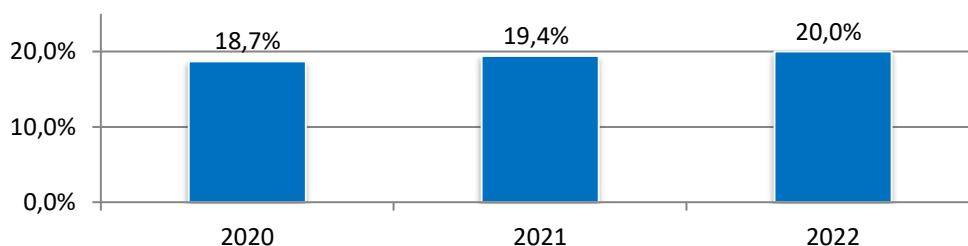
Zdecydowanym ułatwieniem dla uczestników ŚDS oraz ich rodzin było zapewnianie w 2022 roku dowozu na zajęcia oraz po zajęciach do domów. W ciągu roku korzystało z tego 11 osób z miejscowości: Nosalewo, Psarskie, Karmin, Lubocześnica, Jakubowo, Turowo, Chełmno, Koszanowo, Dęborzyce, Przystanki. W omawiany roku pracownia

kulinarna i gospodarstwa domowego wydawała posiłki obiadowe, a na przerwach śniadaniowych uczestnicy korzystali z kawy i herbaty, które sami przygotowywali⁹.

Opiekunowie sprawujący bezpośrednią opiekę nad osobami z niepełnosprawnościami zamieszkujący teren Gminy Pniewy mogli skorzystać z programu „**Opieka Wytchnieniowa – edycja 2022**”, finansowanego z Funduszu Solidarnościowego. Program miał za zadanie odciążenie poprzez wsparcie w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa. Dzięki tej formie wsparcia osoby zaangażowane w sprawowanie opieki pozyskiwały czas, który mogły przeznaczyć na odpoczynek i regenerację oraz załatwienie niezbędnych spraw. Realizatorem Programu był Ośrodek Pomocy Społecznej w Pniewach. Dzienną opieką zostało objętych 10 osób, w tym 8 dorosłych i 2 dzieci, w wymiarze 2 400 godzin.

Na przestrzeni ostatnich lat można zauważyć wzrost udziału osób, które ukończyły 60 lat w populacji ogólnej. Zjawisko to nazywane starzejącym się społeczeństwem ma miejsce zarówno w Polsce, jak i w większości uprzemysłowionych krajów. Niesie to za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów. W Gminie Pniewy odsetek osób będących w wieku poprodukcyjnym w 2022 roku wyniósł 20,0%, co oznacza wzrost w stosunku do 2020 roku o 1,3 pp. Na przestrzeni lat 2020-2022 udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy ulegał regularnemu wzrostowi. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 19. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w Gminie Pniewy na przestrzeni lat 2020-2022

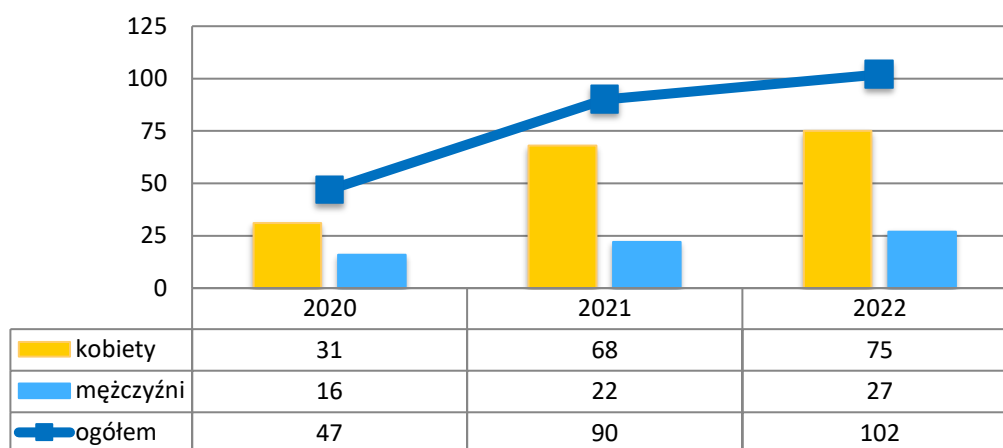

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

⁹ Raport o stanie Gminy Pniewy za rok 2022

Ogólna liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających ze świadczeń pomocy społecznej wyniosła w 2022 roku 102. Zdecydowaną większość stanowiły kobiety – 75 osób, natomiast liczba mężczyzn wyniosła 27. Na przestrzeni lat 2020-2022 dostrzec można znaczny wzrost w zakresie ogólnej liczby korzystających z pomocy społecznej mieszkańców Gminy będących w wieku poprodukcyjnym, który ukształtował się na poziomie 117% (2022 rok względem 2020 roku).

Wykres 20. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Polityka senioralna stanowi bardzo istotny obszar działalności Gminy Pniewy. Niezwykle istotnym elementem lokalnego systemu pomocy środowiskowej dla osób starszych jest **Dzienny Dom Seniora**, z którego w 2022 roku korzystało 130 osób będących powyżej 60 roku życia. Uczestnicy DDS mogą brać udział w zajęciach:

- terapii zajęciowej,
- rękodzieła,
- warsztatów malarskich,
- rehabilitacji ruchowej, która jest prowadzona przez fizjoterapeutę i odbywa się w pomieszczeniach Sali usprawniania ruchowego „Lokomotywa”,
- wokalnno-artystycznych w ramach zespołu „Wrzos”,
- międzypokoleniowych spotkaniach integracyjnych.

Ponadto w ramach współpracy DDS z organizacjami pozarządowymi oraz **Pniewskim Stowarzyszeniem „Perspektywa”** zrealizowano **projekt „Ruszaj po zdrowie”** – zajęcia ruchowe dedykowany osobom powyżej 50 roku życia, a także podczas biesiady „Na Świętojańską Nutę” zorganizowano **występy artystyczne zespołów senioralnych**, z kolei na Festiwalu wokalnego – **występy solistów**.

Mieszkanie chronione jest miejscem zapewniającym usługi bytowe poprzez zapewnienie całodobowego miejsca pobytu osobom z terenu Gminy Pniewy, które ze względu na wiek, niepełnosprawność, a także samotność potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu. W zasobach Gminy znajduje się **Pensjonat Seniora „Jutrzenka”**, dysponujący 14 mieszkaniami chronionymi, prowadzony przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Opłata każdego mieszkańca zależy od dochodów własnych każdego z nich. Do dyspozycji mieszkańców przekazane jest samodzielne mieszkanie z własnym wyposażeniem, natomiast w razie potrzeby są oni wspierani opiekuńczo przez pracowników OPS. W ramach prowadzenia Pensjonatu OPS podejmuje się niezbędnych remontów dostosowując pomieszczenia do obowiązującego standardu.

OPS w Pniewach w 2022 roku realizował zadanie **zakupu opasek bezpieczeństwa, tzw. teleopieka** dla 26 mieszkańców Gminy, mających powyżej 65 lat. Zadanie to realizowano w ramach programu pn. **„Korpus Wsparcia Seniorów”** finansowanego ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19.

Na terenie Gminy funkcjonuje także **Uniwersytet Trzeciego Wieku**, który prowadzi swoje działania w strukturach Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy Centrum Kultury Pniewy. UTW skierowany jest do osób, które mają powyżej 50 lat (nie jest to warunek konieczny) oraz chcą rozwijać się intelektualnie, kulturalnie, artystycznie i społecznie¹⁰.

W 2023 roku na terenie Gminy Pniewy, korzystając z rządowego wsparcia, w celu realizacji usług opiekuńczych, utworzony został **Rodzinny Dom Pomocy „Turkawka”** mający na celu niesienie kompleksowej pomocy oraz opieki osobom potrzebującym¹¹.

Kluczowym zasobem w zakresie wsparcia seniorów są **domy pomocy społecznej**. Świadczone w instytucjach usługi opiekuńcze, bytowe, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, skierowane są do osób wymagających całodobowej

¹⁰ http://bibliotekapniewy.pl/?page_id=1894

¹¹ <https://www.pniewy.wlkp.pl/aktualnosci/turkawka.html>

opieki z powodu wieku, choroby czy niepełnosprawności, które nie są zdolne do samodzielnej egzystencji. Na terenie Gminy Pniewy nie funkcjonują tego rodzaju placówki.

Liczbę osób, którym opłacono pobyt w domu pomocy społecznej oraz przeznaczone na to środki prezentuje poniższa tabela. Kierowanie do DPS i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym Domu jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. Na przestrzeni lat 2020-2022 liczba mieszkańców przebywających w DPS, za których Gmina Pniewy ponosiła odpłatność uległa wzrostowi, który na przestrzeni omawianych lat osiągnął wartość 9,0%. Kwota przeznaczana na ten cel ulegała wahaniom.

Tabela 15. Liczba osób z terenu Gminy Pniewy przebywających w domach pomocy społecznej w latach 2020-2022 (stan na koniec roku)

wyszczególnienie	2020	2021	2022
liczba osób przebywających w DPS	22	22	24
kwota odpłatność (zł)	567 790	546 319	678 654

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Zasoby w zakresie wspierania osób z niepełnosprawnościami i starszych występujące na terenie Gminy Pniewy przedstawia kolejna tabela. Uwzględniony został także zakres działalności poszczególnych podmiotów.

Tabela 16. Zasoby Gminy Pniewy w zakresie wspierania seniorów i osób z niepełnosprawnościami wraz z obszarem ich działalności

LP.	Nazwa	Zakres działalności
1.	Ośrodek Pomocy Społecznej	Współpraca z organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami, zapewnienie usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych oraz usprawniających, realizacja i współrealizacja projektów socjalnych na rzecz tych grup.
2.	Miejskie jednostki kultury, sportu, rekreacji	Organizowanie wydarzeń, zajęć, warsztatów itp. dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami oraz seniorom.
3.	Uniwersytet Trzeciego Wieku	Prowadzenie działań na rzecz aktywizacji społecznej, integracji oraz włączenia społecznego seniorów do społeczności lokalnej.
4.	Środowiskowy Dom Samopomocy „Jawor”	Stwarzanie oparcia społecznego, wspieranie rozwoju w celu polepszenia funkcjonowania w życiu codziennym i integracji społecznej osób z niepełnosprawnością intelektualną.
5.	Dzienny Dom Seniora	Zapewnienie zajęć terapeutycznych oraz aktywizujących seniorom.
6.	Pensjonat Seniora „Jutrzenka”	Zapewnienie mieszkań chronionych dla osób starszych, samotnych i z niepełnosprawnościami.

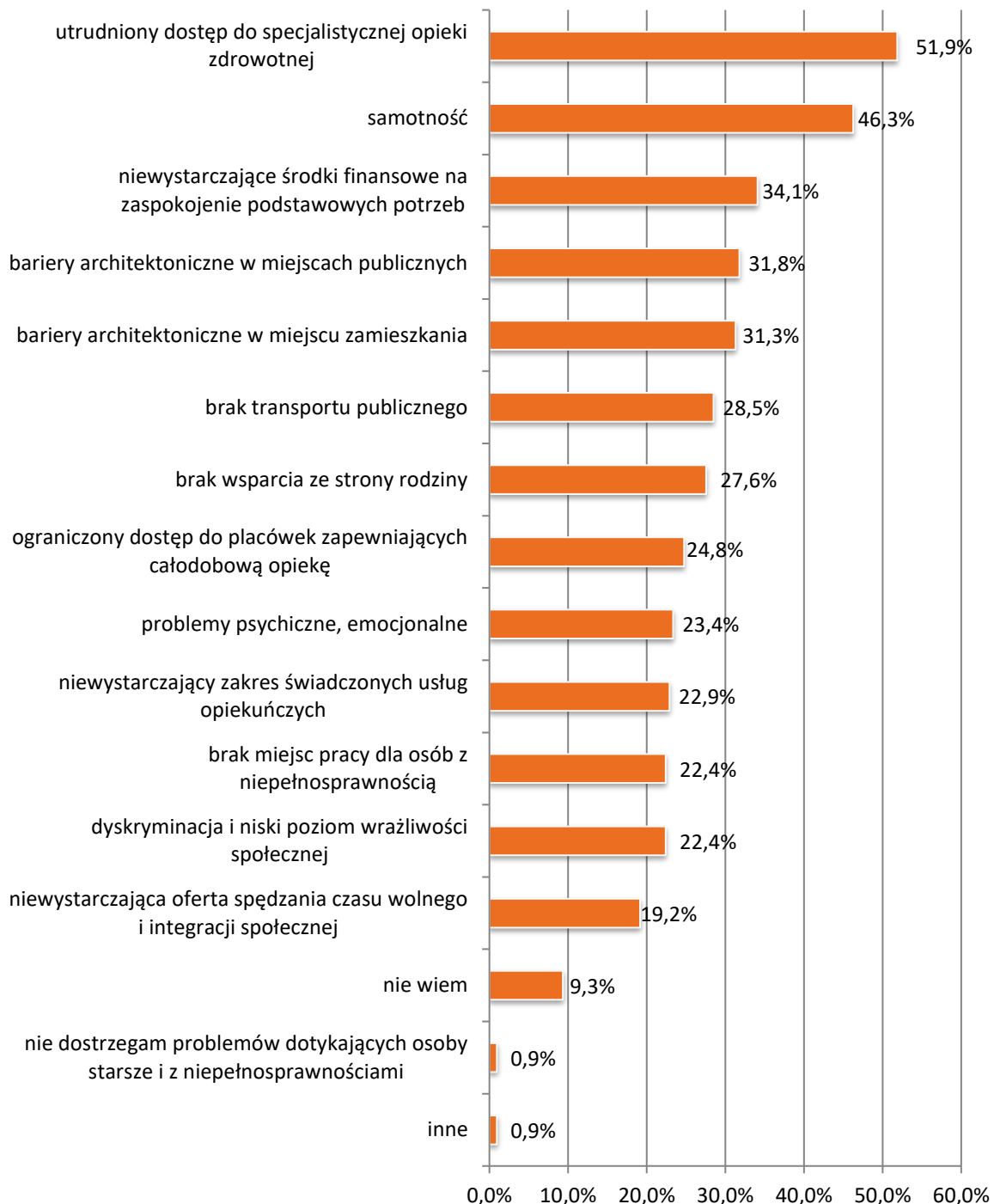
Źródło: opracowanie własne na podstawie dostępnych sprawozdań, raportów oraz analiz

POTRZEBY W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY PNIEWY W OPINII JEJ MIESZKAŃCÓW

W niniejszym podrozdziale przedstawione zostały problemy i potrzeby poszerzenia oferty wspierania osób z niepełnosprawnością oraz osób starszych z Gminy Pniewy. W pierwszym pytaniu mieszkańcy mieli wskazać na główne problemy, które ich zdaniem najczęściej dotyczą osoby starsze oraz z niepełnosprawnościami w Gminie. Najczęściej badani wskazywali na **utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej** (51,9%) oraz **samotność** (46,3%).

Średnio co trzecia odpowiedź dotyczyła niewystarczających środków finansowych na zaspokojenie podstawowych potrzeb (34,1%), barier architektonicznych w miejscach publicznych (31,8%) oraz w miejscu zamieszkania (31,3%). Najmniej zauważalnym problemem okazała się niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego i integracji społecznej, na który wskazało 19,2% mieszkańców Gminy, biorących udział w badaniu. 9,3% badanych mieszkańców nie wie, jakie problemy dotyczą osoby starsze oraz z niepełnosprawnościami na terenie Gminy Pniewy, natomiast 0,9% respondentów wskazało na inne odpowiedzi, gdzie znalazł się *brak opieki dla dzieci przewlekle chorych w szkołach i przedszkolach*, a także *utrudniony dostęp do usług medycznych*.

Wykres 21. Które z niżej wymienionych problemów w Pana/i opinii najczęściej dotyczą osoby z niepełnosprawnościami i osoby starsze w Gminie Pniewy? N=214

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W ramach badań uzyskano również informację o obszarach i formach wsparcia dla osób starszych i z niepełnosprawnościami, które zdaniem ankietowanych należy poszerzyć na terenie Gminy Pniewy. Na podstawie deklaracji badanych można stwierdzić, że w Gminie przede wszystkim należy **rozвивać i tworzyć formy spędzania czasu wolnego dla w/w grup**

społecznych (36,9%), zapewnić możliwość skorzystania z całodobowej opieki (36,0%), rozpowszechnić informacje o dostępnych formach pomocy (33,6%) oraz tworzyć i prowadzić placówki wsparcia dziennego (33,2%).

Średnio co piąty mieszkaniec biorący udział w badaniu opowiedział się za organizowaniem kampanii społecznych podnoszących świadomość w zakresie potrzeb i problemów osób starszych i osób z niepełnosprawnościami i była to jednocześnie najrzadziej zaznaczana odpowiedź (20,6%).

11,7% respondentom trudno było odpowiedzieć jednoznacznie na to pytanie, natomiast 3,7% nie widzi potrzeby poszerzania oferty usług opiekuńczych dla osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych. Wśród innych odpowiedzi wskazywano m.in. *na zapewnienie opieki dla osób ze wsi lub umożliwienie dotarcia do istniejących placówek w mieście, likwidację barier architektonicznych, dostęp do lekarzy specjalistów na NFZ, w szczególności specjalisty kardiologa, okulisty, laryngologa, prowadzenie ośrodka dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością, aby mogły choć trochę być samodzielnie, a także dostęp do usług medycznych, zapewnienia opieki medycznej, lekarskiej (2,3%).*

Wykres 22. W jakich obszarach widzi Pan/i potrzebę poszerzenia oferty wspierania osób z niepełnosprawnościami i osób starszych na terenie Gminy Pniewy? N=214

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

PRIORYTETYZACJA DZIAŁAŃ

26,2% badanych jest zdania, że priorytetowym obszarem w zakresie usług społecznych, który powinien być rozwijany jest **WSPIERANIE OSÓB STARSZYCH**. Obszar ten znalazł się na 2 miejscu pod względem liczby wskazań mieszkańców. Na 3 miejscu znalazło się **WSPIERANIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI**, na które wskazało **25,7%**.

PRIORYTETYZACJA GRUP SPOŁECZNYCH

52,3% badanych jest zdania, że usług społeczne na terenie gminy Pniewy powinny być w pierwszej kolejności kierowane do **OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI/PRZEWLEKLE CHORYCH**. Według **34,6%** badanych grupą docelową powinny być **SENIORZY**.

ANALIZA BADAŃ JAKOŚCIOWYCH NA PODSTAWIE ZOGNISKOWANYCH WYWIADÓW GRUPOWYCH ORAZ INDYWIDUALNYCH WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH

Zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami instytucji gminnych, instytucji i organizacji pozarządowych oraz mieszkańców

Kolejny blok tematyczny poruszany podczas wywiadu dotyczył kwestii wspierania osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów na terenie Gminy Pniewy. W trakcie badania respondenci określili problemy, z którymi najczęściej spotykają się osoby starsze i z niepełnosprawnościami zamieszkujące Gminę, a także wskazali główne obszary oraz potrzeby w zakresie poszerzania usług świadczonych na rzecz tych grup mieszkańców.

Reprezentanci instytucji gminnych, organizacji pozarządowych oraz mieszkańców, biorący udział w wywiadzie, wskazywali bardzo często na **brak transportu publicznego** na terenie Gminy Pniewy, który generuje trudności w realizacji podstawowych spraw życia codziennego, takich jak zrobienie zakupów, załatwienie spraw urzędowych, ale także wizyt w placówkach ochrony zdrowia. Podkreślono istnienie szerokiej oferty zajęć, spotkań czy festiwali prowadzonych na terenie Gminy Pniewy, skierowanych do różnych grup osób, przy jednoczesnej niemożności uczestnictwa w tych inicjatywach przez osoby, np. zamieszkujące tereny wiejskie. Należy zwrócić uwagę na fakt, że **problem wykluczenia komunikacyjnego**,

jest jednym z najbardziej doskwierających problemów na terenie Gminy Pniewy, z tego względu w wywiadzie pojawiały się także pomysły, w jaki sposób pomóc osobom których ten problem dotyczy.

„Jeśli chodzi o obszary wiejskie, jest też duży problem z dojazdem. Jeśli chodzi o osoby starsze z terenów wiejskich. Owszem wiadomo, że jesteśmy mniejszą społecznością i sąsiad sąsiadowi pomoże, ale pomogę dzisiaj, jutro idę do pracy – nie pomogę. Jeżeli chodzi o zakupy, ja też pojadę, zrobię, ale to też się wykrusza termin w pewnych momentach i właśnie takie usługi, jakaś pielęgniarka”.

„Są osoby dojeżdżające z innych miejscowości ze wsi, ale to są grupki, ponieważ może jeden, może dwóch jest zmotoryzowanych, co ma prawo jazdy i zabiera dwójkę czy trójkę i dojedzie, albo są dzieci i wnuki, ale każdy pracuje, tak naprawdę nie mają, jak się dostać. Więc taki transport, który by był raz, dwa razy w tygodniu, żeby oni [seniorzy] mogli przyjechać, spotkać się – to jest dla nich taka odskocznia od rzeczywistości, bo oni tak naprawdę mieszkają w domu sami. Nawet jeśli są sprawni i mogliby do takiego Dziennego Domu Seniora przyjść na takie czy inne zajęcia, bo mamy bardzo dużo zajęć [...], ale nie mają jak”.

„Nie każdy jest na tyle sprawny, żeby sobie kupić samochód i dojechać na jakieś spotkania, które są organizowane w Gminie przez różne jednostki. To też jest bardzo istotne, żeby był ten transport lokalny może nie codziennie tylko chociaż kilka dni w tygodniu”.

Część badanych zasugerowała wprowadzenie **odpłatnej usługi transportowej dla starszych mieszkańców Gminy**, gdyż często ich problemem nie jest brak środków finansowych na tego typu usługi, tylko brak możliwości skorzystania z nich.

„Często jest tak, że ten senior z chęcią by zapłacił, żeby tylko go ktoś zawiózł, bo nie ma tego samochodu”.

W kontekście problemów komunikacyjnych wskazano także na **pomoc ze strony pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej w Pniewach w zakresie dowozu osób**, które tego potrzebują, w określone miejsca. Jest to oddolna inicjatywa, która nie leży w zakresie OPS, jak zostało zauważone przez jednego z respondentów, tym bardziej, że rodzi problemy w zakresie nadużywanie tych przyśług ze strony osób z niej korzystających.

„Ja tylko wiem, że OPS dowozi niektóre osoby, ale nie powinien tego robić, bo nie powinien świadczyć usług transportowych, bo samochodem, którym pracownicy jeżdżą, to powinna być usługa transportowa i powinna być odpłatna, bo osoby to wykorzystują, bo mają rodzinę, ale oni mówią, że to Ośrodek może zawieźć”.

Wraz z uwagami dotyczącymi braku transportu wskazywano także na **brak dostępu do różnego rodzaju usług dla osób starszych, tj. medycznych, opiekuńczych**, ale również **drobnych usług** w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego, np. wkręcenie żarówki, które dla osoby o ograniczonej mobilności mogą być poważnym problemem. Zwrócono także uwagę na **nieadekwatne zarobki osób świadczących usługi medyczne seniorom**.

„Zdecydowanie brakuje wsparcia seniorów, czyli asystentów, opieki wytchnieniowej, pomocy w codziennych sprawach”.

„[Zarobki opiekunki medycznej] to nie są duże wynagrodzenia, a to jest naprawdę ciężka praca, to są osoby starsze, żeby umyć, żeby podnieść, żeby przebrać, przewinąć. Taka jest rzeczywistość i to są naprawdę małe pieniądze, a to są ciężko pracujący ludzie. A ta pomoc jest naprawdę potrzebna”.

„No i oczywiście brak usług opiekuńczych dla osób starszych, nie tylko opiekuńczych jako sama opieka, ale także świadczenie drobnych usług. Jesteśmy starzejącym się społeczeństwem i dużo jest samotnych wdów i niestety dzieci wychodzą z domów, wyjeżdżają i nie ma takich usług drobnych, żeby ktoś przyszedł do domu, żarówkę wkręcić, żeby zrobić te podstawowe rzeczy – ja mówię o takiej dostępności”.

Z ograniczoną mobilnością zarówno w przypadku osób starszych, jak i osób z niepełnosprawnością wiążą się **bariery architektoniczne** na terenie Gminy Pniewy, na które również niektórzy respondenci zwrócili uwagę. Problem w tym obszarze pojawia się podczas przemieszczania się po drogach w Gminie, które ze względu na obecność krawężników przy chodnikach stanowią znaczną przeszkodę dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim.

„Ja po prostu uważam, że trzeba by zwrócić uwagę większą na bariery architektoniczne. Zwrócić uwagę na te chodniki i na krawężniki, bo dla osoby sprawnej nie ma problemu, ale osoba na wózku czy rodzice z wózkami, małymi dziećmi, to naprawdę jest problem objechać ten krawężnik. Tych krawężników, które są naprawdę zmurą dla tych osób poruszających się na wózkach, są nie do pokonania”.

Kolejną trudnością, wyróżnioną podczas wywiadów, która dotyczy osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów, są problemy z **osamotnieniem** czy **brakiem wsparcia ze strony ich rodzin**, a także **ubóstwem**. Zwrócono niejednokrotnie uwagę na kwestię starzejącego się społeczeństwa, która dotyka także Gminę Pniewy oraz potrzebę poszerzenia usług świadczonych na rzecz osób starszym oraz osób z niepełnosprawnościami. W tym kontekście pojawiły się także pomysły na rozwiązanie problemu samotności osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, a także trudności w zapewnieniu opieki przez ich rodziny poprzez **stworzenie placówki typu *Domu dziennego pobytu***. Jednocześnie wśród badanych istnieje świadomość kosztów, generowanych z prowadzenia tego typu placówki, natomiast pojawiają się także sugestie zwiększenia środków z budżetu Gminy na tego rodzaju działania.

„Jeśli chodzi o osoby starsze i niepełnosprawne, myślę że mają problem z codziennymi prozaicznymi obowiązkami, ze względu też na brak pomocy ze strony rodziny, na samotność, ubóstwo, nie ma jak się przemieścić. To w największym stopniu, cała reszta gdzieś też pewnie się przewija, ale wydaje mi się, że to chyba najbardziej”.

„Można by spróbować coś takiego, żeby zrobić Dom takiego dziennego pobytu, ale dla takich osób [potrzebujących], żeby tych seniorów tam przyjęli. Jest też duży problem z opieką, taki trudny okres, że wszyscy chcą pracować, a starsze osoby, samotne w domu, z niepełnosprawnościami – też nie można ich zostawić samych. To wtedy by był taki komfort psychiczny też dla rodziny, gdy ktoś odwozi tam mamę czy tatę i w tym domu jest tam zaopiekowany, może tam przebywać przez te 8 godzin. Nie mają co zrobić z tym dziadkiem i babcią, bo wiadomo, że idą do pracy, bo trzeba zarabiać, koszty życia wzrastają i każdy musi to sobie zapewnić jakby sam. Wiem, że to może trudne, bo to są duże koszty utrzymania takiego domu i żeby to zorganizować tą opiekę, bo to musiałyby być opieka, żeby ta osoba czuła się tam bezpieczna i było zapewnione to całodziennie”.

„Ja na przykład uważam, że gdyby Gmina mogła większe środki wygospodarować na dofinansowanie Domu Seniora to myślę, że to też by się rozwinęło”.

Indywidualne wywiady pogłębione z reprezentantami grup społecznych dostosowanych do obszaru wsparcia oferowanego w CUS oraz lokalnymi liderami, osobami kluczowymi w zakresie usług społecznych i przedstawicielami władz lokalnych.

Kolejny obszar, o który zapytano respondentów biorących udział w indywidualnych wywiadach grupowych, dotyczył zakresu potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych. Pomimo prężnie działających inicjatyw na rzecz tych grup społecznych, badani dostrzegli także kilka niedogodności, które mogą doskwierać tym osobom w codziennym funkcjonowaniu. Tutaj znów pojawił się temat **problemów w zakresie transportu publicznego**, ale także wyróżnione zostały istniejące **bariery architektoniczne** oraz **utrudniony dostęp do usług opiekuńczych** dla osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych. Zauważalny przez respondentów jest także **deficyt środków finansowych w budżecie Gminy** na tego typu działania.

„Brak transportu publicznego”.

„W gminie funkcjonuje jeden samochód dostosowany do osób niepełnosprawnych, ale jest to zbyt mało, ponieważ takich osób jest dużo więcej”.

„Bariery architektoniczne bardzo duże. Osoba niepełnosprawna może i wjedzie do OPSu, ale do Pani dyrektor już się nie dostanie. Są bloki, które nie mają podjazdu ani windy. [...] Chodniki niedostosowane do osób z niepełnosprawnością albo ich całkowity brak”.

„Utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej”.

„Opieka nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi – trudno jest w gminie coś takiego uzyskać, wiem, że wiąże się to z pieniędzmi”.

„Niewystarczający zakres świadczonych usług opiekuńczych, np. higiena i pielęgnacja, zapewnienie kontaktów z otoczeniem, zaspokajanie codziennych potrzeb życiowych i brak tego transportu cały czas”.

„Brak środków na finansowanie pomocy i różnego rodzaju działań”.

Kolejną niedogodnością, która dotyka osoby starsze i osoby z niepełnosprawnościami na terenie Gminy jest ich **samotność**. Respondenci dostrzegają **brak zapewnienia wsparcia i obecności ze strony bliskich, izolowanie osób starszych oraz zanik poczucia wzajemnej odpowiedzialności za siebie**.

„Chyba najważniejsze jest to co straciliśmy, czyli odpowiedzialność dzieci za rodziców, odpowiedzialność wnuków za dziadków. Dochowaliśmy się braku więzi w rodzinach, niczym tego nie zastąpimy. Bo przeważnie jak człowiek starszy cierpi, to głównie cierpi na brak osób bliskich. On nie ma takich wielkich potrzeb, takie podstawowe potrzeby to my zapewniamy, jak posiłek. Skala jest coraz większa, ale z tego powodu, że dzieci porzucają swoich rodziców”.

„Samotność osób starszych – brak kontaktu z innymi, rozmowy, izolowanie osób starszych. Ograniczony dostęp do świadczeń, form pomocy. O ile jeszcze jakoś to wygląda w kwestii opieki zdrowotnej, o tyle w pozostałych przypadkach jest gorzej”.

„Tu jest wioska, więc tu nie ma tak, jedna do drugiej idzie. Kiedyś się siedziło na ławeczce i się pogadało. Dzisiaj każdy jest zarobiony”.

W indywidualnych wywiadach pogłębionych podjęto także kwestię działań, które mogłyby pomóc przezwyciężyć trudności, które występują na terenie Gminy wśród osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów. W tym kontekście zwrócono uwagę na **potrzebę zwiększenie dostępu do usług** opiekuńczych, podstawowej oraz specjalistycznej opieki medycznej, ale też **innych usług pomocowych**. Pojawił się pomysł **zwiększenia zasobów wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego**, w których również zauważa się deficyty, a także **pomnożenie środków przeznaczonych na finansowanie opiekunów osób starszych i z niepełnosprawnościami**.

„Myślę, że na pewno te usługi. Usługi opiekuńcze, usługi sąsiedzkie to przede wszystkim. Dostęp też do tej opieki podstawowej zdrowotnej i specjalistycznej też i na pewno też rehabilitacja, żeby była dostępna”.

„Może nawet wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego, bo mamy, ale widać, że jest większe zapotrzebowanie na to. Edukacja może też opiekunów osób starszych i niepełnosprawnych. Zapewnienie większego wytchnienia w tym zakresie”.

„Poszerzenie działalności opiekunów osób starszych i niepełnosprawnych. Zwiększenie liczby opiekunów, zwiększenie przeznaczanych środków na to zadanie”.

W tym obszarze znów badani zwrócili uwagę na **potrzebę poprawy mobilności osób z niepełnosprawnościami i seniorów**. Ponadto pojawił się pomysł **aktywizacji osób starszych w miejscowości, w której zamieszkują**. Do realizacji tego celu zasugerowano możliwości **wykorzystania istniejących już i odnowionych świetlic**. Zwrócono także uwagę na potrzebę **działań wolontaryjnych** na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami, w celu zmniejszenia poczucia osamotnienia.

„Zwiększenie mobilności osób starszych i z niepełnosprawnościami”.

„To z czym mamy problem to osoby, które docierają na zajęcia do nas do Domu Seniora, ale okazjonalnie i to co mogłoby poprawić tą sytuację to transport, dowożenie, ale też może trochę w drugą stronę pójść i zrobić taki mobilny klub seniora. Aktywizować te środowiska na miejscu, wykorzystując potencjał i społeczności i też lokalowy, bo są tam też pięknie wykończone świetlice, ale nie do końca wykorzystane w aktywny sposób, to dla seniorów”.

„Organizacja spotkań z ludźmi zmniejszających poczucie samotności, czyli ten szeroko pojęty wolontariat, mógłby tutaj być wykorzystany o co jest bardzo trudno, bo mało osób chce w taki sposób działać. To jest kwestia tego, ile Gmina może przeznaczyć na to pieniędzy, ale jeśli chodzi o wolontariat, próby integracji to stanowi duże „pole do popisu”.

Jeden z respondentów zwrócił uwagę na ewentualną możliwość poszerzenia działalności Gminy Pniewy w zakresie **aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami**.

„Cały czas widzę lukę w zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami, z różnymi niepełnosprawnościami, w tym intelektualnymi. Ale to już myślę, że nie jest w wymiarze samej Gminy, bo jak już to w szerszym, powiatowym. [...] Chętnie też byśmy przyjęli osoby z niepełnosprawnością, ale nie możemy im zaoferować pracy adekwatnej do ich możliwości zdrowotnych więc też byłby dobry jakiś warsztat w którym choroba nie przeszkadzałaby w wykonywaniu czynności [zawodowych]. Bo ciężko jest, że jak ktoś ma tam inne schorzenia, to tej pracy nie wykonuje. Może mielibyśmy możliwość aktywizowania jeszcze szerszej grupy osób, ale to dodam na marginesie i jako przyszłość może ewentualnie”.

EDUKACJA PUBLICZNA

Edukacja odgrywa niezwykle istotną rolę w życiu każdego młodego człowieka. Główną jej funkcją jest przygotowanie go do życia w ciągle zmieniającym się świecie. Kształtuje ona jego osobowość, pozwala na rozwój zainteresowań oraz nabycie umiejętności radzenia sobie w trudnych, stresujących sytuacjach. Edukacja przyczynia się także do procesu socjalizacji wśród uczniów, ponieważ dostarcza wiedzy na temat norm społecznych.

ANALIZA DANYCH ZASTANYCH NA PODSTAWIE ŹRÓDEŁ WTÓRNYCH

W roku szkolnym 2021/2022 na terenie Gminy Pniewy funkcjonowały zarówno publiczne jak i niepubliczne jednostki oświatowe. Gmina Pniewy była organem prowadzącym dla **1 przedszkola publicznego, 3 szkół podstawowych** oraz **1 szkoły ponadpodstawowej**:

1. Przedszkola „Miś” w Pniewach,
2. Szkoły Podstawowej w Chełmnie,
3. Szkoły Podstawowej w Nojewie,
4. Szkoły Podstawowej im. Powstańców Wielkopolskich w Pniewach,
5. Zespołu Szkół im. Emilii Sczanieckiej w Pniewach.

W omawianym roku szkolnym 2021/2022 do szkół podstawowych przy samorządowych szkołach uczęszczało **1 285 uczniów**, w tym 93 dzieci do oddziałów przedszkolnych. Z funkcjonującego na terenie Gminy przedszkola korzystało 333 dzieci, a szkoła ponadpodstawowa liczyła 866 uczniów. Ogólna liczba dzieci uczęszczających do szkół i przedszkola na terenie Gminy Pniewy, na przestrzeni omawianych lat wzrosła. Szczegółowe dane przedstawia tabela poniżej.

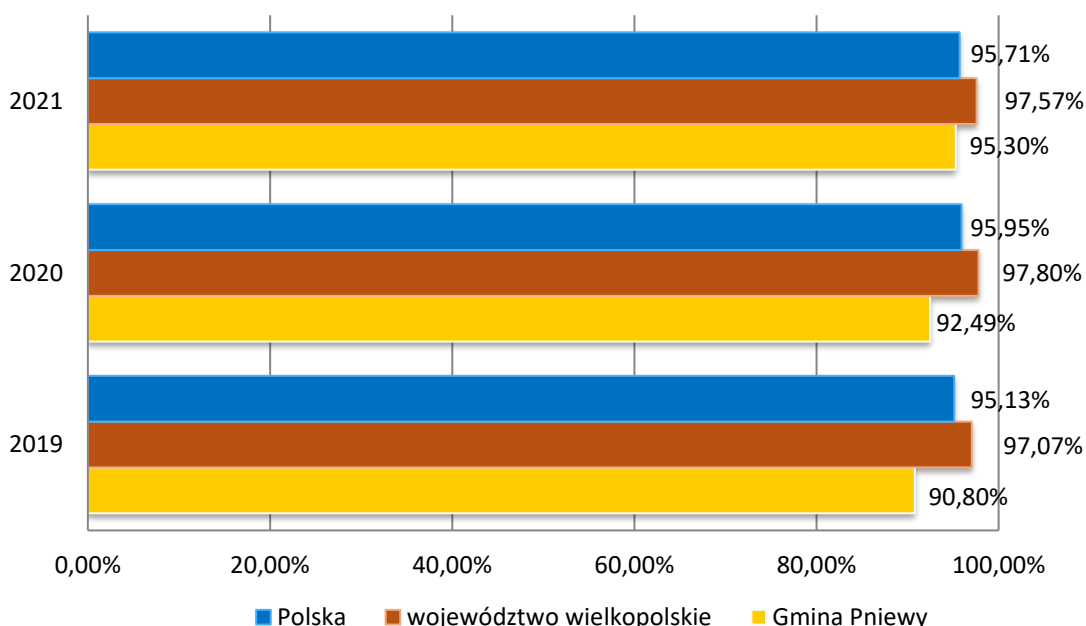
Tabela 17. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkola, oddziałów przedszkolnych oraz szkół na terenie Gminy Pniewy w latach szkolnych 2020/2021 i 2021/2022

wyszczególnienie	2020/2021	2021/2022
Szkoły podstawowe, w tym:	1 287	1 285
oddziały przedszkolne	90	93
przedszkole	315	333
szkoła ponadpodstawowa	799	866
RAZEM	2 401	2 484

Źródło: Raport o stanie Gminy Pniewy za 2021 i 2022 rok

Współczynnik skolaryzacji brutto czyli relacja osób uczących się na określonym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wiekowej, odpowiadającej temu poziomowi kształcenia, dla szkół podstawowych w Gminie Pniewy w 2021 roku kształtował się na poziomie **95,30%**, a więc wzrósł w stosunku do poprzednich dwóch lat. W porównaniu do danych z województwa wielkopolskiego i całego kraju współczynnik ten przyjmował niższe wartości w Gminie Pniewy. Ze względu na brak najnowszych danych dotyczących współczynnika skolaryzacji, przedstawione dane dotyczą lat 2019-2021.

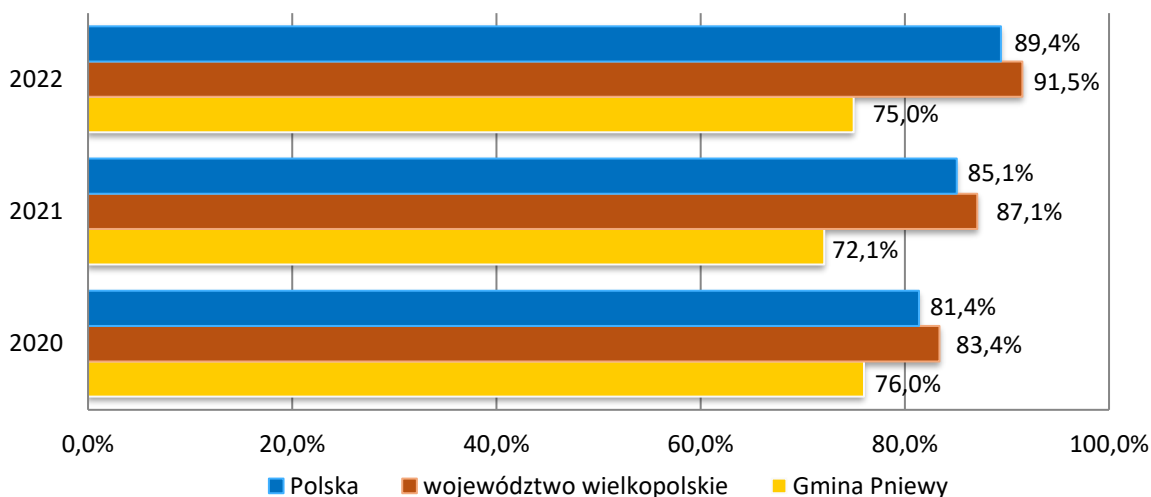
Wykres 23. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w Gminie Pniewy, województwie wielkopolskim i Polsce w latach 2019-2021

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Kolejną analizowaną kwestią są dane dotyczące **liczby dzieci w wieku 3-4 lat objętych wychowaniem przedszkolnym**. Na przestrzeni lat 2020-2022 zauważalne są wahania odsetka dzieci uczęszczających do przedszkoli na terenie Gminy. W 2022 roku wskaźnik ten przyjął wartość **75,0%**. W porównaniu do danych z województwa wielkopolskiego i Polski współczynnik przyjmował niższe wartości w Gminie Pniewy.

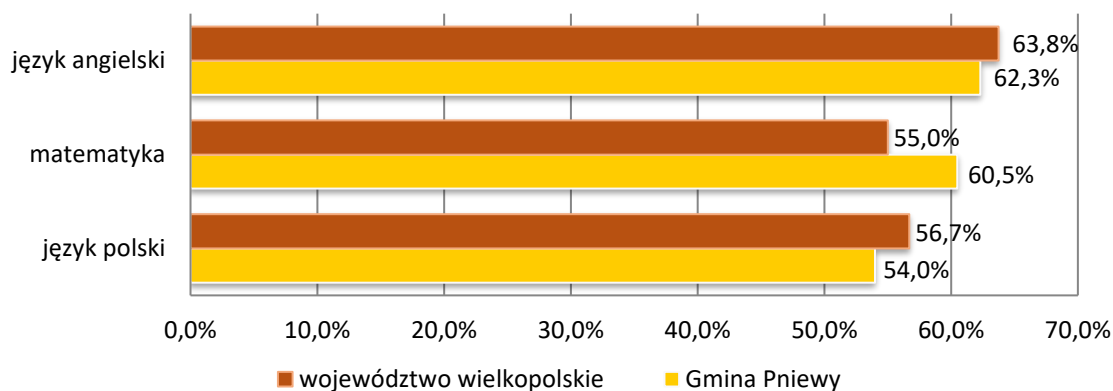
Wykres 24. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-4 lat w Gminie Pniewy, województwie wielkopolskim i w Polsce w latach 2020-2022

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Na poniższym wykresie przedstawione zostały **średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty** uczniów z Gminy Pniewy w porównaniu do wyników uczniów z województwa wielkopolskiego. Z zebranych danych wynika, że młodzi mieszkańcy Gminy Pniewy uzyskali lepsze wyniki z matematyki, z kolei niższe wyniki z języka angielskiego oraz języka polskiego, w porównaniu do wyników z województwa.

Wykres 25. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2022 roku uczniów z terenu Gminy Pniewy i województwa wielkopolskiego

Źródło: <https://mapa.wyniki.edu.pl/>

Rok szkolny 2021/2022 przyniósł uczniom z terenu Gminy Pniewy liczne **sukcesy w ramach konkursów** gminnych, powiatowych, wojewódzkich oraz krajowych. Dzieci i uczniowie z terenu Gminy uczestniczyli łącznie w **32 projektach edukacyjnych, w 21 profilaktycznych, a także 16 zdrowotnych.**

W szkołach na terenie Gminy w 2022 roku, we współpracy z GKPiRPA zorganizowano liczne **warsztaty, spektakle, pogadanki edukacyjno-profilaktyczne oraz spotkania z pedagogiem.** Ponadto **uczestniczono w programach: Przyjaciele Zippiego, Apteczka pierwszej pomocy emocjonalnej, Unplugged i Archipelag skarbów,** rekomendowanych w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego, prowadzonych przez KCPU, ORE, IPiN. W ramach w/w współpracy realizowano także zadania z zakresu profilaktyki uniwersalnej poprzez **współfinansowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży** w czasie ferii zimowych i letnich, a także letnie kolonie i półkolonie. W tych działaniach wzięło udział w omawianym roku 194 uczestników. Dla dzieci z terenu Gminy organizowane były również **pozalekcyjne zajęcia sportowe,** pozwalające im uczestniczyć w programach profilaktycznych oraz aktywnie spędzić wolny czas.

POTRZEBY W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY PNIEEY W OPINII JEJ MIESZKAŃCÓW

PRIORYTETYZACJA DZIAŁAŃ

14,0% badanych jest zdania, że priorytetowym obszarem w zakresie usług społecznych, który powinien być rozwijany jest poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług **MIEJSCOWYCH PRZEDSZKOLI.** 8,4% ankietowanych wskazało na poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług **MIEJSCOWYCH SZKÓŁ.**

POZIOM ZADOWOLENIA Z OBSZARÓW FUNKCJONOWANIA GMINY

17,3% badanych wyraziło zadowolenie z obszaru funkcjonowania Gminy Pniewy jakim jest **EDUKACJA.**

ANALIZA BADAŃ JAKOŚCIOWYCH NA PODSTAWIE ZOGNISKOWANYCH WYWIADÓW GRUPOWYCH ORAZ INDYWIDUALNYCH WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH

Zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami instytucji gminnych, instytucji i organizacji pozarządowych oraz mieszkańców

Badania jakościowe wykazały, że obszar edukacji publicznej nie został w szczególności sposób uwzględniony w zakresie potrzeby rozwoju na poziomie zadań gminnym. To, na co pojedynczy respondenci zwrócili szczególną uwagę podczas zogniskowanych wywiadów grupowych, to **niskie zaangażowanie nauczycieli podczas prowadzonych zajęć**, co przejawia się w ich biernej postawie wobec przekazywania wiedzy oraz pozwalaniu dzieciom używania telefonów podczas zajęć lekcyjnych oraz kwestia o której wspomniano już wcześniej, dotycząca **niechęci do ujawniania przemocy przez szkoły**. W tym kontekście pojawił się pomysł **zwiększenia współpracy między instytucjami zajmującymi się tym problemem**.

„Prawdą jest, że to też brak konsekwencji. Ja mam nastolatkę w domu, a telefon i Internet w domu ma ograniczany, ale idzie do szkoły i pani na lekcji mówi „wiecie co, wyciągnijcie telefony i róbcie co chcecie” i ona siedzi 40 minut w telefonie na lekcji.”

„[Potrzebne jest] połączenia między szkołą, policją, sądem. Szkoły nie chcą tego ujawniać na zasadzie, żeby nie ujawniać na zewnątrz czegoś, bo może wyjść, że w szkole jest przemoc, zaraz tutaj będzie że na Policję donoszą etc.”

Indywidualne wywiady pogłębione z reprezentantami grup społecznych dostosowanych do obszaru wsparcia oferowanego w CUS oraz lokalnymi liderami, osobami kluczowymi w zakresie usług społecznych i przedstawicielami władz lokalnych.

Wśród wypowiedzi respondentów indywidualnych wywiadów grupowych pojawiały się przede wszystkim głosy dotyczące **wzmocnienia działań profilaktycznych** wśród dzieci i młodzieży oraz **tworzenia zajęć dodatkowych wspierających prawidłowy rozwój i zapewniających ciekawe spędzenie czasu wolnego**, np. sportowych.

„Przede wszystkim szkoła, jakieś zajęcia pozalekcyjne, sportowe dla dzieci.”

„Profilaktyki nigdy za dużo wśród dzieci i młodzieży i upowszechniania informacji wśród dostępnymi form wsparcia.”

PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU

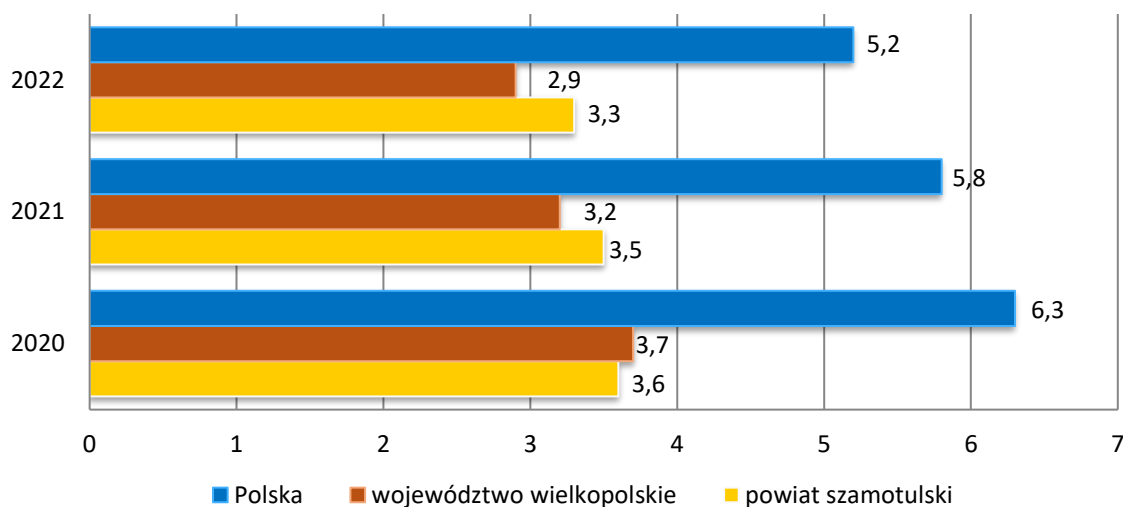
Wśród głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej jest **bezrobocie**. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy), jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy).

ANALIZA DANYCH ZASTANYCH NA PODSTAWIE ŹRÓDEŁ WTÓRNYCH

Ważnym wskaźnikiem w ocenie rynku pracy jest **stopa bezrobocia rejestrowanego**, która jest wyrażonym w procentach stosunkiem liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w urzędach pracy, do liczby ludności aktywnej zawodowo (zasobu siły roboczej danej populacji).

Dane dotyczące stopy bezrobocia w gminach nie są dostępne, w związku z tym w analizie użyto danych dotyczących powiatu szamotulskiego. W 2022 roku stopa bezrobocia w powiecie szamotulskim wyniosła **3,6%**, a więc była nieznacznie niższa od stopy bezrobocia rejestrowana w województwie wielkopolskim oraz znacznie niższa od tej w całej Polsce. W analizowanych latach stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie wzrastała. Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku województwa oraz kraju. Szczegółowe dane przedstawia wykres poniżej.

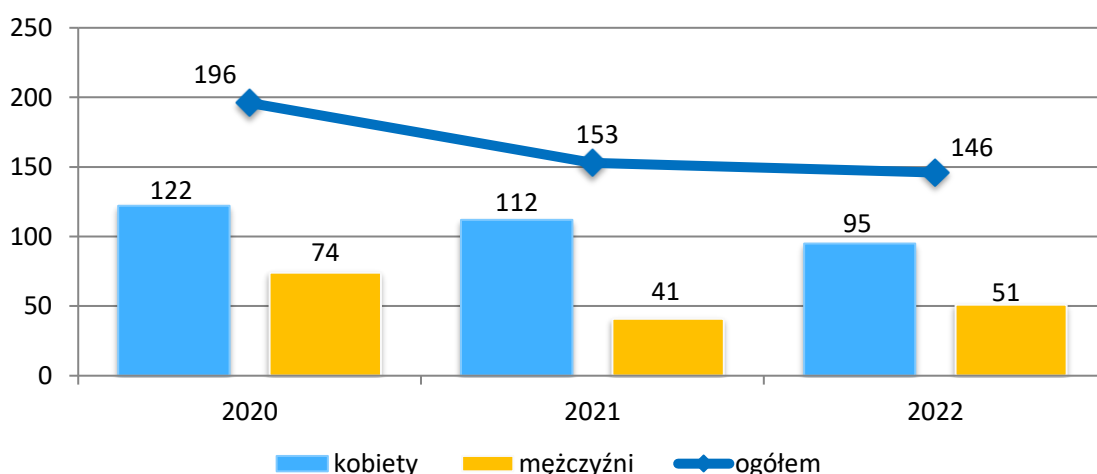
Wykres 26. Stopa bezrobocia w powiecie szamotulskim na przestrzeni lat 2020-2022 w porównaniu do województwa wielkopolskiego i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Pod koniec 2022 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Szamotułach zarejestrowanych było łącznie 146 mieszkańców Gminy Pniewy. Oznacza to spadek w odniesieniu do 2020 roku o 50 osób, tj. 25,5%. Pozostających bez pracy kobiet pod koniec 2022 roku było w Gminie więcej niż mężczyzn – stanowiły one 65,1% ogółu (95 osób), natomiast mężczyźni – 34,9% (51 osób).

Wykres 27. Mieszkańcy Gminy Pniewy zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych w PUP na przestrzeni lat 2020-2022. Ze zjawiskiem **długotrwałego bezrobocia** mamy do czynienia w przypadku osoby zarejestrowanej w urzędzie pracy jako bezrobotnej przez okres powyżej 12 miesięcy. Jest to zjawisko niekorzystne na rynku pracy, ponieważ najczęściej świadczy o tym, że bezrobotny nie ma zamiaru, czy możliwości podjęcia zatrudnienia bądź uzyskuje dochody z nielegalnych źródeł. Pod koniec 2022 roku długotrwale bezrobotni mieszkańcy Gminy Pniewy stanowili **43,2%** wszystkich mieszkańców zarejestrowanych w PUP. Na przestrzeni ostatnich trzech lat można zatem zaobserwować wahania w zakresie liczby osób długotrwale bezrobotnych, jak i ich udziału w ogóle osób pozostających bez zatrudnienia.

Tabela 18. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy Pniewy oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców w latach 2020-2022

kategoria	31 grudnia 2020		31 grudnia 2021		31 grudnia 2022	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
długotrwale bezrobotni	56	28,6	68	44,4	63	43,2

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Rozpatrując kwestię liczby bezrobotnych osób z podziałem na **grupę wiekową** można zauważyć, że w latach 2020-2022 liczba osób bezrobotnych, zarejestrowanych w PUP, w każdej grupie wiekowej ulegała spadkowi, z kolei ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy Pniewy w każdym przypadku wahał się. Wyniósł on kolejno 13,7%, 29,4% oraz 18,5%. Szczegółowe dane przedstawia tabela poniżej.

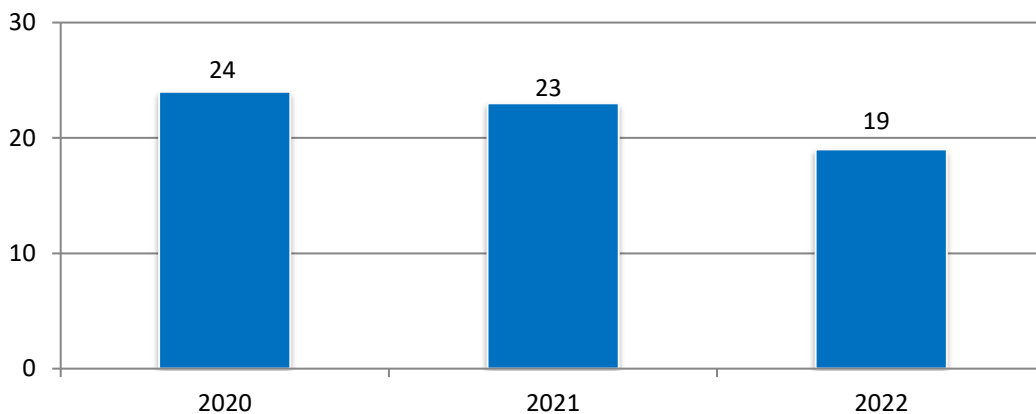
Tabela 19. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Gminy Pniewy w podziale na wiek oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców w latach 2020-2022

kategoria wiekowa	31 grudnia 2020		31 grudnia 2021		31 grudnia 2022	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
do 25 roku życia	30	15,3	26	17,0	20	13,7
do 30 roku życia	51	26,0	48	31,4	43	29,4
powyżej 50 roku życia	41	20,9	27	17,6	27	18,5

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

W 2022 roku liczba rodzin korzystających ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Pniewach z powodu bezrobocia kształtowała się na poziomie 19. Na przestrzeni lat 2020-2022 można zauważyć spadek liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z tego powodu. Wartość spadkowa w podanym okresie ukształtowała się na poziomie 20,8%.

Wykres 28. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2020-2022

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020, 2021 i 2022 rok

Istotnym zasobem w zakresie wsparcia osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym jest **Centrum Integracji Społecznej „Ostoja” w Pniewach**. Działalność podmiotu ukierunkowana jest na aktywizację społeczno-zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które nie mają możliwości samodzielnego zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, co niejednokrotnie doprowadza do ubóstwa oraz znacząco ogranicza uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym oraz rodzinnym. **Reintegracja zawodowa**, którą prowadzi Centrum w 2022 roku skierowana była na następujące działania wspomagające prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie i środowisku rodzinnym:

- kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiągnięcie pozycji społecznych,
- nabywanie umiejętności zawodowych i przyuczanie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych,
- naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza możliwość osiągania własnych dochodów poprzez zatrudnienie lub działalność gospodarczą,
- uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami

pieniężnymi,

- poprawę wizerunku: dbałość o higienę osobistą, wygląd zewnętrzny, w tym czystość ubrań,
- uczenie prawidłowego stylu życia poprzez prawidłowe odżywianie się i regularną aktywność fizyczną, promowanie profilaktyki zwrotnej,
- promowanie postaw tolerancji i zrozumienia dla siebie nawzajem,
- podniesienie kompetencji językowych, kulturowych, zawodowych, prawnych i społecznych uchodźców będących obywatelami Ukrainy¹².

Zajęcia w CIS prowadzone są w następujących grupach warsztatowych: ogrodniczo-porządkowej, stolarsko-remontowo-budowlanej oraz krawiecko-rękodzielniczo-handlowej.

W 2022 roku Indywidualny Program Zatrudnienia Socjalnego CIS realizowały 42 osoby, przy czym 20 z nich stanowili obywatele Ukrainy. Wśród uczestników 12 osób posiadało orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, w tym 8 z zaburzeniami natury psychicznej. Kolejne 8 uczestników stanowiły osoby uzależnione od alkoholu, z czego 2 osoby zostały skierowane na terapię. Poza tym 14 uczestników zostało zatrudnionych u pracodawcy bez zatrudnienia wspieranego, a 1 osoba uzyskała świadczenie emerytalne.

Ponadto w omawianym roku Centrum wsparło akcje charytatywne organizowane w szkołach i przedszkolach poprzez przekazanie produktów wykonanych przez jego uczestników. Przekazane zostały także nieodpłatnie 4 domki dla owadów pożytecznych dla Gminy Pniewy. Ponadto pracownicy wzięli czynny udział w pomocy uchodźcom z Ukrainy, którzy przybyli do Gminy w związku z konfliktem zbrojnym na Ukrainie.

W ramach współpracy z Wielkopolskim Centrum Ekonomii Solidarnej zorganizowano nieodpłatną pomoc prawną dla uczestników CIS oraz zajęcia z zakresu uzależnień i zadłużeń. Gośćmi Centrum byli także przedstawiciele jednostek samorządowych, organizacji pozarządowych z kraju i zagranicy, przekazujący wiedzę dotyczącą działań Gminy Pniewy na rzecz osób wykluczonych społecznie.

¹² Raport o stanie Gminy Pniewy za rok 2022.

POTRZEBY W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY PNIEWY W OPINII JEJ MIESZKAŃCÓW

Niniejszy podrozdział przedstawia potrzeby wskazane przez dorosłych mieszkańców gminy Pniewy w zakresie rynku pracy oraz aktywizacji zawodowej.

W pierwszej kolejności zapytaliśmy respondentów o to, jakie ich zdaniem problemy najczęściej dotyczą osoby bezrobotne w gminie Pniewy. Badani mieszkańcy zaliczyli do nich głównie: **problemy finansowe** (55,1%), **niechęć do podjęcia pracy, w tym trudności w pełnieniu ról społecznych oraz brak gotowości do podjęcia aktywności i samodzielności** (45,3%), **nieumiejętność poszukiwania pracy** (43,9%) oraz **niewystarczające kompetencje zawodowe** (42,5%). Do najrzadszych problemów osób bezrobotnych z terenu Gminy zaliczono ograniczony dostęp do poradnictwa zawodowego oraz brak miejsc pracy chronionej/zakładów aktywności zawodowej (po 15,9%).

5,1% respondentów nie wie, jakie problemy najczęściej dotyczą osoby bezrobotne w gminie Pniewy, natomiast wśród innych odpowiedzi respondenci wymienili: *brak miejsc pracy dla kobiet, brak ofert pracy w godzinach, w których dzieci przebywają w placówkach*, natomiast 2 odpowiedzi dotyczyły niechęci do podjęcia pracy przez osoby pozostające bez zatrudnienia (1,9%). Również 1,9% badanych mieszkańców nie dostrzega problemów, które dotyczą osoby bezrobotne w Gminie.

Wykres 29. Które z niżej wymienionych problemów w Pana/i opinii najczęściej dotyczą osoby bezrobotne w gminie Pniewy? N=214

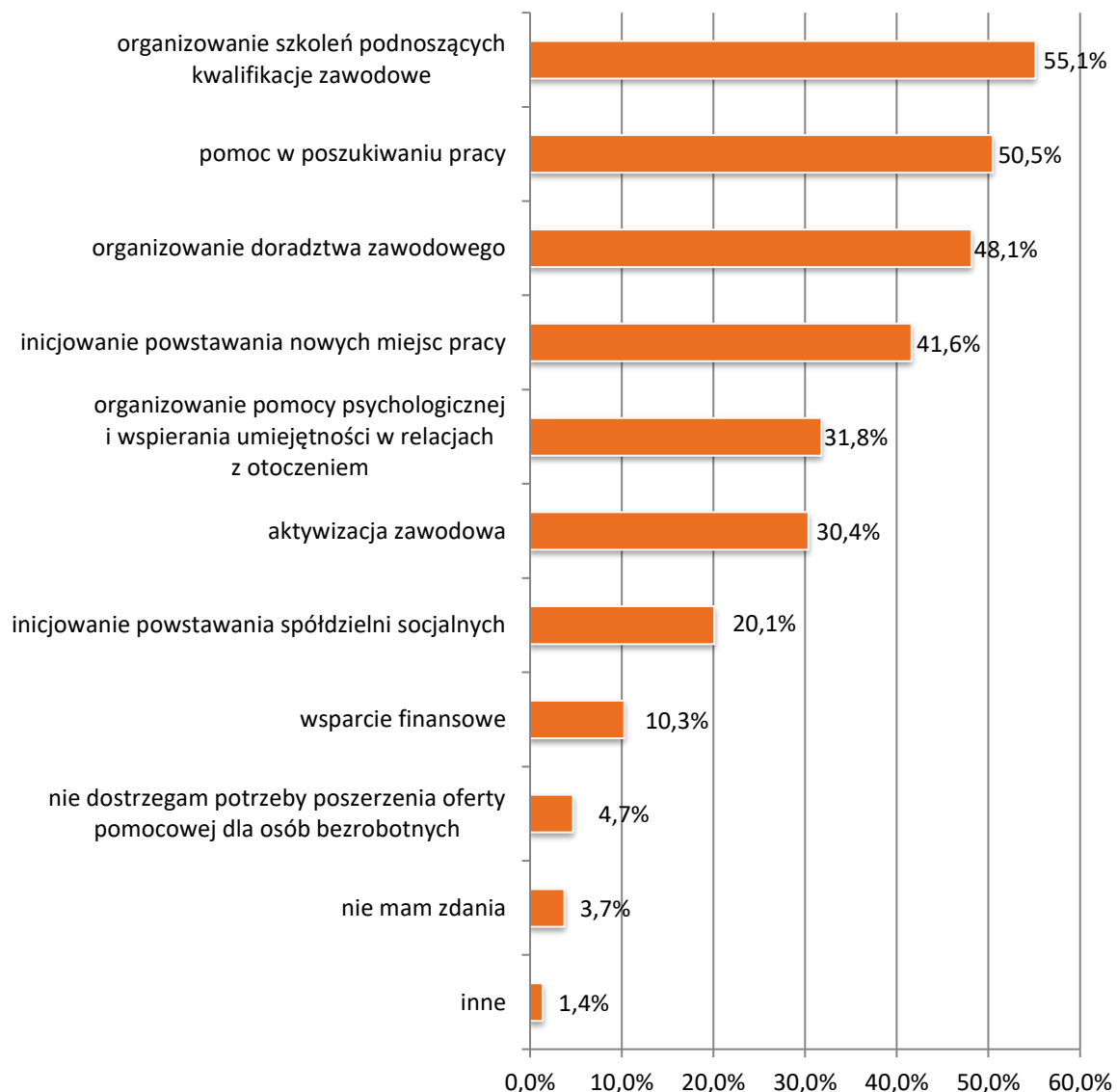
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Następnie respondenci zostali poproszeni o wskazanie działań, jakie ich zdaniem powinny zostać podjęte, aby ograniczyć problemy występujące wśród bezrobotnych mieszkańców gminy Pniewy. Najczęściej ankietowani wskazywali na **organizowanie szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe** (55,1%) oraz **pomoc w poszukiwaniu pracy** (50,5%).

Nieznacznie mniejszy odsetek mieszkańców zaznaczył **organizowanie doradztwa zawodowego** (48,1%) oraz **inicjowanie powstawania nowych miejsc pracy** (41,6%).

Najmniejszy odsetek respondentów wskazał na pomoc finansową (10,3%). 3,7% ankietowanych nie ma zdania na ten temat, a 4,7% nie dostrzega potrzeby poszerzenia oferty pomocowej dla osób bezrobotnych w Gminie. 1,4% respondentów wskazało na inne działania, gdzie wymieniono: *ściągnięcie do miasta firm, które dadzą inną pracę niż fizyczna, pomoc, również finansowa w przygotowaniu się do np. rozmów o pracę, a także większa kontrola nad bezrobotnymi, aby zbadać faktyczne przyczyny bezrobocia.*

Wykres 30. Jakie działania należy podejmować w szerszym zakresie na terenie gminy Pniewy w celu wyeliminowania lub ograniczenia problemów występujących wśród osób bezrobotnych? N=214

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

PRIORYTETYZACJA DZIAŁAŃ

9,8% badanych jest zdania, że priorytetowym obszarem w zakresie usług społecznych, który powinien być rozwijany jest **PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU**. **8,9%** odpowiedzi dotyczyło także **PRZECIWDZIAŁANIA WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU**, w tym reintegracji zawodowej i społecznej skierowanej na osoby pozostające bez zatrudnienia.

PRIORYTETYZACJA GRUP SPOŁECZNYCH

9,8% badanych jest zdania, że usług społeczne na terenie Gminy Pniewy powinny być w pierwszej kolejności kierowane do **OSÓB BEZROBOTNYCH**.

ANALIZA BADAŃ JAKOŚCIOWYCH NA PODSTAWIE ZOGNISKOWANYCH WYWIADÓW GRUPOWYCH ORAZ INDYWIDUALNYCH WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH

Zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami instytucji gminnych, instytucji i organizacji pozarządowych oraz mieszkańców

W niniejszym rozdziale przedstawione zostały opinie respondentów, biorących udział w zogniskowanych wywiadach grupowych, w zakresie występowania zjawiska bezrobocia w Gminie Pniewy.

Zdecydowana większość respondentów zgodnie oceniła, iż problem ten **nie charakteryzuje się znaczną skalą** na terenie Gminy i dotyczy przede wszystkim osób niezmotywowanych do podjęcia zatrudnienia. Ilość ofert pracy i prężnie działające **Centrum Integracji Społecznej** działające w partnerstwie z OPS i Towarzystwem Budownictwa Społecznego, skutecznie aktywizują tę grupę społeczną.

Jak podali rozmówcy, część rodzin, w których występuje problem bezrobocia dotyka problem **wyuczonej bezradności** bardziej niż samo bezrobocie. Jest to trudność wiążąca się m.in. z wszelkiego rodzaju **uzależnieniami**, o których była mowa także w rozdziale dotyczącym polityki prorodzinnej.

„Jest też grupa [osób], która się uważa za lepszą, bo ona nie pracuje, nie musi [...] I ja się ciągle zastanawiam co z tą grupą?”.

„To jest to co Pani powiedziała na początku a propos tego dawania, bo oni przestają, nie muszą pracować, bo to jest ujma przyjść do CISu. Wiem, bo tak jak wspominałam, kiedy zdarzają się takie momenty przyjmowania kogoś, bo też przyjmujemy osoby wykluczone, to spotykałam się z tym, że wiele osób nadawałoby się, potrzebowałyby pomocy, np. przychodziły osoby ze mną do pracy, ale przychodziły pijane już. Naprawdę zależało im na pracy, ale w pierwszy dzień było badanie alkomatem i osoby były pod wpływem. No to jaka to jest grupa właśnie, jest mnóstwo takich przykładów. Pracują na czarno, nie chcą się leczyć i nie wiem jakie znaleźć rozwiązanie, no ale jak ktoś nie chce to nie da się mu pomóc, ale jednocześnie przetrwa bo są zasiłki. Ale problem się pojawi później, właśnie w podeszłym wieku”.

Indywidualne wywiady pogłębione z reprezentantami grup społecznych dostosowanych do obszaru wsparcia oferowanego w CUS oraz lokalnymi liderami, osobami kluczowymi w zakresie usług społecznych i przedstawicielami władz lokalnych.

Obszar dotyczący **aktywności zawodowej** mieszkańców Gminy Pniewy jest przez uczestników wywiadów uważany za dobrze prosperujący, ze względu m.in. na **dobre położenie geograficzne czy dobry rozwój gospodarczy**. Respondenci podkreślili, że **bezrobocie nie jest znaczącym problemem** występującym na terenie Gminy, osoby zainteresowane pracą zawsze ją znajdują, a problem ten może dotyczyć jedynie marginalnej grupy osób, którą dotyka **szereg innych trudności społecznych**, w tym **trwałe bezrobocie**. Podkreślono **znaczenie pomocy ze strony Centrum Integracji Społecznej** działającego w Gminie, wobec osób wykluczonych społecznie, których powrót na rynek pracy może sprawiać szczególne trudności.

„Gmina Pniewy ma dość szczęśliwe położenie, dość dobry rozwój gospodarczy, jako tako skala bezrobocia nie jest duża, a zawsze pozostaje jeszcze grupa osób, która, że tak powiem jest oddalona od rynku pracy, czyli to są tak zwane osoby wykluczone społecznie, które potrzebują innej ścieżki aktywizacji zawodowej i tą ścieżką jest od lat prowadzone Centrum Integracji Społecznej. Każdy, który trafia do CIS z problemem bezrobocia, to są osoby, które albo mają niskie kwalifikacje, albo jakieś uzależnienia albo jakieś inne rzeczy, które im nie pozwalają na utrzymanie zatrudnienia. To jedyna taka szansa dla nich, żeby ten system integracji zawodowej, ale gdzieś też po drodze społecznej był skuteczny, to po jakimś okresie tych zabiegów tutaj, trafi na otwarty rynek pracy”.

„Na pewno problemy finansowe, bo wiadomo jak ktoś nie ma pracy, też uzależnienia. Zakłady pracy chronionej to akurat mamy. [...] Pierwszy sukces dla takiego wychowanka to jest, żeby przyzwyczał się ten podopieczny do przychodzenia do pracy codziennie, na daną godzinę. To jest pierwszy sukces, że on w ogóle ma wstać i przyjść do pracy, a co on tam będzie robił to już są dopiero kolejne etapy”.

„U nas nie ma czegoś takiego, żeby ktoś nie pracował. U nas są emerytki, rencistki, które jeszcze idą do pracy. Więc nie ma czegoś takiego, że nie pójdę do roboty, albo nie mam roboty. Nie pracuje rzeczywiście ten, co mu się nie chce”.

Jeden z badanych zwrócił uwagę na **trudności w znalezieniu kadry pracowniczej**, która ma odpowiednie kwalifikacje oraz wykonuje sumiennie swoją pracę. Zaznaczył także, że społeczność taka przejawia **większe zainteresowanie przepisami dotyczącymi programów pomocowych**, niż przyswajaniem wiedzy w zakresie obowiązków pracowniczych.

„U nas ostatnio rozmawiałem z jednym przedsiębiorcą [...], miał przenosić działalność tutaj, ale no chyba jej nie przeniesie w najbliższym czasie, bo nie miałby ludzi do pracy. Nie tak, że w ogóle by nie miał ludzi do pracy, tylko potrzebuje taką kadrę już wykwalifikowaną [...]. Właśnie często tak jest, że ludzie do pracy są pracownikami średnimi, albo poniżej średniej, ale zorientowani we wszystkich tych programach pomocowych, wsparciu, po prostu tak wyszkoleni. Człowiek się dziwi, jak można się tak orientować, ale jakby miał jakieś inne przepisy przyswoić to już jest ciężko”.

W wywiadach pojawiły się także pomysły, **w jaki sposób pomóc osobom dotkniętym bezrobociem** z terenu Gminy Pniewy. Wśród nich podano m.in. **organizację doradztwa zawodowego** oraz **odpowiednich kursów**, czy **pomoc w poszukiwaniu pracy**. Pojawiła się także opinia, że **pieniądze nie motywują osób bezrobotnych do podjęcia pracy**, ponieważ w zaspokojeniu potrzeb wystarczają im świadczenia socjalne. W związku z tym respondent zasugerował **działania edukacyjne**, w których powinno się podkreślać, że bezrobocie nie może być sposobem na życie, lecz powinno być sytuacją tymczasową. Innym pomysłem jest **pomoc psychologiczna**, wspierająca umiejętności w relacjach z otoczeniem.

„Myślę, że organizowanie przede wszystkim doradztwa zawodowego i staży, kursów”.

„Organizacja doradztwa zawodowego, te szkolenia podnoszące kwalifikację i pomoc psychologiczna i wspierająca umiejętności w relacjach z otoczeniem”.

„Pomoc w poszukiwaniu pracy. Pomocy finansowej, pieniężnej to nie. Idź do roboty i zarób”.

„Bezrobocie stało się sposobem na życie. Ważne jest motywowanie w inny sposób niż pieniądze, bo to skłania ludzi do pozostania w bezrobociu co daje innym poczucie niesprawiedliwości. Ludzie pracują uczciwie i nie stać ich na rzeczy, które mają bezrobotni z pieniędzy otrzymanych z zasiłków. Edukacja w zakresie tego, że bezrobocie jest stanem tymczasowym, a nie sposobem na życie i pozyskiwanie środków”.

KULTURA, KULTURA FIZYCZNA ORAZ TURYSTYKA

Kultura, sport i rekreacja to niezwykle istotne elementy życia mieszkańców każdego miasta. W ostatnich latach subiektywne oceny ilości czasu wolnego przez Polaków są raczej stabilne. Według badań z 2018 roku Polacy najchętniej spędzają swój czas wolny przeglądając Internet (75%) oraz oglądając telewizję (66%). Kobiety częściej niż mężczyźni uczestniczą w kulturze. Do najczęstszych aktywności kulturalnych, jakie minimum jeden raz w ciągu ostatniego roku podejmowali Polacy, należy czytanie książek (48%), udział w wydarzeniach plenerowych (37%) i seanse kinowe (37%) [6].

[6] <https://ciekaweliczby.pl/zycie-kulturalne-sposoby-spedzania-czasu-wolnego-polakow/>

ANALIZA DANYCH ZASTANYCH NA PODSTAWIE ŹRÓDEŁ WTÓRNYCH

Działalność kulturalną na terenie Gminy Pniewy prowadzi szereg lokalnych instytucji kultury. Do najważniejszych należy **Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Pniewy Centrum Kultury Pniewy**. Partnerami w upowszechnianiu kultury są również organizacje pozarządowe, szkoły, twórcy i artyści indywidualni oraz inne prywatne podmioty.

Biblioteka Publiczna MiG Centrum Kultury Pniewy jest samorządową instytucją kultury, która realizuje zadania w dziedzinie wychowania, edukacji i upowszechniania kultury wśród dzieci, młodzieży oraz dorosłych, poprzez organizowanie różnorodnych form zespołowego uczestnictwa w kulturze. W jej skład wchodzi Biblioteka Publiczna oraz

Centrum Kultury. W 2022 roku możliwość placówki zostały znacznie poszerzone, ze względu na oddanie do użytku nowego i nowoczesnego obiektu kulturalnego, którego budowa zrealizowana została w ramach zadania pod nazwą „Rewitalizacja miasta Pniewy – etap I część I pn. CENTRUM KULTURY I BIBLIOTEKA PUBLICZNA W DAWNEJ HARCÓWCE”. Wartość inwestycji wyliczona na 7 422 351,61 zł. Tego rodzaju inwestycja umożliwi rozwój kulturalny Gminy, również w skali ponadlokalnej.

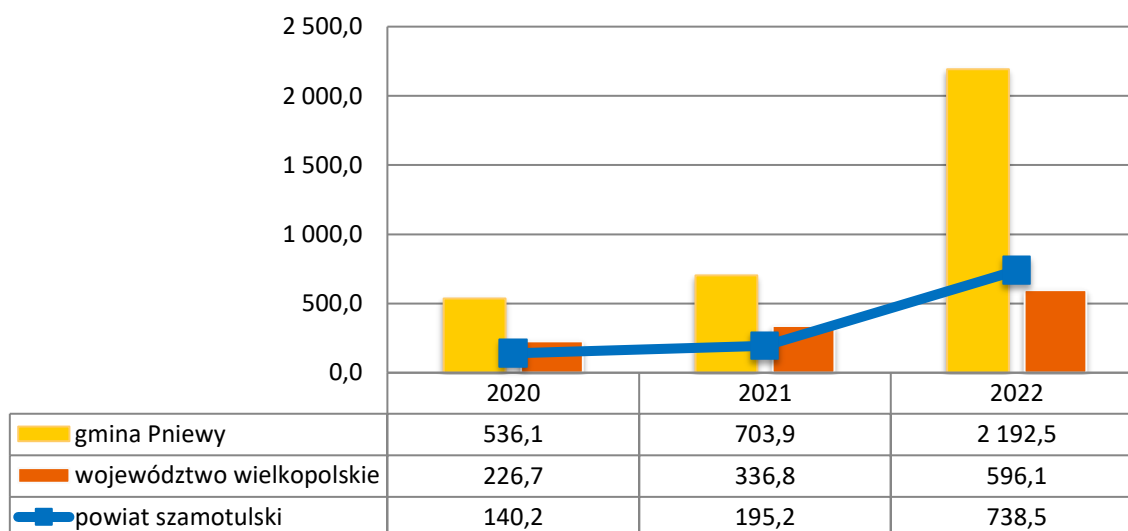
Centrum Kultury placówka prowadzi różnego rodzaju zespoły i sekcje artystyczne, organizuje warsztaty, a także podejmuje wiele innych działań w zakresie upowszechniania kultury, do których zaliczyć można m.in.:

- Warsztaty baletowe „ABC baletu”,
- Koło plastyczne „Tęcza”,
- Breakdance „DEBIUT”,
- Rytmika „W RYTMIE HIP-HOP”,
- Zespół tańca nowoczesnego „Enter”,
- Sekcja wokalnoinstrumentalna,
- Warsztaty cyrkowo-teatralne,
- Zajęcia artystyczne w świetlicach,
- PKS – Przystanek Kreatywnego Smyka,
- Zespół ludowy „Chełmianki”,
- Pniewska Orkiestra Dęta,
- Chór LIRA,
- Zespół „INUDATION”,
- Zespół „KONICZYNKI”,
- Sekcja brydżowa,
- Kobiety z pasją.

W 2022 roku w Bibliotece Publicznej MiG Centrum Kultury Pniewy zorganizowano szereg wydarzeń, wśród których wymienić można m.in. spektakle, konkursy, wystawy, cykle spotkań tematycznych, przedstawienia dla dzieci, seanse filmowe i wiele innych. Poza inicjowaniem wydarzeń odbywających się w budynku placówki, organizowano lub współorganizowano liczne działania poza jej murami.

Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują na to, że w 2022 roku liczba uczestników imprez kulturalnych na 1 000 ludności w Gminie Pniewy wyniosła 2 192,5 i tym samym była znacznie wyższa od ich liczby na terenie powiatu szamotulskiego (738,5) oraz całego województwa (596,1). W 2020 roku wskaźnik ten był najniższy w omawianym okresie na poziomie Gminy, powiatu, jak i województwa, co miało związek z trwającą pandemią i wynikającymi z niej obostrzeniami, które znacznie ograniczyły działalność kulturalną. W kolejnych latach sytuacja zaczęła się stabilizować i można zaobserwować wzrost liczby uczestników imprez kulturalnych na 1 000 ludności.

Wykres 31. Liczba uczestników imprez kulturalnych na 1 000 ludności w Gminie Pniewy, powiecie szamotulskim oraz województwie wielkopolskim w latach 2020-2022

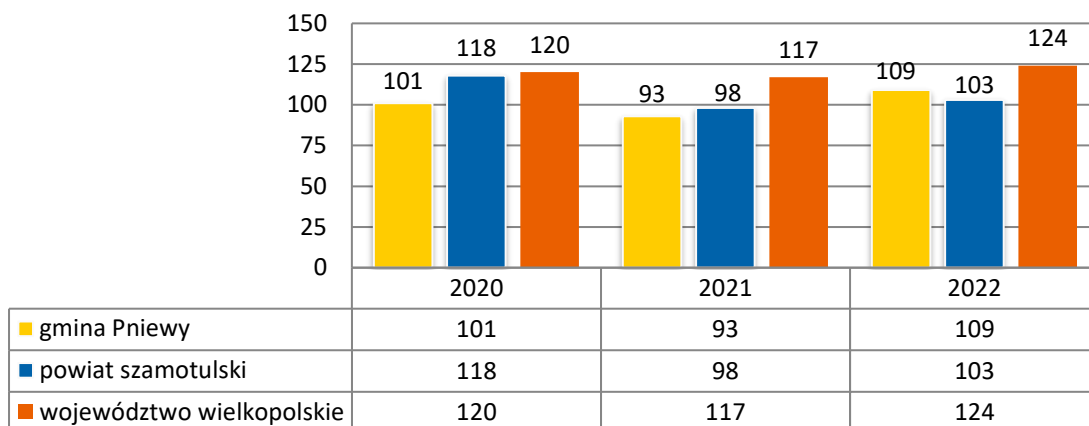
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, informacyjnych i kulturalno-oświatowych mieszkańców Gminy Pniewy służy **Biblioteka Publiczna**. Placówka jest samorządową instytucją kultury, która oprócz swoich podstawowych funkcji, realizuje także szeroką działalność kulturalno-oświatową, poprzez organizację różnych form pracy z czytelnikami, współpracując przy tym aktywnie ze szkołami i przedszkolami z terenu Gminy, a także realizuje różnego rodzaju projekty.

Poniższy wykres prezentuje dostępne dane w zakresie liczby czytelników bibliotek publicznych na 1 000 ludności w Gminie Pniewy, powiecie szamotulskim oraz województwie wielkopolskim w latach 2020-2022. Na podstawie danych statystycznych widać, że wskaźnik ten przyjmuje w Gminie wyższą wartość niż w powiecie oraz niższą względem województwa. W 2022 roku w Gminie było to 109 czytelników, w powiecie – 103, natomiast w całym

województwie – 124. Jednocześnie w Gminie Pniewy zaobserwować można wahania w zakresie poziomu czytelnictwa na przestrzeni ostatnich trzech lat, podobnie jak miało to miejsce w powiecie szamotulskim i województwie wielkopolskim.

Wykres 32. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w Gminie Pniewy, powiecie szamotulskim oraz województwie wielkopolskim w latach 2020-2022

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Realizacja zadań z obszaru kultury fizycznej i rekreacji koncentruje się na terenie Gminy Pniewy na dbałości o zdrowie i odpowiedni psychofizyczny rozwój mieszkańców, wspieranie różnorodnych form aktywności sportowej przez nich podejmowanych, upowszechnianiu dostępu do istniejących obiektów, terenów oraz urządzeń na terenie Gminy, jak również tworzenie nowych, zaspokajaniu istniejących i pobudzaniu nowych potrzeb krośnieńskich mieszkańców w zakresie kultury fizycznej i rekreacji, promocja aktywności sportowej oraz działalność mająca na celu promowania Gminy poprzez sport. Na terenie Gminy Pniewy powyższa działania realizowane są przede wszystkim przez **Ośrodek Sportu i Rekreacji Pniewy**, w strukturach którego znajdują się takie obiekty sportowe jak:

- Hala Widowiskowo -Sportowa;
- Stadion Miejski;
- Kompleks boisk Orlik 2012;
- Sala gimnastyczna z salami pomocniczymi;
- Łazienki Miejskie w Pniewach;
- Boisko środowiskowe w Chełmnie;
- Place zabaw i kąpieliska na terenie Gminy;
- Pawilon sportowy.

Z w/w obiektów szkoły i stowarzyszenia szkolące młodzież mogą korzystać nieodpłatnie. Jest również możliwość odpłatnego wynajmu: hali sportowo-widowiskowej włącznie ze znajdującą się w niej siłownią i salami gimnastycznymi oraz pomieszczeń pawilonu sportowego.

W 2022 roku na obiektach zarządzanych przez OSiR w Pniewach organizowane były różnego rodzaju wydarzenia sportowe i nie tylko. Ponadto Ośrodek realizuje cykliczne imprezy, a także koordynuje zawody sportowe i przedsięwzięcia kulturalne organizowane przez kluby, stowarzyszenia i inne podmioty w obiektach znajdujących się w jego strukturach. OSiR uczestniczy również aktywnie w realizacji gminnych programów i dokumentów strategicznych.

POTRZEBY W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY PNIEWY W OPINII JEJ MIESZKAŃCÓW

W niniejszy podrozdziale przedstawione zostały potrzeby dorosłych mieszkańców Gminy Pniewy w zakresie aktywności kulturalnej, sportowej oraz rekreacyjnej.

W pierwszym pytaniu mieszkańcy Gminy mieli ocenić obecny poziom dostępności do aktywności kulturalnej, sportowej, jak i rekreacyjnej. Opinia respondentów dotycząca poziomu dostępności do wyżej wymienionych aktywności przedstawia się następująco:

- **Aktywność kulturalną** (zajęcia plastyczne, taneczne, muzyczne, wernisaże, kluby czytelników itp.) bardzo dobrze lub dobrze oceniło 36,5% badanych, o jej średnim poziomie ma przekonanie co trzeci mieszkaniec (31,8%), natomiast 26,6% respondentów oceniło poziom dostępności jako bardzo zły lub zły. Brak wiedzy w tym zakresie wykazało 5,1% ankietowanych.
- Bardzo dobry lub dobry poziom dostępności do **aktywności sportowej** (klubów sportowych, zajęć sportowych, turniejów, sekcji sportowych itp.) oceniło łącznie 48,1% respondentów. O jej średnim poziomie ma przekonanie co trzeci badany (30,4%), natomiast jej zły lub bardzo zły poziom oceniło 19,2% osób. 2,3% respondentów miało trudności w ocenieniu poziomu dostępności do aktywności sportowej w Gminie.

- **Aktywność rekreacyjną** (baseny, place zabaw, parki, siłownie zewnętrzne itp.) bardzo dobrze lub dobrze oceniło 19,2% badanych, o jej średnim poziomie ma przekonanie średnio co czwarty mieszkaniec (29,9%), natomiast 25,7% respondentów oceniło poziom dostępności jako bardzo zły lub zły. Brak wiedzy w tym zakresie wykazało 4,2% ankietowanych.

Tabela 20. Proszę ocenić obecny poziom dostępności do niżej wymienionych form aktywności na terenie Gminy Pniewy. W każdym wierszu należy zaznaczyć maksymalnie 1 odpowiedź. Proszę posłużyć się sześciopunktową skalą, na której 0 oznacza „nie wiem”, 1 – „bardzo zły”, 2 – „zły”, 3 – „średni”, 4 – „dobry”, 5 – „bardzo dobry”.

wyszczególnienie	0	1	2	3	4	5
aktywność kulturalna (zajęcia plastyczne, taneczne, muzyczne, wernisaże, kluby czytelników, itp.)	5,1%	9,8%	16,8%	31,8%	26,2%	10,3%
aktywność sportowa (kluby sportowe, zajęcia sportowe, turnieje, sekcje sportowe, itp.)	2,3%	6,1%	13,1%	30,4%	35,5%	12,6%
aktywność rekreacyjna (baseny, place zabaw, parki, siłownie zewnętrzne, itp.)	4,2%	21,5%	25,2%	29,9%	13,1%	6,1%

PRIORYTYZACJA DZIAŁAŃ

13,1% badanych jest zdania, że priorytetowym obszarem w zakresie usług społecznych, który powinien być rozwijany jest **KULTURA, KULTURA FIZYCZNA I TURYSTYKA**.

POZIOM ZADOWOLENIA Z OBSZARÓW FUNKCJONOWANIA GMINY

36,0% badanych wyraziło zadowolenie z obszaru funkcjonowania Gminy Pniewy jakim są **DZIAŁANIA KULTURALNE I ROZRYWKOWE**. Znacznie mniejszy odsetek, bo zaledwie **2,8%** badanych wskazało na **TURYSTYKĘ**.

ANALIZA BADAŃ JAKOŚCIOWYCH NA PODSTAWIE ZOGNISKOWANYCH WYWIADÓW GRUPOWYCH ORAZ INDYWIDUALNYCH WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH

Zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami instytucji gminnych, instytucji i organizacji pozarządowych oraz mieszkańców

W niniejszym rozdziale przedstawione zostały opinie przedstawicieli instytucji gminnych, organizacji pozarządowych oraz mieszkańców, dotyczące działań w zakresie kultury, sportu i rekreacji w Gminie Pniewy.

Respondenci **pozytywnie odnieśli się do oferty kulturalnej i rekreacyjnej** w Gminie, która jest bogata pod względem organizowanych na jej terenie wydarzeń. Podkreślili, że **Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pniewach** m.in. prowadzi szereg działań w kontekście imprez sportowych, a także udostępnia halę rozlicznym sekcjom sportowym.

W tym obszarze dostrzec można natomiast potrzeby, dotyczące **braku miejsca spotkań dla dzieci i młodzieży**.

„Prowadzimy zajęcia świetlicowe i ja muszę przyznać, że przychodzą nawet piętnastolatki, bo oni nie mają co zrobić ze swoim czasem”.

„Na przykład kiedyś było harcerstwo w szkole i nauczyciel miał etat, nauczyciel miał za to płacone. Teraz w szkołach nie ma czegoś takiego, nie ma harcerstwa, bo szkoły wolą się oprzeć na wolontariacie. Jeszcze na wolontariacie w rozumieniu polskim – my w Polsce myślimy, że wolontariat jest za darmo, a wolontariat opiera się na tym, że się płaci [...]. Do czego zmierzam – harcerstwo właśnie kumulowało w sobie dużą grupę dzieci i młodzieży, wręcz wychowywało je”.

Wśród wypowiedzi zdarzały się nieliczne głosy świadczące o **braku zainteresowania** wśród dzieci dodatkowymi zajęciami, zapewniającymi aktywne spędzanie czasu wolnego, organizowanymi na terenie Gminy Pniewy.

„Grupa miała 20-15 osób, a przychodziły dwie, trzy osoby, nawet jedna. Rozwiązaliśmy sekcję, bo nie miał kto przychodzić”.

W zakresie aktywności sportowej i kulturalnej dzieci i młodzieży po raz kolejny pojawia się **problem dojazdu** do placówek organizujących dodatkowe zajęcia dla dzieci i młodzieży zamieszkujących obszar Gminy Pniewy. Względem powyższego, problemem niewielkiego odzewu na ofertę kulturalno-rekreacyjną w Gminie, może nie być brak zainteresowania, ale brak możliwości dojazdu.

„To jest problem dojazdu, bo te dzieci z miejscowości odległej nie przychodzą”.

Indywidualne wywiady pogłębione z reprezentantami grup społecznych dostosowanych do obszaru wsparcia oferowanego w CUS oraz lokalnymi liderami, osobami kluczowymi w zakresie usług społecznych i przedstawicielami władz lokalnych.

Działalność rekreacyjna i kulturalna inicjowana przez Centrum Kultury w Gminie Pniewy została **pozytywnie oceniona** przez respondentów. Podkreślono **mnogość wydarzeń** oraz **zajęć**, które są organizowane na jej terenie. Jednocześnie zwrócono uwagę na **dobrze zasoby lokalowe**, wykorzystywane do organizacji tego typu inicjatyw.

„Wiem, że dużo spotkań jest w Gminie Pniewy, dużo festynów, więc wydaje mi się, że jest sporo tego”.

„Chodzimy na taką świetlicę i robimy tam różne rzeczy: bransoletki, wisiorki, malowałyśmy. Przyjeżdżają Panie z Pniew, raz w tygodniu, my się właściwie umawiamy. Przy kawce posiedzimy, pogadamy, porobimy sobie. Mamy w parku siłownię zewnętrzną, od czasu do czasu się idzie. W każdej wiosce chyba jest. Teraz nawet dostawili jakieś zjeżdżalnie dla dzieci”.

„Centrum Kultury oczywiście stara się coś promować, dedykować różnymi działaniami, bo ma nową siedzibę, więc ma potencjał. Powstało kino przecież, gdzie tam latem, ale jest też hala widowiskowa, gdzie odbywają się różne spotkania, wydarzenia typu spotkania z ciekawym człowiekiem czy jakieś kluby dyskusyjne. Ale to każdy coś wybiera dla siebie. Nie każdy chce z tego korzystać. Jedni, np. gdzieś tam z tych siłowych, rzeczy na zewnątrz, by może chcieli w ten sposób spędzić czas. Tak to myślę, że oferta kulturalna jest bogata, ale zawsze można coś dodatkowo zrobić. Koncertów to może aż tak wielu nie ma, ale jak są organizowane Dni Pniew to tłumy się schodzą, bo w każdym dniu jest jakiś inny zespół. Tak to jest dobierane, żeby mogło to być dla różnych osób, młodych i starszych”.

Potrzeby w obszarze kulturalnym i rekreacyjnym są zauważalne, podczas wywiadów indywidualnych z respondentami, w zakresie **tworzenia miejsc spotkań i organizacji zajęć dla młodzieży**. Wątek ten jest wielokrotnie powtarzany w badaniach. Wśród sugestii pojawił się pomysł stworzenia **wsparcia dla młodych talentów** oraz **dla zespołów sportowych w szkołach**, a także **organizację ogólnie nowej oferty dla młodzieży**, poprzez tworzenie miejsc, gdzie młodzi ludzie mogliby spożytkować swoją energię z korzyścią dla zdrowia.

„Myślę, że tutaj nie ma za bardzo miejsc dla młodzieży, dzieci”.

„Może powinniśmy iść w stronę wspierania jakichś młodych talentów, wsparcie dla zespołów sportowych w szkołach”.

„Pewnie obiekty, które są mogą być albo rozbudowane, albo też jakaś nowa oferta mogłaby być dla młodzieży, bo mamy te siłownie zewnątrz, ale wiem, że młodzież lubi te takie hype parki, czy jakieś pumtracki, tego typu rozwiązania, gdzie oni mogą się tam zorganizować, bo nie ma tego i nie ukrywamy, że ich energia gdzieś jest wykorzystywana”.

„Rowery miejskie – młodzież bardzo chętnie nimi jeździła, ale niestety byli też sprawcami wielu uszkodzeń. Chodzi o takie spożytkowanie ich energii poprzez takie naturalne tory przeszkód mogłyby powstać. No bo jest duża hala sportowa, ale wiadomo, że tam się odbywają jakieś bardziej zorganizowane występy sportowe, czy drużyny tam występują, a taka nieformalna grupa mogłaby się w ten sposób zorganizować. [...] Chodzi o takie fizyczne się wyżycie, takie miejsca są fajne, bo na deskorolkach i na innych jakiś tam rzeczach to, czy nawet wie Pan jakieś tam siłowe to myślę, że to młodzieży trzeba takiego wywietrznika”.

AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA

Aktywność obywatelska to wszelkie działania na rzecz dobra wspólnego mieszkańców. Lokalna aktywność obywatelska może obejmować takie działania jak: głosowanie w wyborach, czy budżecie obywatelskim, jak również bycie członkiem organizacji pozarządowej, wypełnienie ankiety dotyczącej spraw lokalnych, udział w konsultacjach społecznych, bycie wolontariuszem, jak również organizowanie lokalnej inicjatywy.

ANALIZA DANYCH ZASTANYCH NA PODSTAWIE ŹRÓDEŁ WTÓRNYCH

Narastanie nierówności społecznych wpłynęło na konieczność intensyfikacji oddolnych działań podejmowanych przez środowiska dotknięte nimi, na podstawie czego zainicjowany został ruch spółdzielczy, umożliwiający całym grupom społecznym zaspokojenie podstawowych potrzeb, a u jego podstaw leżała podmiotowość jednostki oraz wartość pracy indywidualnej. Przesłanki te doprowadziły do powstania **ekonomii społecznej**, skoncentrowanej na jednostce i oddziaływaniu społecznym, zarządzanej w sposób autonomiczny i partycypacyjny oraz wykazującej nadrzędność świadczenia usług dla członków, pracowników lub wspólnoty ponad bezwzględnym zyskiem¹³.

Ekonomia społeczna prowadzona jest przez szereg podmiotów, wśród których znajdują się organizacje pozarządowe wskazane w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, tj. stowarzyszenia, fundacje i prowadzone przez nie jednostki reintegracyjne, a także w art. 3 ust. 3, w tym spółdzielnie socjalne, spółki non profit, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, itp.

¹³ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej, str. 10.

Wśród podmiotów ekonomii społecznej wyszczególnia się podmioty ekonomii solidarnej, których celem działania jest w szczególności aktywizacja zawodowa i integracja społeczna, w tym reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

Rysunek 8. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. *Ekonomia Solidarności Społecznej*

Podmioty ekonomii społecznej prowadzą szeroką działalność na rzecz lokalnej społeczności i grup zagrożonych lub doświadczających wykluczenia społecznego. W dotychczasowych praktykach wiodącą formą współpracy międzyinstytucjonalnej w tym obszarze było zlecenie zadań publicznych oraz usług społecznych odpowiednim fundacjom i stowarzyszeniom. Wraz z rozwojem sektora ES zasadne jest włączenie wszystkich jego podmiotów do tworzenia lokalnych rozwiązań, w tym w zakresie rozpoznawania problemów społecznych, opracowywania dokumentów strategicznych, wdrażania działań i ich oceny.

W świetle ustawy o ekonomii społecznej rozszerzona została sfera zadań publicznych możliwych do realizacji przez organizacje pozarządowe, która dała im możliwość *działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych*, z kolei ustawa

o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych uregulowała kwestie obszarów usług możliwych do realizacji przez PES w ramach otwartych konkursów ofert, małych grantów oraz w oparciu o prawo zamówień publicznych. Wśród działań i inicjatyw możliwych do podjęcia przez PES w ramach realizacji zadań publicznych i usług społecznych, znajduje się 14 obszarów usług oraz 43 sfery zadań. Zdefiniowane poniżej usługi społeczne są ściśle związane z katalogiem zadań w ramach pożytku publicznego.

Na terenie Gminy Pniewy funkcjonuje jedno przedsiębiorstwo społeczne, jakim jest **Spółdzielnia Socjalna „Horyzont”**, działająca jako podmiot osób prawnych założony przez samorządy Gminy Pniewy i Kwilcz, natomiast w kolejnych latach dołączył kolejny członek, jakim jest Gmina Obrzycko. Działalność spółdzielni „Horyzont” skierowana jest do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, bezrobotnych oraz osób z niepełnosprawnościami, pozostających bez zatrudnienia, zamieszkujących teren Gminy Pniewy, Kwilcz oraz Obrzycko. Główną sferą działalności Spółdzielni jest wykonywanie prac związanych z utrzymaniem zieleni, realizowanych na terenie Gminy Pniewy. W szczególności jest to koszenie traw i wycinka poboczy. Ponadto Spółdzielnia otwarta jest na świadczenie usług u osób prywatnych, czy w podmiotach gospodarczych.

Rozwijanie sektora ekonomii społecznej i współpracy publiczno-pozarządowej możliwe jest przy aktywnym udziale **lokalnych organizacji pozarządowych**, których celem działalności jest budowa kapitału społecznego przez tworzenie sieci powiązań międzyludzkich, mobilizację grup społecznych i jednostek do większej aktywności „obywatelskiej, politycznej, kulturalnej, artystycznej czy religijnej”¹⁴.

Obszary, kierunki i formy realizacji wspólnych zadań i współpracy Gminy Pniewy z organizacjami pozarządowymi określone zostały w *Programie współpracy Gminy Pniewy z organizacjami pozarządowymi oraz z innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w roku 2023*.

Głównym celem programu jest: „poprawa jakości życia oraz zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców gminy, wzmocnienie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, poprzez budowanie partnerstwa między administracją publiczną, a organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy.”.

¹⁴ J. Oniszczyk, Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy, s. 269.

Na terenie Gminy Pniewy w 2022 roku zarejestrowanych było łącznie **418 podmiotów gospodarki narodowej**, w tym 47 stowarzyszeń i organizacji społecznych, które stanowiły 3,1% wszystkich zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej oraz 3 fundacje (0,2%). W porównaniu do 2020 roku zarówno liczba stowarzyszeń uległa nieznacznemu zwiększeniu, z kolei liczba fundacji była stała.

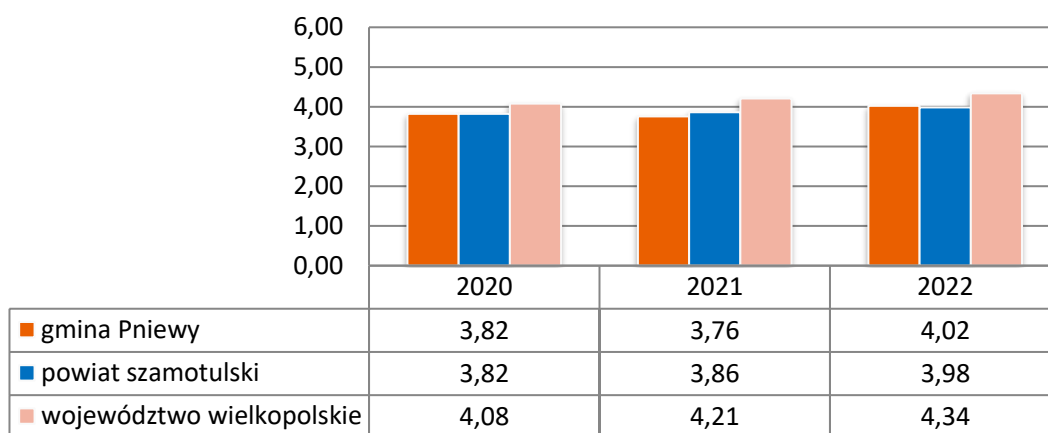
Tabela 21. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Pniewy na przestrzeni lat 2020-2022

wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej, w tym:	1 495	1 516	1 529
fundacje	3	3	3
stowarzyszenia i organizacje społeczne	45	44	47

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Wskaźnik fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców w Gminie Pniewy w 2022 roku wyniósł **4,02** i tym samym był najwyższy na przestrzeni lat 2020-2022. W odniesieniu do danych powiatowych powyższy wskaźnik w 2022 roku przyjął wyższą wartość niż miało to miejsce w powiecie szamotulskim (3,98%), z kolei niższy względem całego województwa (4,34%).

Wykres 33. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w Gminie Pniewy, powiecie szamotulskim i województwie wielkopolskim na przestrzeni lat 2020-2022

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

POTRZEBY W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY PNIEWY W OPINII JEJ MIESZKAŃCÓW

Przedmiotem prowadzonej diagnozy było także określenie poziomu aktywności mieszkańców w środowisku lokalnym. Z analizy materiału badawczego wynika, że w czasie ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie ponad połowa ankietowanych mieszkańców Gminy Pniewy brała udział w różnego rodzaju aktywności lokalnych (53,7%). Najczęściej były to zebrania sołeckie lub osiedlowe (23,4%), po 15,9% odpowiedzi padło na działalność społeczną w ramach wolontariatu oraz publiczne spotkania/konsultacje z przedstawicielami władz lokalnych, a 15,4% respondentów w ciągu ostatniego roku działało w organizacji pozarządowej. Najmniej popularną aktywnością społeczną wskazywaną przez badanych mieszkańców Gminy było zbieranie podpisów pod petycją lub interwencje w sprawach lokalnych (5,6%).

Z poniższego wykresu wynika, że **znaczna część badanych mieszkańców Gminy Pniewy bierze czynny udział w aktywnościach obywatelskich i angażuje się w działania na rzecz społeczności lokalnej.**

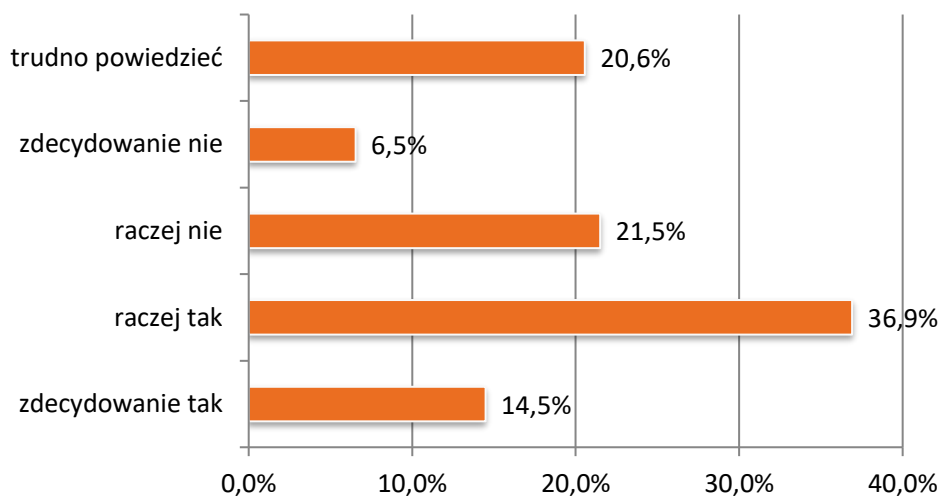
Wykres 34. W jakich aktywnościach lokalnych brał/a Pan/i udział w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=214

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

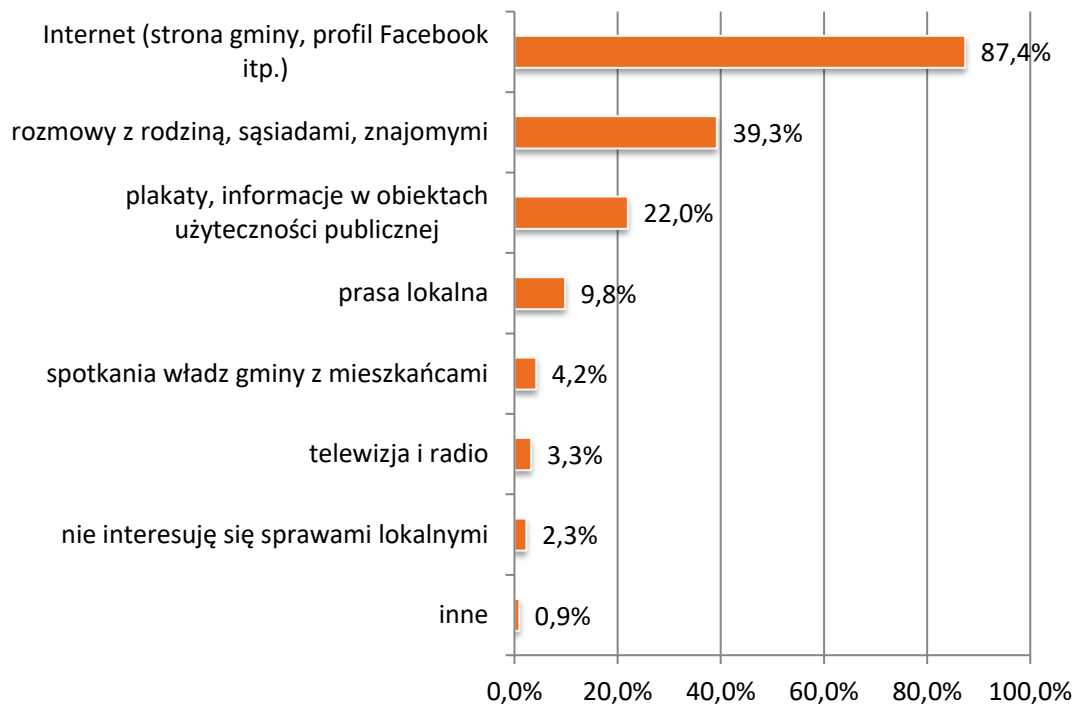
W dalszej kolejności poprosiliśmy badanych mieszkańców o określenie, czy zdecydowaliby się na działalność społeczną w organizacjach pozarządowych na rzecz mieszkańców lub pomoc w formie wolontariatu. **Twierdząco na to pytanie odpowiedziało połowa** mieszkańców, w tym 14,5% zdecydowanie zgadza się z tym stwierdzeniem, a 36,9% zaznaczyło odpowiedź „raczej tak”. **Raczej nie zdecydowałoby się na działalność społeczną 21,5% respondentów, natomiast zdecydowanie nie – 6,5% badanych.** Jednocześnie można zauważyć, że blisko co piąty ankietowany miał trudność w określeniu tego, czy zdecydowałby się na społeczną działalność lub pomoc w formie wolontariatu (20,6%).

Wykres 35. Czy zdecydowałby/aby się Pan/i na działalność społeczną w organizacjach na rzecz mieszkańców lub pomoc w formie wolontariatu? N=214

Na poziom aktywności społeczności lokalnej, wpływ może mieć również sposób informowania mieszkańców o działaniach czy wydarzeniach organizowanych na terenie Gminy. Jak wynika z danych przedstawionych na kolejnym wykresie, zdecydowana większość ankietowanych mieszkańców, bo aż 87,4% ogółu, informacje na temat spraw lokalnych pozyskuje za pośrednictwem Internetu, w tym m.in. strony Gminy i mediów społecznościowych. Średnio co trzecia osoba biorąca udział w badaniu wskazała na czerpanie takich informacji podczas rozmów z rodziną, sąsiadami znajomymi (39,3%). Dla co piątego respondenta kanałem informacyjnym są plakaty oraz informacje w obiektach użyteczności publicznej (22,0%). Najmniej odpowiedzi padło na telewizję i radio (3,3%), natomiast 2,3% badanych mieszkańców Gminy zadeklarowało, że nie interesuje się sprawami lokalnymi. 0,9% ankietowanych udzieliło własnych odpowiedzi, takich jak: *wiadomości SMS* oraz *własne obserwacje i życie w społeczności*.

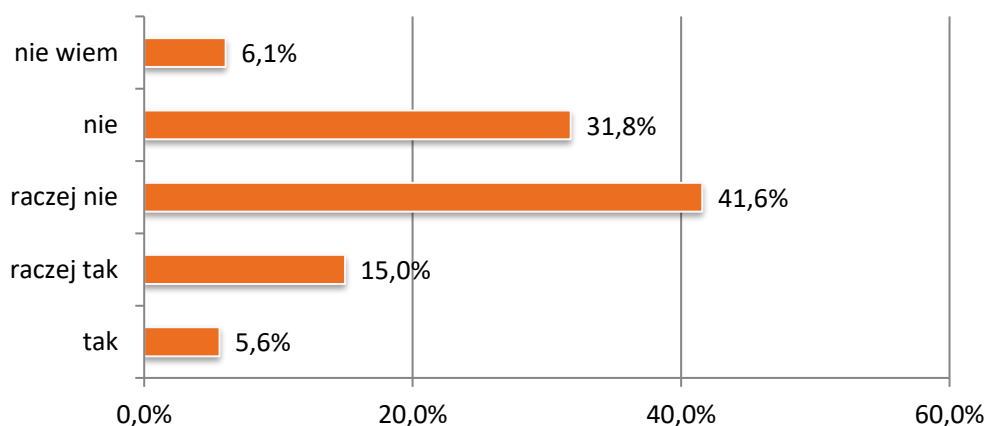
Wykres 36. Z jakich źródeł czerpie Pan/i wiedzę na temat spraw lokalnych w Gminie Pniewy? N=214

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W toku prowadzonych badań ankietowych uzyskano również informacje, mówiące o tym, że aż 73,4% respondentów nie dostrzega własnego wpływu na przebieg spraw publicznych w Gminie Pniewy, w tym 41,6% zaznaczyło odpowiedź „raczej nie”, natomiast 31,8% – „nie”. Przeciwnego zdania jest łącznie 20,6% ankietowanych, z kolei brak wiedzy w tym zakresie zadeklarowało 6,1% badanych mieszkańców Gminy.

Wykres 37. Czy uważa Pan/i, że ma wpływ na przebieg spraw publicznych w Gminie Pniewy? N=214

PRIORYTYZACJA DZIAŁAŃ

6,5% badanych jest zdania, że priorytetowym obszarem w zakresie usług społecznych, który powinien być rozwijany jest **AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA**.

ANALIZA BADAŃ JAKOŚCIOWYCH NA PODSTAWIE ZOGNISKOWANYCH WYWIADÓW GRUPOWYCH ORAZ INDYWIDUALNYCH WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH

Zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami instytucji gminnych, instytucji i organizacji pozarządowych oraz mieszkańców

Respondenci uczestniczący w zogniskowanych wywiadach grupowych zwracali uwagę na **wysoką aktywność obywatelską** i **zaangażowanie** mieszkańców w sprawy dotyczące Gminy. Podkreślono **duży potencjał organizacji pozarządowych** oraz chęć lokalnej społeczności do uczestniczenia w projektach obywatelskich. Jednocześnie, wśród zidentyfikowanych barier wymieniono m.in. **ograniczenia w zakresie zasobów lokalnych** organizacji pozarządowych, a także **brak stowarzyszeń użyteczności publicznej**.

„Gmina robi dużo dla osób, które chcą działać w organizacjach pozarządowych. Ktoś chce działać i wyjść i coś zrobić dla danej grupy, czy morsować, biegać, jest stowarzyszenie. A dlaczego tworzą stowarzyszenie? Bo mowa jest teraz o dofinansowaniach. Jednego co brakuje w naszej Gminie to nie ma pomieszczenia dla tych organizacji, żeby miały po jednej szafie na przykład na dokumenty”.

„Tych stowarzyszeń też przybywa i jeśli ktoś chce to jest aktywny, tylko mało jest stowarzyszeń tzw. użyteczności publicznej”.

Warte uwagi mogą okazać się przemyślenia jednego z respondentów, który zauważył, że ilość inicjatyw podejmowanych jednocześnie na terenie Gminy powoduje **pomniejszanie przeznaczonych na nie środków finansowych**, przez konieczność rozdzielenia ich na wszystkie te inicjatywy. Warto w związku z powyższym **poszukiwać nowych źródeł finansowania**, np. poprzez rozpisywanie projektów, aby funkcjonujące podmioty mogły uzyskiwać adekwatne środki finansowe do rozwoju swojej działalności.

„Ilość inicjatyw, które tutaj są uruchomione albo w trakcie przygotowywania jest bardzo duża i to na wielu płaszczyznach. To powoduje w konsekwencji, że pula środków, które Gmina ma do dyspozycji to musi to podzielić na te różne formy wsparcia”.

Indywidualne wywiady pogłębione z reprezentantami grup społecznych dostosowanych do obszaru wsparcia oferowanego w CUS oraz lokalnymi liderami, osobami kluczowymi w zakresie usług społecznych i przedstawicielami władz lokalnych.

Poziom partycypacji społecznej na terenie Gminy Pniewy jest oceniany przez część badanych jako zadawalający. Mnogość powstałych stowarzyszeń oraz działań przez nich podejmowanych, skłania do stwierdzenia, iż mieszkańcy Gminy chętnie angażują się w różnego rodzaju aktywności obywatelskie. Niektórzy z rozmówców sami biorą udział w różnego rodzaju inicjatywach.

„Jest zorganizowane wiele stowarzyszeń działania na terenie Gminy Pniewy, każdy wybiera to co lubi i przynależy do różnych organizacji”.

„Byłam wolontariuszem w zbiórce żywności i różnych innych darów dla Ukraińców i wtedy po prostu cała Gmina brała udział w tym i pracownicy. [...] Gmina na pewno była zorganizowana wtedy, pomagaliśmy tym, którzy tutaj na naszym terenie byli i mieszkają nadal”.

„Ja uważam, że tak, że część osób faktycznie się angażuje”.

Część respondentów zauważa jednak, iż **poziom zaangażowania społeczności lokalnej z roku na rok spada**, co powoduje wzrost **zapotrzebowania na podejmowanie inicjatyw oddolnych**, ukierunkowanych na organizowanie przedsięwzięć na rzecz całej społeczności oraz na rozwój **działań zwiększających zaangażowanie i integrację społeczeństwa**. Zwrócono także uwagę, że przyczyną takiego stanu rzeczy może być **deficyt czasowy mieszkańców**, co może z kolei być spowodowane zwiększonym tempem życia w obecnych czasach. W zakresie potrzeb w obrębie partycypacji społecznej zauważono także **brak osób zaangażowanych w prowadzenie działań profilaktycznych**, co uniemożliwia zwiększenie zakresu takich działań, przy jednoczesnym zapotrzebowaniu na nie.

„Część społeczności się angażuje, ale to wciąż za mało. Trudno zrobić cokolwiek, żeby zmotywować ludzi do wspólnego działania. Dzisiaj nawet żeby zrobić imprezę dla całej wsi to jest wyzwaniem. Bardzo mało osób się angażuje, bo teraz jest większa dostępność wszystkiego

i ludzie nie chcą pomagać, ani nawet przychodzić na takie lokalne imprezy. Brakuje nam takiego podejścia nastawionego na społeczność, robienie czegoś dla ogółu. [...] Powinno się prowadzić działania, które zwiększają zaangażowanie, aktywność społeczeństwa, integrację”.

„Może po prostu niektórzy nie mają czasu i to też jest w godzinach popołudniowych”.

„Powinno być więcej działań profilaktycznych, które uchronią ludzi przed wejściem w uzależnienie. Widzę potrzebę wprowadzenia do tych działań nowych, świeżych osób, a jest ich bardzo mało”.

WSPÓŁPRACA INSTYTUCJONALNA

Współpraca jest współdziałaniem ze sobą grup ludzi, jednostek wykonujących swoje cząstkowe zadania, aby osiągnąć jakiś wspólny cel. Wśród korzyści, jakie wynikają z podjętej współpracy wymienić można m.in. wymianę wiedzy i doświadczeń między jednostkami, sprawniejsze załatwianie spraw oraz integracja działań pomocowych na rzecz rozwiązania problemu.

ANALIZA BADAŃ JAKOŚCIOWYCH NA PODSTAWIE ZOGNISKOWANYCH WYWIADÓW GRUPOWYCH ORAZ INDYWIDUALNYCH WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH

Zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami instytucji gminnych, instytucji i organizacji pozarządowych oraz mieszkańców

W zogniskowanych wywiadach grupowych poruszono również kwestie związane ze współpracą instytucjonalną w Gminie Pniewy.

Z udzielonych przez badanych odpowiedzi wynika, że Gminę Pniewy charakteryzuje **wysoki poziom współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej**, a także jest ona pozytywnie oceniana. Przychylną opinię wydali szczególnie pracownicy instytucji gminnych, podkreślając szybki przepływ informacji, także na bazie nieformalnych relacji. Zwrócili oni uwagę również na otwartą postawę Burmistrza oraz dyrekcji OPS oraz ich zaangażowanie w poprawę losu mieszkańców w ramach dostępnych środków. W tym obszarze poprawa współpracy między instytucjami, a szczególnie zniwelowanie przedłużania się postępowań z powodu braku reakcji, nastąpiłaby według rozmówców dzięki **przeznaczeniu środków pieniężnych na zakup telefonów służbowych** dla pracowników różnych instytucji, a także **stworzenie bazy numerów telefonicznych** z dostępem dla wszystkich pracowników instytucji.

W przeprowadzonym wywiadzie pojawiły się także głosy mówiące o **problemach w zakresie pozyskiwania środków finansowych przez Gminę**, na prowadzenie różnego rodzaju inicjatyw. Poczyniono także uwagi sugerujące **potrzebę kompleksowej pomocy osobom, które wymagają pomocy społecznej**. Podkreślono potrzebę współpracy instytucjonalnej w tym zakresie, a także decydujący wpływ zaangażowania instytucji administracji publicznej w te działania. Jednocześnie wyrażono przekonanie, że na tego typu działania nie potrzeba dużych nakładów pieniężnych.

„Współpracujemy, ale po prostu wydaje mi się, żeby Gmina poczyniła starania, żeby pozyskać środki bardziej zewnętrzne, nie z tego budżetu”.

„[Brakuje] różnych form wsparcia, bo przecież te osoby, które przykładowo nawet przychodzą do Poradni Zdrowia Psychicznego, mają ogromne problemy socjalne, społeczne, dzieci w szkole. Trzeba dążyć do wsparcia jakby kompleksowego, bo jest taka sytuacja, więc coś jeszcze trzeba zrobić, żeby te instytucje, które tutaj zostały utworzone, żeby ta osoba nie zostawała sama sobie. [...] Bo tu nie chodzi o przepływ informacji”.

„Bo przy tych samych pieniądzach, jesteśmy w stanie tej osobie poprowadzić jego ścieżkę, która się nie kończy w jednej instytucji, ale ważne, żeby jeszcze było to wsparcie. I to bym uważał, że nie będzie nic kosztować, tylko bardziej kierujący tymi instytucjami, oni by mieli decydujący wpływ”.

Kolejną kwestią, która została poruszona jest **potrzeba prowadzenia działań profilaktycznych** w obszarze pojawiających i zwiększających się problemów społecznych. Jako przykład podano zaburzenia natury psychicznej, które dotyczą coraz większej liczby osób. Podkreślono zasadność profilaktyki w tym kontekście, aby zaznajomić społeczność lokalną z istnieniem tego typu problemów i jednocześnie wpłynąć na ich podejście i otwartość w zapobieganiu takim problemom w swoim życiu. W związku z tym tematem zauważono również potencjał w **przekształceniu Ośrodka Pomocy Społecznej w Centrum Usług Społecznych**, którego zakres działań może zwiększyć się właśnie o wspomniane wyżej obszary.

„Tu się pojawiają osoby, które mają mniej lub bardziej zaawansowane zaburzenia psychiczne, natomiast jest pojęcie profilaktyki, tak? Czyli żeby wyprzedzająco doprowadzić społeczeństwo do świadomości, że jeśli coś się dzieje, że jest taka przestrzeń, w którą można wejść, nie jak już jest dość”.

„Tylko uważam, że właśnie to CUS w założeniu ma spełniać taką rolę. Ja uważam, że jeśli się uda to organizacyjnie uruchomić, to jest to ogromna praca dla OPS, czy dla Pani dyrektor. Jeśli się uda to zrobić to moim zdaniem tam powstanie taki załączek takiego działania. Doświadczenia innych, takich pilotażowych, które powstały, i jak struktura tu się ma ukształtować docelowo to wydaje mi się, że ten wątek właśnie, będzie to idealne miejsce na połączenie tego typu instytucji”.

Przedstawiciele organizacji pozarządowych zapytano także o to, **czy zgłaszali swoje propozycje** do Roczego Programu Współpracy Gminy Pniewy z organizacjami pozarządowymi oraz z innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Na to pytanie pojawiła się odpowiedź sugerująca **brak możliwości zgłaszania takich propozycji**, co może świadczyć o niskim przepływie informacji dotyczącym działań, jakie mogą podejmować organizacje pozarządowe w zakresie współpracy instytucjonalnej oraz w zakresie wpływu na poprawę funkcjonowania społeczności lokalnej. W tym kontekście po raz kolejny podkreślono **prężną działalność organizacji pozarządowych** na terenie Gminy Pniewy oraz wspomniano o **deficycie lokalowym** tych organizacji.

„Gmina nie daje takich możliwości [zgłoszenia propozycji do RPW], bo u nas organizacji pozarządowych jest bardzo dużo. I te organizacje naprawdę są aktywne i one mają dobre pomysły, które by można realizować, nie mają też miejsca takiego. Każdy gdzieś tam się ulotkuje. [...] Dużo rzeczy mogłyby zrobić dla społeczeństwa”.

Indywidualne wywiady pogłębione z reprezentantami grup społecznych dostosowanych do obszaru wsparcia oferowanego w CUS oraz lokalnymi liderami, osobami kluczowymi w zakresie usług społecznych i przedstawicielami władz lokalnych.

W indywidualnych wywiadach pogłębionych **obszar współpracy międzyinstytucjonalnej został oceniony pozytywnie**. Organizacje państwowe współpracują z wieloma instytucjami i organizacjami pozarządowymi w celu polepszenia zakresu i dostępu do usług społecznych dla mieszkańców Gminy Pniewy. Podkreślono także **zaangażowanie mieszkańców w organizację pomocy dla uchodźców z Ukrainy**, w czasie wybuchu konfliktu

zbrojnego za wschodnią granicą kraju. Przy okazji tego tematu w wywiadzie w sposób szczególny podkreślona została współpraca jednostek gminnych, z niektórymi organizacjami działającymi na terenie Gminy Pniewy.

„Wszystkie rzeczy, które się dzieją w gminie Pniewy, pomiędzy jednostkami gminnymi, ale nie tylko, opierają się na naprawdę szerokiej współpracy”.

„Mamy spółdzielnię Horyzont, która też tutaj działa z nami, mieliśmy też wypożyczalnię sprzętu, znaczy mamy nadal, bo przez współpracę nam dużo pomagali przez wypożyczenie tego sprzętu. Przy uchodźcach, znaczy obywatelach Ukrainy, to pomagali nam w różnych pracach, w przygotowaniu różnych pomieszczeń dla tych relokowanych osób. No i współpraca z organizacjami pozarządowymi, najbardziej to ze Stowarzyszeniem Amazonek, ale także ze Stowarzyszeniem Perspektywa, które zostało właściwie założone na bazie części pracowników OPS, części seniorów Rodzinnego Domu Seniora i to jest taka organizacja, która ma wspierać obok działalności Ośrodka, poszerzać ofertę tych zadań, które OPS realizuje. Jest naszym takim nieocenionym wsparciem. [...] Nasza Lokalna Grupa Działania robi projekt na kultywowanie gwary poznańskiej. Współpraca z podmiotami leczniczymi [...]. No i lokalnie z Centrum Kultury, ze szkołami, z Jaworem – to są takie działania na co dzień.

PRIORYTETOWOŚĆ DZIAŁAŃ

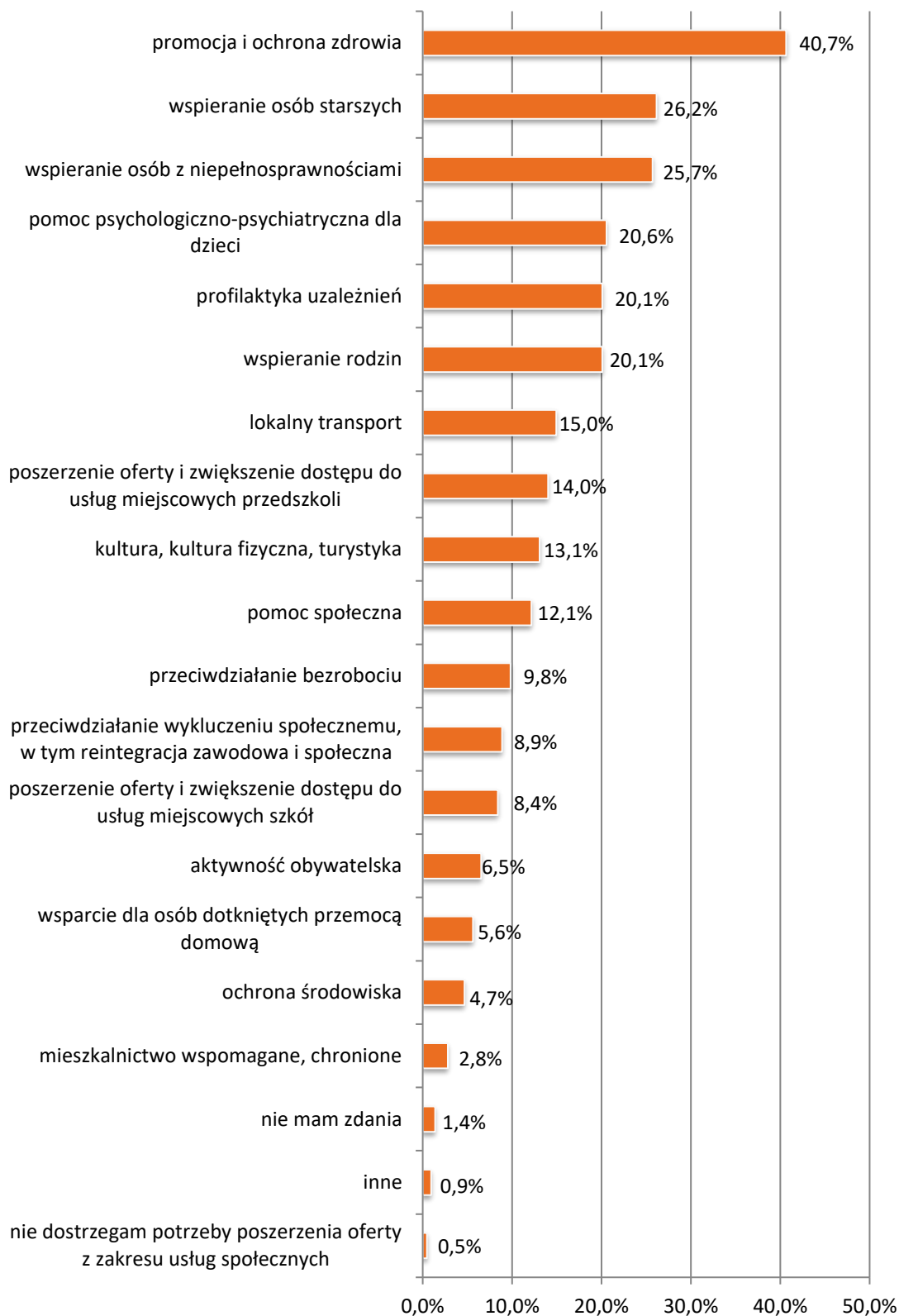
Priorytetyzacja to niezwykle istotny proces pozwalający na uporządkowanie działań w kolejności ich ważności względem siebie. Stanowi kluczową procedurę, pozwalającą na osiągnięcie założonego celu.

PRIORYTETOWOŚĆ DZIAŁAŃ W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY PNIEWY W OPINII JEJ MIESZKAŃCÓW

Diagnoza wskazała również obszary w zakresie usług społecznych, które zdaniem badanych powinny być priorytetowo rozwijane i usprawniane na terenie Gminy Pniewy. Zdaniem badanych w pierwszej kolejności należy rozwijać i finansować usługi społeczne w zakresie **promocji i ochrony zdrowia** (40,7%). Następnie, średnio co czwarta odpowiedź dotyczyła **wspierania osób starszych** (26,2%) oraz osób z niepełnosprawnościami (25,7%). Co piąty ankietowany mieszkaniec wskazał pomoc psychologiczno-psychiatryczną dla dzieci (20,6%), profilaktykę uzależnień oraz wspieranie rodzin (po 20,1%).

Obszarami wymagającymi najmniejszej uwagi ze strony władz Gminy są według mieszkańców mieszkalnictwo wspomagane i chronione (2,8%) oraz ochrona środowiska (4,7%). Brak zdania w zakresie priorytetowości rozwijanych i finansowania działań na terenie Gminy Pniewy wykazało 1,4% badanych, 0,5% nie dostrzega potrzeby poszerzenia oferty w żadnym z wymienionych obszarów, natomiast 0,9% respondentów udzieliło samodzielnych odpowiedzi, wśród których pojawiły się: *pomoc psychologiczno-psychiatryczna dla osób współzależnionych* i *realne wsparcie dla nauczycieli z gminy*.

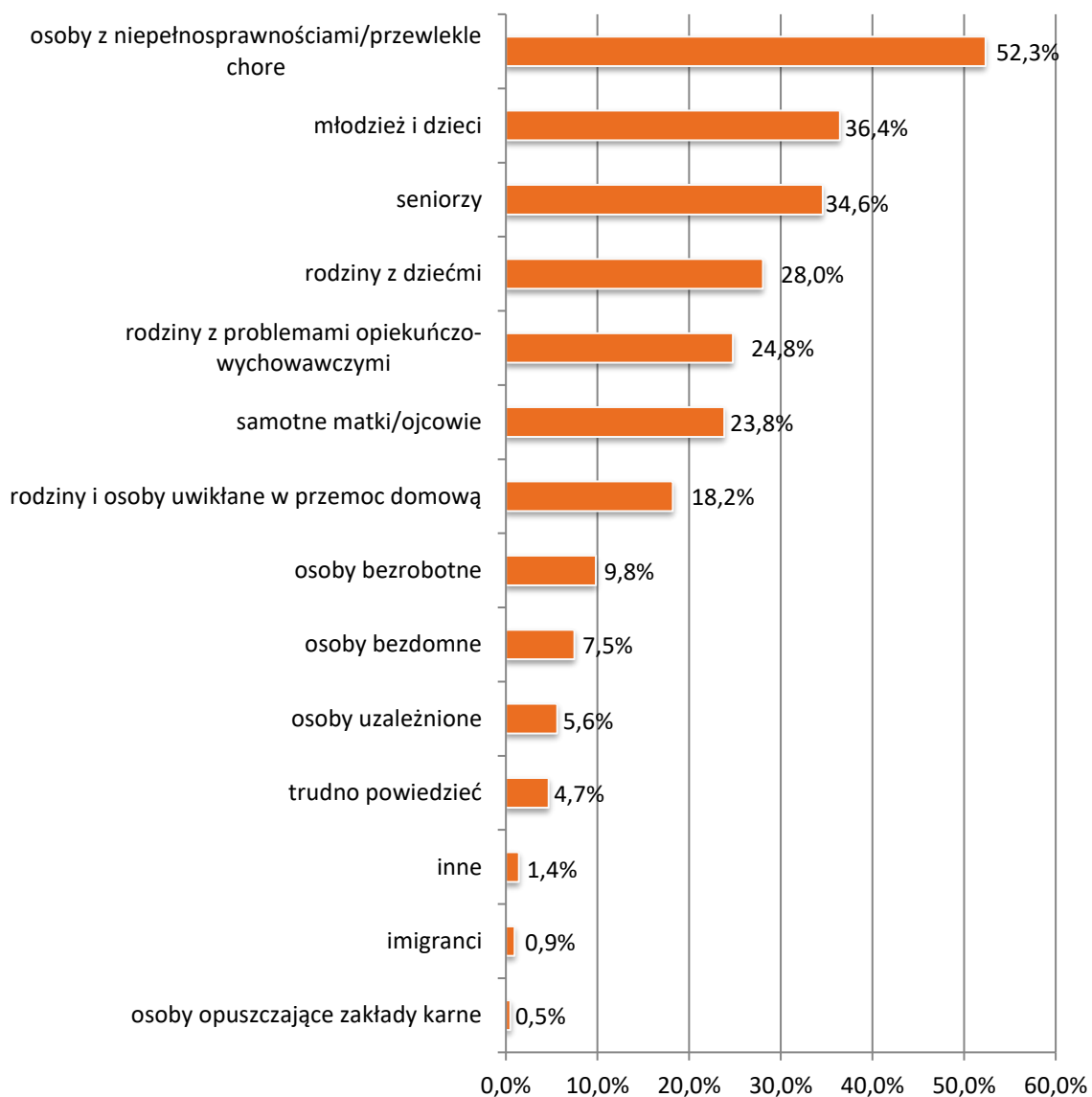
Wykres 38. Które z niżej wymienionych obszarów w zakresie usług społecznych powinny być priorytetowo rozwijane i finansowane na terenie Gminy Pniewy? N=214

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Mieszkańców biorących udział w badaniu ankietowym zapytano również o to, do jakich grup społecznych zamieszkujących teren Gminy, powinny być w pierwszej kolejności kierowane usługi społeczne. Połowa badanych wskazała na osoby z niepełnosprawnościami i/lub osoby przewlekle chore (52,3%). Zdaniem średnio co trzeciego ankietowanego tymi grupami są dzieci i młodzież (36,4%) oraz seniorzy (34,6%). Najrzadziej wskazywaną grupą mieszkańców były osoby opuszczające zakłady karne (0,5%) oraz imigranci (0,9%). Trudność w udzieleniu jednoznacznej odpowiedzi wykazało 4,7% badanych.

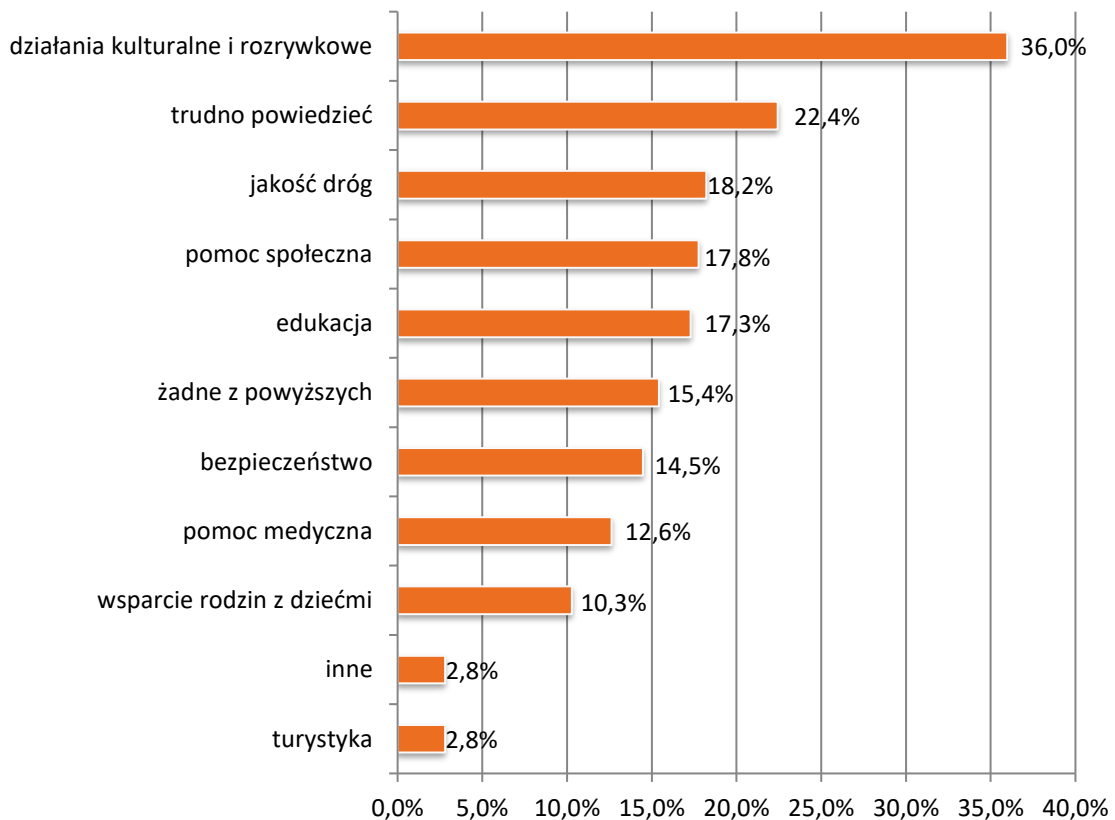
Wykres 39. Do jakich grup mieszkańców powinny być w pierwszej kolejności kierowane usługi społeczne? N=214

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Ankietowani mieli również możliwość wyrażenia swojego zadowolenia z różnych obszarów działalności Gminy. Najlepiej ocenione zostały działania kulturalne i rozrywkowe, organizowane na terenie Gminy (36,0%). Warto zauważyć, że średnio co piąty respondentów miał trudność w udzieleniu odpowiedzi (22,4%), natomiast najmniej wskazań uzyskała turystyka, z której zadowolenie wyraziło zaledwie 2,8% ankietowanych.

Wykres 40. Z jakich obszarów funkcjonowania w Gminie Pniewy jest Pan/i zadowolona?
N=214

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

ANALIZA BADAŃ JAKOŚCIOWYCH NA PODSTAWIE ZOGNISKOWANYCH WYWIADÓW GRUPOWYCH ORAZ INDYWIDUALNYCH WYWIADÓW POGŁĘBIONYCH

Zogniskowane wywiady grupowe z przedstawicielami instytucji gminnych, instytucji i organizacji pozarządowych oraz mieszkańców

W niniejszym rozdziale przedstawione zostały priorytetowe obszary w zakresie usług społecznych, które z perspektywy pracowników instytucjonalnych oraz przedstawicieli instytucji i organizacji pozarządowych oraz mieszkańców powinny w pierwszej kolejności być rozwijane w Gminie Pniewy.

Pierwszorzędnie poruszono kwestię **braku dostępu do specjalistów w zakresie wsparcia terapeutycznego, psychologicznego i psychiatrycznego dzieci i młodzieży**. Zaobserwowano w tym obszarze również ograniczone możliwości pomocy w szkołach, w których funkcjonuje psychoterapeuta, psycholog i pedagog, natomiast zakres działań tych osób ogranicza się do pomocy dzieciom, które przejawiają już jakieś problemy. Zaproponowano w związku z tym podejmowanie **działań profilaktycznych w zakresie zapobiegania problemom w zakresie zdrowia psychicznego**, np. poprzez zajęcia warsztatowe, do których miałyby dostęp wszystkie dzieci.

„Ja uważam, że młodzież, dzieci, nie mają dostępności do specjalistów: psycholog, terapeuta. Na przykład dziewczyna, która miała całe życie zdrowe i ona się nie może dostać do szpitala psychiatrycznego, dopiero na drugi rok, a ona potrzebuje teraz pomocy. Ona może popełnić samobójstwo”.

„Psychiatra u nas jest, ale wszystko prywatnie”.

„W szkołach jest tak, że jest ten psychoterapeuta, psycholog, pedagog i on jest dla dzieci, które stwarzają jakieś tam problemy, ale on jest na jakieś tam 2-3 godziny dziennie [...] To jest błąd moim zdaniem, że jest tylko wzywany do dzieci, które mają jakieś problemy. Ja rozumiem, że to są finanse tak, ale moim zdaniem powinny być przeprowadzane takie warsztaty dla uczniów wszystkich, klasami, grupami wiekowo od tej do tej klasy”.

Wśród innych potrzeb w zakresie usług społecznych, które często były wymieniane podczas prowadzenia wszystkich rozmów, jako obszary do tworzenia priorytetowych działań pojawiały się wspomniane wcześniej **problemy komunikacyjne**, szczególnie wśród osób zamieszkujących obszary wiejskie, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych i osób

z niepełnosprawnościami. Ponadto wspomnieć należy o **zapotrzebowaniu na stworzenie miejsc zapewniających aktywne spędzenie wolnego czasu i integrację dla młodzieży** zamieszkującej teren Gminy, a także o **potrzebie zwiększenia usług społecznych i opieki wytchnieniowej świadczonych w ramach pomocy osobom z niepełnosprawnościami oraz seniorom**, typu opiekun osoby niepełnosprawnej, opiekun medyczny.

Indywidualne wywiady pogłębione z reprezentantami grup społecznych dostosowanych do obszaru wsparcia oferowanego w CUS oraz lokalnymi liderami, osobami kluczowymi w zakresie usług społecznych i przedstawicielami władz lokalnych.

Przedstawiciele grup społecznych Gminy Pniewy, lokalni liderzy i osoby kluczowe w zakresie usług społecznych, a także przedstawiciele władz gminnych zostali również zapytani podczas indywidualnych wywiadów grupowych o to, jaki obszar usług społecznych powinien być rozwijany priorytetowo na terenie Gminy Pniewy. Wielość sugestii w tym temacie nasuwa wniosek, iż **niemal każdy z obszarów, o których mówili badani jest ważny i powinien się rozwijać**. Niemniej jednak, tym co najbardziej podkreślano w wypowiedziach były m.in. kwestie dotyczące rozwój **profilaktyki skierowanej do młodzieży**, szczególnie w zakresie uzależnień, **ale także przemocy oraz pomocy psychologicznej i psychiatrycznej**. Podkreślono także potrzebę **rozwój oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży**.

„Priorytetem powinna być profilaktyka w zakresie uzależnień, głównie od alkoholu i narkotyków oraz uzależnień behawioralnych, ponieważ one są coraz częstsze u młodzieży”.

„Działania w zakresie profilaktyki przemocy i problemów osób starszych, chorych i niepełnosprawnych. Ukazywanie prawdziwej skali problemu przemocy, ponieważ nie wszystkie takie sytuacje są zgłaszane, niwelowanie stygmatyzacji społecznej, bo zwykle stygmatyzowane są osoby doświadczające przemocy, nie sprawcy”.

„Rozpowszechnianie w szkołach wiedzy na temat potrzeby chodzenia do psychologów. Zmiana podejścia społecznego na temat psychologa i chodzenia do psychologa, że to jest osoba nie, do której chodzą „wariaci”, a taka do której chodzi się po pomoc. Podobnie jest z psychiatrą, bo on jeszcze bardziej się tak negatywnie kojarzy. Działania zmniejszające stygmatyzację zaburzeń psychicznych i osób cierpiących na nie”.

„No to myślę, że priorytetem powinny być uzależnienia, myślę, że wśród dzieci i młodzieży, bo jest tego bardzo dużo”.

„Działania na rzecz młodzieży, powinna też być oferta dla nich spędzania czasu wolnego, bardziej dedykowana im, bo tak jest, ale właściwie to nie ma”.

Innymi obszarami, które wymagają wsparcia na terenie Gminy, według uczestników badania są: **promocja i ochrona zdrowia, kompleksowe wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów**, w postaci m.in. zapewnienie usług opiekuńczych, a także **wsparcie dla rodzin**, w tym rodzin z dziećmi, samotnych matek i skierowane na nich działania profilaktyczne.

„Pewnie ochrona zdrowia, zadbanie o seniorów, zapewnienie im tych usług opiekuńczych i też wytchnienia dla rodziny”.

„Każdy z tych tematów jest ważny. Ale myślę, że te osoby z niepełnosprawnościami, bo one zagrożone są wykluczeniem w różnych sferach. Być może ważny byłby też nacisk na rodziny, tu brakuje tego wsparcia do rodzin z dziećmi, samotnych matek, ale generalnie chodzi o rodziny, żeby można było taką wiedzę im dostarczyć o kompetencjach rodzicielskich i tego typu rzeczy”.

„Myślę, że wsparcie też rodzin, seniorów, też mogliby mieć ofertę poszerzoną, aczkolwiek myślę, że trochę tu już się dzieje. No i ta ochrona zdrowia też, w tym zakresie tego zdrowia psychicznego na pewno”.

VII. WNIOSKI

Celem przeprowadzonego badania było zidentyfikowanie potrzeb i potencjału lokalnej społeczności w zakresie usług społecznych na terenie Gminy Pniewy. Cel ten został osiągnięty w toku weryfikacji zebranego materiału badawczego, będącego podstawą do opracowania wniosków i rekomendacji.

Przeprowadzona diagnoza oraz analiza danych zastanych umożliwiła:

wskazanie i określenie uwarunkowań społeczności lokalnej,

rozpoznanie potrzeb w zakresie usług społecznych,

zidentyfikowanie grup mieszkańców w Gminie Pniewy, które powinny w szczególności zostać objęte wsparciem w ramach usług społecznych.

W oparciu o dokonaną analizę wyników badań, sformułowane zostały rekomendacje. Poniżej znajdują się wnioski z badania diagnozującego potrzeby, zasoby i potencjał w zakresie poszerzania usług społecznych na terenie Gminy Pniewy wraz z rekomendacjami.

POLITYKA PRORODZINNA, WSPIERANIE RODZINY, SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ I POMOC SPOŁECZNA

Badanie ankietowe

Największe problemy rodzin. Z przeprowadzonych badań wynika, że mieszkańcy biorący udział w badaniu ankietowym do głównych problemów dotyczących rodziny z terenu Gminy zaliczają uzależnienia od substancji psychoaktywnych, niewystarczające środki finansowe, a także brak transportu publicznego.

Oferta działań na rzecz wspierania rodziny. Wyniki badań przeprowadzonych wśród dorosłych mieszkańców Gminy Pniewy wskazują, że najczęściej wymienianymi potrzebami w zakresie wspierania rodzin są kolejno według liczby wskazań: organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, rozwój bezpłatnej opieki nad dziećmi do lat 3 (publiczny żłobek/klub dziecięcy) oraz rozwój poradnictwa specjalistycznego (w tym prawnego, psychologicznego, rodzinnego).

Największe problemy dzieci i młodzieży. Zebrane dane wykazały, iż ponad połowa mieszkańców Gminy twierdzi, że największymi trudnościami dotyczącymi dzieci i młodzieży są problemy natury behawioralnej (typu zaburzenia odżywiania, nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych itp.). Blisko połowa respondentów stwierdziła, że przemoc rówieśnicza oraz używanie substancji psychoaktywnych należą do największych problemów tej grupy mieszkańców.

Szczególną uwagę zwrócono na potrzebę poszerzenia oferty usług społecznych dla młodzieży z terenu Gminy w obszarze językowych zajęć pozalekcyjnych, a także usług psychologicznych/terapeutycznych oraz sportowych zajęć pozalekcyjnych.

Priorytetowość działań. Usługi społeczne skierowane do dzieci i młodzieży zajęły pierwsze miejsce wśród priorytetowych zadań, które powinna realizować Gmina Pniewy. Kolejnym obszarem według badanych powinny być rodziny z dziećmi. Co czwarty mieszkaniec biorący udział w badaniu uważa, że należy poszerzyć zakres świadczonych usług dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.

Zogniskowane wywiady grupowe

Największe problemy rodzin. Analizując uzyskane odpowiedzi pracowników instytucjonalnych, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz mieszkańców można zauważyć, że jednym z głównych zaobserwowanych problemów wśród rodzin są m.in. uzależnienia od substancji psychoaktywnych wśród dorosłych, jak i młodzieży. Problem ten według relacji mieszkańców wiąże się często z występowaniem w rodzinach innych trudności, np. przemocy domowej, a także ma bezpośredni związek z położeniem środowiskowym i sytuacyjnym tych osób. Wśród innych problemów występujących w rodzinach respondenci wymienili także spożywanie energetyków przez młodzież, a także uzależnienia behawioralne, przejawiające się w nadmiernym korzystaniu z urządzeń elektronicznych i Internetu

Potrzeby w zakresie usług społecznych. Respondenci w trakcie wywiadów wyróżnili ważność roli rodziców w wychowaniu młodego pokolenia. W wywiadach bardzo często wyrażano potrzebę rozwoju infrastruktury i inicjatyw zreszających młodych ludzi w celu integracji i spędzenia wolnego czasu w sposób aktywny i rozwojowy dla nich. Zwrócono uwagę także na wzrost agresji wśród młodzieży, co jest spowodowane spadkiem norm obyczajowych, a także podkreślono niechęć szkół do ujawniania aktów przemocy wśród uczniów.

Indywidualne wywiady pogłębione

Największe problemy rodzin. Wywiady przeprowadzone wśród reprezentantów grup społecznych dostosowanych do obszaru wsparcia oferowanego w CUS, jak i lokalnych liderów i osób kluczowych w zakresie usług społecznych oraz przedstawicieli władz lokalnych ukazały potrzeby w podobnych obszarach działania usług społecznych, do tych przedstawionych w analizie zogniskowanych wywiadów grupowych. Respondenci i w tym przypadku zwrócili uwagę na uzależnienia od urządzeń elektronicznych, które dotyczą nie tylko dzieci i młodzież, ale i osoby dorosłe. Podkreślono także występowanie alkoholizmu, przemocy domowej oraz braku reakcji społeczeństwa na to zjawisko. Zwrócono szczególną uwagę na wykluczenie komunikacyjne społeczności oraz brak infrastruktury czasu wolnego, skierowanej do rodzin z dziećmi. Pojedyncze odpowiedzi wskazywały także na istnienie przypadków uzależnień od narkotyków w Gminie oraz problemu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Potrzeby w zakresie usług społecznych. W zakresie działań wspierających rodziny zwrócono szczególną uwagę na integrację rodzin i wsparcie w budowaniu relacji poprzez stworzenie miejsc w Gminie, dających możliwości wypełnienia tego zadania. Bardzo często pojawiały się pomysły stworzenia zajęć profilaktycznych dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych, np. na temat uzależnień oraz popularyzujących prawidłowe postawy społeczne i obywatelskie. W tym kontekście zwrócono uwagę na potrzebę zaangażowania osób, które już wyszły z nałogu i mogłyby wspomóc takie działania dzieląc się swoim doświadczeniem, a także terapeutów i psychologów. Badania w szczególności obrazują potrzebę działań pomocowych, w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej, skierowanych do rodzin, w tym także tworzenie mieszkań chronionych, polepszenie dostępu do spotkań dla osób stosujących przemoc, np. poprzez ich organizację na terenie Gminy czy poszerzenie działalności Policji w zakresie monitoringu, kontynuację prowadzenia grup samopomocowych, organizację grup wsparcia i zwiększenie współpracy między GKPirPA, a osobami uzależnionymi.

PROMOCJA I OCHRONA ZDROWIA

Badanie ankietowe

Potrzeby w zakresie działań na rzecz promocji i ochrony zdrowia. Wyniki badania ankietowego wskazują, iż zdecydowana większość mieszkańców Gminy Pniewy dostrzega potrzebę poszerzenia działań związanych z promocją zdrowia w zakresie edukacji i profilaktyki zdrowotnej, kształtowania odpowiednich postaw prozdrowotnych oraz promowania zdrowego stylu życia (79,4%).

Dostępność do opieki psychologicznej, psychiatrycznej i terapeutycznej. Mieszkańcy biorący udział w badaniu w odsetku 12,6% ocenili, iż dostępność do opieki psychologicznej na terenie Gminy jest na poziomie dobrym lub bardzo dobrym, z kolei po 7,4% badanych oceniło w ten sposób dostęp do opieki psychiatrycznej i terapeutycznej. Na zły i bardzo zły poziom wskazało najwięcej respondentów we wszystkich trzech obszarach. W przypadku opieki psychologicznej był to odsetek 48,1% badanych, psychiatrycznej – 52,9%, a terapeutycznej – 53,7%.

Oferta działań na rzecz wspierania rodziny. Największy odsetek badanych zwrócił uwagę na potrzebę poszerzenia działań w zakresie profilaktyki dzieci i młodzieży (68,2%), nieco mniejszy zauważa taką potrzebę w zakresie pomocy psychologiczno-terapeutycznej dla osób uzależnionych oraz członków ich rodzin. Znaczny odsetek badanych mieszkańców zwrócił także uwagę na profilaktykę osób dorosłych, a także organizowanie grup wsparcia dla osób uzależnionych oraz członków ich rodzin (po 44,9%).

Priorytetowość działań. Analiza materiału badawczego wykazała, że 40,7% mieszkańców Gminy Pniewy jest zdania, że promocja i ochrona zdrowia jest priorytetowym obszarem w zakresie usług społecznych, który powinien być rozwijany i finansowany. Tym samym obszar ten znalazł się na 1 miejscu pod względem liczby wskazań mieszkańców.

Zogniskowane wywiady grupowe

Największe problemy w zakresie promocji i ochrony zdrowia. Analiza wyników badania przeprowadzonego pod kątem potrzeb w obszarze promocji i ochrony zdrowia pozwala stwierdzić, że jednym z palących problemów w Gminie jest brak dostępu do pomocy terapeutycznej w porównaniu do zapotrzebowania mieszkańców Gminy, których coraz częściej dosięgają problemy emocjonalne, czy zaburzenia natury psychicznej. Ponadto ważnym aspektem przejawiającym się wśród badanych był temat dotyczący braku opieki medycznej skierowanej do osób zależnych, tj. seniorów i osób z niepełnosprawnościami, a także deficyt świadczeń finansowych Gminy, przeznaczanych na zniwelowanie tych braków. Pojawił się także głos wskazujący na ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów na terenie Gminy.

Potrzeby w zakresie usług społecznych. W kontekście wymienionych przez badanych problemów zwrócono uwagę na potrzebę kompleksowej pomocy rodzinom, w których występują problemy natury psychicznej, w zakresie innych problemów występujących w takich rodzinach, np. problemów socjalnych. Zaproponowano również zwiększenie świadczeń finansowych Gminy, skierowanych na zapotrzebowanie osób zależnych w celu wzmocnienia i zwiększenia oferowanej im pomocy i wsparcia.

Indywidualne wywiady pogłębione

Problemy w zakresie promocji i ochrony zdrowia. Respondenci biorący udział w indywidualnych wywiadach grupowych zauważyli problemy w zakresie dostępu do opieki zdrowotnej, a także do lekarzy specjalistów w ramach NFZ, której brak dostępności doskwiera szczególnie mieszkańcom terenów wiejskich Gminy. Zaobserwowano także niskie zasoby wsparcia psychologicznego. Działalność w ramach programów profilaktycznych w Gminie oceniana jest pozytywnie, aczkolwiek może ona nie docierać do społeczności wiejskiej, która nie zauważa potrzeby badań profilaktycznych.

Potrzeby w zakresie usług społecznych. W obszarze pomocy i ochrony zdrowia według badanych na pierwszy plan wysuwa się potrzeba wyjścia naprzeciw mieszkańcom terenów oddalonych od centrum Gminy i dotarcia do nich ze wsparciem w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej. Ważnym aspektem w tym obszarze wydaje się też zwiększenie w miarę możliwości pomocy psychologicznej dla mieszkańców Gminy.

WSPIERANIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I OSÓB STARSZYCH

Badania ankietowe

Problemy osób starszych i z niepełnosprawnością. Analiza wyników badania przeprowadzonego pod kątem osób starszych i z niepełnosprawnością pozwala stwierdzić, że głównymi problemami powyższych grup jest utrudniony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej, samotność, a także niewystarczające środki finansowe na zaspokojenie podstawowych potrzeb.

Potrzeby w zakresie oferty działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz seniorów. W ramach działań na rzecz powyższych grup największy odsetek opowiedział się za rozwijaniem i tworzeniem form spędzania czasu wolnego oraz zapewnieniem całodobowej opieki. W dalszej kolejności respondenci wyróżnili także rozpowszechnianie informacji o dostępnych formach pomocy, a także tworzenie i prowadzenie placówek wsparcia dziennego.

Priorytetowość działań. Analiza materiału badawczego wykazała, że 26,2% mieszkańców Gminy Pniewy jest zdania, że wspieranie osób starszych jest priorytetowym obszarem w zakresie usług społecznych, który powinien być rozwijany i usprawniany. Niewiele mniejszy odsetek ankietowanych, bo 25,7% wskazało na wspieranie osób z niepełnosprawnościami jako priorytetowe działanie. Tym samym obszar dotyczący osób starszych znalazł się na 2 miejscu pod względem liczby wskazań mieszkańców, a obszar traktujący o osobach z niepełnosprawnością na 3 miejscu.

Zogniskowane wywiady grupowe

Problemy w obszarze wspierania osób starszych i z niepełnosprawnościami. Z materiału badawczego wynika, że do głównych problemów osób starszych oraz z niepełnosprawnościami, respondenci zaliczyli pierwszorzędnie wykluczenie komunikacyjne, które tym grupom społecznym doskwiera najbardziej. Poza tym zauważa się także brak dostępu do usług opiekuńczych czy medycznych dla osób starszych. Ważnym problemem występującym w tym obszarze są także bariery architektoniczne na terenie Gminy. Zwrócono uwagę także na problem osamotnienia, brak wsparcia względem seniorów i osób z niepełnosprawnościami ze strony ich rodzin, ale też ubóstwo.

Potrzeby w zakresie usług społecznych. Aby wyjść naprzeciw problemom z jakimi spotykają się na terenie Gminy seniorzy i osoby z niepełnosprawnościami, wśród wypowiedzi badanych pojawiły się pomysły zniwelowania problemów, które spotykają te grupy społeczne. Jednym z nich było stworzenie odpłatnej usługi transportowej, chociażby dla seniorów, aby zapobiec wykluczeniu komunikacyjnemu. Inny pomysł, który się pojawił, dotyczył utworzenia placówki w rodzaju *domu dziennego pobytu* w celu przeciwdziałania osamotnieniu oraz zachęty do różnego rodzaju aktywności osób starszych oraz z niepełnosprawnościami, przy jednoczesnym odciążeniu ich bliskich, którzy będąc zmuszeni wykonywać obowiązki zawodowe, zostawiają te osoby same na cały dzień.

Indywidualne wywiady pogłębione

Problemy w obszarze wspierania osób starszych i z niepełnosprawnościami. W wywiadach indywidualnych również na pierwszy plan wysunął się problem braku transportu publicznego, a także barier architektonicznych, samotności oraz braku wsparcia ze strony bliskich. Ponadto zwrócono uwagę na utrudniony dostęp do usług opiekuńczych

i niskie środki finansowe przekazywane przez Gminę na działania w tym zakresie.

Potrzeby w zakresie usług społecznych. Uczestnicy wywiadów zwrócili uwagę na potrzebę dostępu do usług opiekuńczych, a także do podstawowej, jak i specjalistycznej opieki medycznej dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Jednym z pomysłów było zwiększenie zasobów wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, w której pojawiają się deficyty, a także zwiększenie środków finansowych przeznaczanych dla opiekunów osób starszych i z niepełnosprawnościami. Znową został podjęty głos w sprawie potrzeby zniwelowania barier komunikacyjnych na terenie Gminy. Zaproponowano także utworzenie zajęć dla seniorów z mniejszych miejscowości, wykorzystując do tego istniejące już, lecz niespożytkowane świetlice wiejskie. Pojawił się także głos sugerujący wzmocnienie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, która na terenie Gminy jest znikoma lub nie ma jej w ogóle.

EDUKACJA PUBLICZNA

Badania ankietowe

Zebrany materiał badawczy wykazał, że zdaniem 14,0% respondentów priorytetowym obszarem, który powinien być rozwijany w zakresie usług społecznych jest poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług miejscowych przedszkoli, a zdaniem 8,4% ankietowanych – poszerzenie oferty i zwiększenie dostępu do usług miejscowych szkół.

Zogniskowane wywiady grupowe

Wśród przedstawicieli instytucji gminnych oraz organizacji pozarządowych, a także mieszkańców nie wykazano znaczących problemów dotyczących edukacji publicznej. Pojedyncze wypowiedzi zwracały uwagę na potrzebę większego zaangażowania nauczycieli oraz zwiększenia współpracy międzyinstytucjonalnej w ramach przeciwdziałania przemocy rówieśniczej w szkołach.

Indywidualne wywiady pogłębione

Według przedstawicieli grup społecznych dostosowanych do obszaru wsparcia oferowanego w CUS, lokalnych liderów oraz osób kluczowych w zakresie usług społecznych i przedstawicieli władz lokalnych, wypowiadających się w wywiadach indywidualnych, szczególnego rozwoju w Gminie wymaga oferta zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży, a także obszar działań profilaktycznych w zakresie niebezpieczeństw, które mogą dotknąć także młodych ludzi, takich jak uzależnienia i przemoc.

PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU

Badania ankietowe

Problemy osób bezrobotnych. Do głównych problemów osób pozostających bez zatrudnienia w Gminie Pniewy mieszkańcy zaliczyli: problemy finansowe, niechęć do podjęcia pracy, trudności w pełnieniu ról społecznych, brak gotowości do podjęcia aktywności i samodzielności oraz nieumiejętność poszukiwania pracy, a także niewystarczające kompetencje zawodowe.

Działania na rzecz wyeliminowania lub ograniczenia problemu bezrobocia. Wyniki uzyskane w badaniu wskazują, iż największy odsetek respondentów dostrzega potrzebę organizowanie szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe, pomocy w poszukiwaniu pracy oraz organizowanie doradztwa zawodowego. Wysoki odsetek wskazał również na inicjowanie powstawania nowych miejsc pracy.

Priorytetowość działań. Analiza materiału badawczego wykazała, że 9,8% respondentów jest zdania, że przeciwdziałanie bezrobociu jest priorytetowym obszarem w zakresie usług społecznych, który powinien być rozwijany i usprawniany. Ponadto 8,9% odpowiedzi wskazywało na pierwszorzędną potrzebę przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Zogniskowane wywiady grupowe

Ocena rynku pracy. W opinii respondentów problem bezrobocia na terenie Gminy Pniewy występuje w znikomym natężeniu. Rozmówcy w wywiadach podkreślali, że trudność ta dotyczy głównie osób charakteryzujących się postawą wyuczonej bezradności oraz uwikłanych w uzależnienia. Podkreślono, że mnogość ofert pracy oraz działalność Centrum Integracji Społecznej pozwala zmotywować do pracy nawet osoby długotrwale bezrobotne.

Indywidualne wywiady pogłębione

Problemy osób bezrobotnych. Badani podkreślają, że mieszkańcy Gminy są w większości aktywni zawodowo, do czego przyczynia się dobre położenie geograficzne oraz rozwój gospodarczy Gminy. Uczestnicy indywidualnych wywiadów pogłębionych również zwrócili uwagę na znaczenie w przeciwdziałaniu bezrobociu dobrego funkcjonowania Centrum Integracji Społecznej. Problemem jaki został zauważony w tym kontekście są trudności w znalezieniu wykwalifikowanej kadry pracowniczej na terenie Gminy oraz pasywna postawa niektórych pracowników wobec obowiązków zawodowych.

Potrzeby w zakresie usług społecznych. Pomimo niskiego wskaźnika bezrobocia w Gminie, respondenci podali rozwiązania, które mogłyby pomóc osobom pozostającym bez pracy. Wśród nich wymieniono organizację doradztwa zawodowego oraz kursów doszkalających, a także pomoc w poszukiwaniu pracy, działania edukacyjne w zakresie motywacji do podjęcia pracy oraz pomoc psychologiczną.

KULTURA, KULTURA FIZYCZNA ORAZ TURYSTYKA

Badania ankietowe

Dostępność do aktywności kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej. Bazując na uzyskanych wynikach badań ankietowych można stwierdzić, że respondenci najlepiej ocenili dostęp do aktywności sportowej (klubów sportowych, zajęć sportowych, turniejów, sekcji sportowych itp.), która w opinii 48,1% mieszkańców jest dobra lub bardzo dobra. Dostępność aktywności kulturalnej (tj. zajęć plastycznych, tanecznych, muzycznych, wernisaży, klubów czytelniczych itp.) jest dobra lub bardzo dobra zdaniem 36,5% respondentów. W opinii 19,2% badanych dostępność do aktywności rekreacyjnej w Gminie Pniewy (tj. baseny, place zabaw, parki, siłownie zewnętrzne itp.) jest bardzo dobra lub dobra.

Priorytetowość działań. Analiza materiału badawczego wykazała, że tylko 13,1% badanych mieszkańców Gminy Pniewy jest zdania, że kultura, kultura fizyczna i turystyka jest priorytetowym obszarem w zakresie usług społecznych, które powinny być rozwijane i usprawniane.

Zogniskowane wywiady grupowe

Ocena oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej. Z przeprowadzonych wywiadów dowiadujemy się, iż na terenie Gminy Pniewy infrastruktura kulturalna i sportowo-rekreacyjna jest rozwinięta w dużym stopniu. Respondenci zwrócili jednak uwagę na brak miejsc dedykowanych dzieciom i młodzieży, w celu wspierania ich prawidłowego rozwoju intelektualnego i rekreacyjnego, a także znów podniesiony został problem trudności z dojazdem do pacówek prowadzących dodatkowe zajęcia dla dzieci i młodzieży.

Indywidualne wywiady pogłębione

Ocena oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej. Respondenci pozytywnie ocenili ofertę w obszarze kultury, rekreacji i sportu w Gminie Pniewy podkreślając dobre zasoby lokalowe oraz organizowanie dużej ilości wydarzeń i zajęć skierowanych do mieszkańców. W tym przypadku badani także zwrócili uwagę na brak miejsc spotkań dla młodzieży. Wychodząc naprzeciw temu problemowi zrodził się pomysł wspierania młodych talentów oraz zespołów sportowych w szkołach.

AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA I WSPÓŁPRACA INSTYTUCJONALNA

Badania ankietowe

Partycypacja społeczna. Z przeprowadzonych badań wynika, iż w ciągu ostatnich dwóch lat poprzedzających badanie 15,4% mieszkańców Gminy Pniewy było członkiem organizacji pozarządowej, 15,9% badanych współpracowało w formie wolontariatu z jakąś organizacją lub instytucją, kolejne 15,9% uczestniczyło w publicznych spotkaniach/konsultacjach z przedstawicielami władz lokalnych. Najwyższy odsetek ankietowanych wskazał na uczestnictwo w zebraniach sołeckich lub osiedlowych (23,4%). Wśród ankietowanych, którzy zostali zapytani o zdecydowanie się na działalność społeczną w organizacjach na rzecz mieszkańców lub pomoc w formie wolontariatu, 51,4% udzieliło twierdzącej odpowiedzi, natomiast przeczącej – 28,0%. Zdecydowana większość, bo 87,4% badanych mieszkańców czerpie swoją wiedzę na temat spraw lokalnych w Gminie ze źródeł Internetowych (strona gminy, profil Facebook itp.), a znaczna część badanych pozyskuje taką wiedzę z rozmów z rodziną, sąsiadami czy znajomymi (39,3%). Alarmującym faktem jest poczucie większości ankietowanych, że nie mają oni wpływu na przebieg spraw publicznych w Gminie (73,4%).

Priorytetowość działań. Analiza materiału badawczego wykazała, że 6,5% mieszkańców jest zdania, że pobudzanie aktywności obywatelskiej jest priorytetowym obszarem w zakresie usług społecznych, który powinien być rozwijany i usprawniany.

Zogniskowane wywiady grupowe

Aktywność obywatelska. Respondenci zauważają duże zaangażowanie mieszkańców w sprawy społeczne oraz duży potencjał organizacji pozarządowych, prężnie działających i organizujących różne przedsięwzięcia na rzecz społeczności lokalnej.

Współpraca instytucjonalna. Obraz jaki wyłania się z przeprowadzonych wywiadów to dobrze oceniana współpraca międzyinstytucjonalna oraz międzysektorowa. Potencjał do rozwoju współpracy międzysektorowej zdaniem badanych, stanowi otwarta postawa Burmistrza oraz dyrekcji OPS w Gminie Pniewy.

Potrzeby. W opinii respondentów należałoby wspomóc organizacje pozarządowe poprzez udostępnienie im zasobów lokalowych. Innym pomysłem jest podjęcie próby pozyskiwania nowych źródeł finansowania dla instytucji i organizacji nieformalnych, w celu

wzmoczenia działalności na rzecz społeczności lokalnej, szczególnie tych mieszkańców, którzy najbardziej wymagają tej pomocy. Aby usprawnić przepływ informacji, zasugerowano przeznaczenie środków pieniężnych na zakup telefonów służbowych oraz stworzenie bazy numerów telefonicznych, z dostępem dla wszystkich pracowników organizacji. Podkreślono także zasadność prowadzenia działań profilaktycznych. Przedstawiciele organizacji pozarządowych zwrócili uwagę na brak możliwości zgłaszania propozycji do Roczego Programu Współpracy Gminy Pniewy z organizacjami pozarządowymi.

Indywidualne wywiady pogłębione

Aktywność obywatelska. Obszar aktywności społecznej badani oceniają dobrze, przy czym podkreślają istnienie licznych stowarzyszeń oraz podejmowanych przez nich działań.

Współpraca instytucjonalna. W tym przypadku uczestnicy wywiadu również wypowiedzieli się pozytywnie na temat współpracy międzyinstytucjonalnej, przy okazji podkreślono zaangażowanie mieszkańców w inicjatywę pomocy uchodźcom z Ukrainy przybyłym do Gminy z powodu konfliktu zbrojnego na terenie ich kraju.

Potrzeby. W zakresie potrzeb badani zwrócili uwagę na fakt, że poziom zaangażowania społecznego spada z każdym rokiem i pojawia się deficyt w zakresie osób prowadzących działania profilaktyczne. W związku z tym zasugerowano wzmoczenie inicjatyw zachęcających do partycypacji społecznej mieszkańców Gminy.

PRIORYTYZACJA DZIAŁAŃ

Badanie ankietowe

Opinia dotycząca priorytetowo rozwijanych usług społecznych. Zebrany materiał badawczy pozwolił wskazać, które z usług społecznych prowadzonych na terenie Gminy Pniewy powinny być rozwijane i finansowane w pierwszej kolejności. W opinii ankietowanych w pierwszej kolejności należy skupić się na usługach społecznych w zakresie promocji i ochrony zdrowia. Co piąty badany wskazał na obszar wspierania osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami. Do obszarów, które zdaniem mieszkańców powinny być rozwijane, najrzadziej zaliczono mieszkalnictwo wspomagane i chronione oraz ochronę środowiska.

Opinia dotycząca grup, do których priorytetowo należy kierować usługi społeczne.

Połowa respondentów uważa, że usługi społeczne pierwszorzędnie powinny być kierowane do osób z niepełnosprawnościami/przewlekłe chorych. Znaczna część ankietowanych wskazała na młodzież i dzieci, niewiele mniej na seniorów. Wyróżniono także rodziny z dziećmi. W zakresie pierwszorzędnie świadczonych usług społecznych najrzadziej wybierano imigrantów oraz osoby opuszczające zakłady karne.

Pozytywna ocena usług społecznych. Ankietowani mieszkańcy są najbardziej zadowoleni z działań kulturalnych i rozrywkowych na terenie Gminy. Część badanych pozytywnie oceniła jakość dróg, pomoc społeczną oraz edukację. Najmniejszy odsetek mieszkańców jest zadowolony z turystyki.

Zogniskowane wywiady grupowe

Opinia dotycząca priorytetowo rozwijanych usług społecznych. Z przeprowadzonych wywiadów wynika, że wśród obszarów, które powinny być priorytetowo rozwijane wyróżniono przede wszystkim działania w zakresie zwiększenia dostępu do specjalistów w obszarze terapii, psychoterapii i psychiatrii dzieci i młodzieży oraz działań profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego. Wskazano także na zapotrzebowanie w zakresie transportu publicznego oraz stworzenia miejsc zapewniających warunki do aktywnego spędzania wolnego czasu dla młodzieży. Ważnym aspektem podjętym przez badanych było także zwiększenie usług społecznych oraz opieki wytchnieniowej dla osób z niepełnosprawnością i seniorów.

Indywidualne wywiady pogłębione

Opinia dotycząca priorytetowo rozwijanych usług społecznych. Uczestnicy indywidualnych wywiadów grupowych zwrócili uwagę na niemal te same potrzeby, co respondenci, biorący udział w ogniskowych wywiadach grupowych. Podkreślono ważność działań profilaktycznych w zakresie uzależnień i przemocy, skierowanych do młodzieży oraz pomocy psychologicznej i psychiatrycznej. W tym obszarze znów pojawił się wątek zwiększenia oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży, a także wzmocnienia działań w ramach promocji i ochrony zdrowia oraz kompleksowego wsparcia dla osób starszych oraz z niepełnosprawnościami.

VIII. REKOMENDACJE

W oparciu o dokonaną analizę potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych zostały sformułowane rekomendacje co do dalszych działań na terenie Gminy Pniewy, które znajdują się poniżej.

Rekomendowane działania

1. Jednymi z głównych problemów społecznych, dotyczących mieszkańców Gminy Pniewy są trudności w obszarze wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnościami. W związku z powyższym zaleca się:

- dalsze organizowanie spotkań, wydarzeń, zajęć dla seniorów, które postępują zapobieganiu poczucia osamotnienia lub wykluczenia społecznego, a także podtrzymywaniu kontaktów międzyludzkich oraz aktywizacji społeczeństwa lokalnego w rozwijaniu działań na rzecz seniorów;
- zwiększanie świadomości i wrażliwości społecznej w zakresie niepełnosprawności i wieku starczego poprzez organizowanie kampanii społecznych dla mieszkańców Gminy, a także podejmowanie inicjatyw na rzecz włączania społecznego tych grup i integracji międzypokoleniowej;
- dążenie do eliminowania czynników wykluczających seniorów oraz osoby z niepełnosprawnościami ze społeczności lokalnej oraz dostępu do różnego rodzaju usług. Działania powinny być skierowane na systematyczne w miarę możliwości finansowych Gminy dostosowywanie infrastruktury miejskiej do potrzeb osób o ograniczonej mobilności, podnoszenie kompetencji cyfrowych seniorów, dostosowywanie transportu publicznego do potrzeb wymienionych grup społecznych m.in. poprzez zwiększenie liczby kursów w kierunku wsi oddalonych od centrum Gminy itp. Istotne jest poszukiwanie odpowiednich kanałów informacyjnych oraz podejmowanie działań promujących ofertę skierowaną do seniorów za pośrednictwem np. parafii/kościół, sklepów osiedlowych itp. Działania te mogą zostać uzupełnione o wydawanie broszury informacyjnej, która będzie dystrybuowana raz na kwartał;

- wspieranie działań Dziennego Domu Seniora, będącego głównym filarem aktywizacji pniewskich seniorów i koordynatorem działań prowadzonych na ich rzecz. Ważne jest również zadbanie o możliwie jak najlepszy dojazd do placówki oraz o infrastrukturę parkingową w jej okolicy;
- zainicjowanie utworzenia domu pomocy społecznej, świadczącego pomoc i wsparcie dla najbardziej potrzebujących osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych, które wymagają całodobowej opieki;
- pozyskiwanie środków finansowych na rozwój bezpłatnych form spędzania czasu wolnego dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów, bądź obniżenie odpłatności za udział w wydarzeniach/zajęciach dla tych grup;
- poszerzenie oferty usług opiekuńczych dla osób z niepełnosprawnościami oraz starszych o pomoc w kontaktach ze społecznością lokalną, zapewnienie transportu, pomoc z załatwianiu spraw urzędowych itp. Rekomenduje się włączenie wolontariuszy w realizację tego rodzaju usług, a także poszerzenie współpracy z sektorem pozarządowym w tym zakresie;
- rozwijanie form wsparcia faktycznych opiekunów osób niesamodzielnych, np. poprzez udział w projektach na rzecz wsparcia osób niesamodzielnych i ich opiekunów;
- umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami podjęcie zatrudnienia na otwartym rynku pracy oraz w warunkach pracy chronionej poprzez inicjowanie działalności podmiotów prowadzących aktywizację społeczno-zawodową i podmiotów ekonomii społecznej, a także realizację kampanii informacyjnych skierowanych m.in. do lokalnych przedsiębiorców, dotyczących zalet zatrudniania osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności;
- kontynuowanie działalności podmiotów i realizacji programów na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnościami z terenu Gminy Pniewy, w tym: Dziennego Domu Seniora, Uniwersytetu Trzeciego Wieku, Środowiskowego Domu Samopomocy „Jawor”, Pensjonatu Seniora „Jutrzenka”, programów „Opieka Wytchnieniowa”, „Korpus Wsparcia Seniorów” itp.;
- przystąpienie Gminy Pniewy do programu Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej, a także Gmina Przyjazna Seniorom oraz promowanie

programu Ogólnopolska Karta Seniora wśród mieszkańców Gminy.

2. Najważniejszymi problemami rodzin, w tym rodzin z dziećmi z Gminy Pniewy zdaniem mieszkańców są m.in. uzależnienia od substancji psychoaktywnych, niewystarczające środki finansowe oraz brak transportu publicznego. Zdaniem respondentów biorących udział w wywiadach, do problemów pniewskich rodzin można również zaliczyć uzależnienia behawioralne, a także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, wykluczenie komunikacyjne, czy deficyt infrastruktury czasu wolnego dla młodzieży. W odpowiedzi na zidentyfikowane trudności z jakimi zmagają się rodziny z Gminy Pniewy, rekomenduje się:

- kontynuowanie realizacji programów i projektów na rzecz wspierania rodzin, takich jak: asystent rodziny, „Posiłek w szkole i w domu”, „Za życiem”, Karta Dużej Rodziny itp.;
- utworzenie Klubu Rodzica lub innej grupy wsparcia skierowanej do rodziców dzieci, której celem będzie zwiększenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych oraz zapobieganie negatywnym zjawiskom społecznym (przemoc, uzależnienia, umiejętności społeczne i emocjonalne, itp.) poprzez organizowanie prelekcji ze specjalistami oraz innych działań na rzecz rodzin z Gminy;
- prowadzenie warsztatów poruszających problematykę użytkowania oraz wykorzystywania współczesnych mediów. Warsztat powinien edukować dzieci i młodzież w zakresie bezpiecznego poruszania się po świecie cyberprzestrzeni. Proponuje się również przeprowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnej dotyczącej uzależnienia od urządzeń elektronicznych, mającej na celu poszerzenie świadomości wszystkich mieszkańców na temat nadmiernego korzystania z nowych mediów i zagrożeń za tym idących;
- zapewnienie specjalistycznej pomocy osobom zmagającym się z problemem uzależnień behawioralnych poprzez zatrudnienie kadry specjalistów bądź dofinansowanie szkoleń w tym zakresie;
- organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz rodzin. Zainicjowanie utworzenia placówek wsparcia dziennego w formie świetlic środowiskowych dla dzieci i młodzieży oraz doposażenie ich w celu zwiększenia atrakcyjności i zachęcenia do uczestnictwa w zajęciach przez

nich organizowanych. Sugeruje się również podejmowanie inicjatyw na rzecz tworzenia form spędzania pozalekcyjnego czasu wolnego w miejscowościach oddalonych od centrum Gminy;

- promowanie rodzicielstwa zastępczego na terenie Gminy Pniewy, m.in. poprzez organizację kampanii społecznej na rzecz rodzicielstwa zastępczego w społeczności lokalnej, a także poszukiwanie środków finansowych zapewniających możliwość wypłaty wynagrodzenia wyższego niż ustawowe dla rodzin zastępczych zawodnych;
 - przeprowadzenie zajęć, mających na celu poszerzenie wiedzy z zakresu problematyki przemocy skierowanych do dzieci i młodzieży, ogółu lokalnej społeczności, a także seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Zakres informacji, oprócz konsekwencji stosowania przemocy, powinien zawierać również treści na temat szerokiego spektrum rodzajów przemocy oraz różnych grup społecznych jej doświadczających. Ważne jest również, aby przekazywać wiedzę na temat możliwych form pomocy, a także sposobów odpowiedniego reagowania w przypadku bycia jej świadkiem;
 - rozwój mieszkalnictwa chronionego dla osób doświadczających przemocy domowej, które są formą pomocy społecznej, przygotowującą pod opieką specjalistów osoby w nim przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagające te osoby w codziennym funkcjonowaniu.
3. W zakresie projektowania szeroko pojętych działań prozdrowotnych, szczególną uwagę należy zwrócić na kwestie zdrowia psychicznego oraz uzależnień od substancji. W toku prowadzonych badań ilościowych, jak i jakościowych proponowanymi działaniami w tym zakresie są:
- Zainicjowanie uruchomienia telefonu zaufania, dzięki któremu mieszkańcy będą posiadali całodobowy dostęp do pomocy w razie sytuacji kryzysowych, np. przemocy domowej;
 - przeprowadzenie lokalnej kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania substancji psychoaktywnych, a także mechanizmów uzależnienia;
 - dystrybucja ulotek i innych materiałów profilaktycznych na temat możliwych form

pomocy w przypadku doświadczania problemów z uzależnieniem od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych. Ulotki powinny być rozpowszechnione w miejscach publicznych takich jak: kościoły, przychodnie, sklepy, instytucje publiczne itp.;

- prowadzenie zajęć integracyjnych dla dzieci i młodzieży mających na celu budowanie więzi pomiędzy uczniami oraz poczucie bezpieczeństwa i zaufania. Stanowi to bowiem czynnik chroniący podejmowania zachowań ryzykownych przez młodych ludzi;
- zapewnienie specjalistycznej pomocy np. psychologa, pedagoga, logopedy oraz poradnictwa specjalistycznego, np. prawnego, psychologicznego i rodzinnego dla rodzin z terenu Gminy;
- rozwijanie ruchu samopomocowego dla osób uzależnionych oraz ich rodzin, z uwzględnieniem osób współuzależnionych oraz z syndromem DDA (Dorośle Dzieci Alkoholików);
- realizacja programów profilaktycznych rekomendowanych w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez PARPA, KBdsPN (obecnie KCPU), ORE, IPiN dla dzieci i młodzieży w szkołach;
- poszerzenie działań związanych z promocją zdrowia w zakresie edukacji i profilaktyki zdrowotnej, kształtowanie odpowiednich postaw prozdrowotnych oraz promowania zdrowego stylu życia wśród wszystkich mieszkańców. Ważne, aby działania te były prowadzone cyklicznie i zostawały odpowiednio nagłaśniane;
- zwiększenie dostępności do opieki psychiatrycznej, psychologicznej oraz terapeutycznej na terenie Gminy Pniewy z naciskiem na opiekę psychiatryczną, gdyż to właśnie ona została najniżej oceniona przez respondentów;
- organizowanie badań profilaktycznych dla mieszkańców oraz promocja profilaktyki zdrowotnej, szczególnie w miejscowościach oddalonych od centrum Gminy w celu zachęcania mieszkańców do dbania o swoje zdrowie;
- zapewnienie wsparcia i pomocy psychologicznej dla kadry pracującej z osobami uzależnionymi oraz współuzależnionymi oraz organizowanie dla nich superwizji;

- utworzenie lokalnej platformy, na której znajdowałyby się wszystkie informacje dotyczące oferowanego wsparcia medycznego przez Gminę.
4. Problem bezrobocia w Gminie Pniewy zdaniem osób biorących udział w badaniach społecznych na terenie Gminy nie jest znaczący, jednakże w odniesieniu do zidentyfikowanych trudności na tym polu proponuje się:
- kontynuowanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Szamotułach, w zakresie angażowania osób pozostających bez zatrudnienia, do korzystania z aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu ofertowanych przez PUP, np. prace interwencyjne, roboty publiczne, prace społecznie użyteczne, staże, zwrot kosztów przejazdu i zakwaterowania itp.;
 - wykorzystywanie w pracy socjalnej kontraktów socjalnych w celu mobilizacji osób bezrobotnych do podjęcia zatrudnienia;
 - aktywizację zawodową poprzez organizowanie szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe mieszkańców oraz pomoc w poszukiwaniu pracy;
 - organizowanie doradztwa zawodowego wśród osób dorosłych, młodzieży oraz osób z niepełnosprawnościami;
 - upowszechnienie wolontariatu – przygotowywanie wolontariuszy i zapewnianie im możliwości pracy w zakresie świadczenia pomocy mieszkańcom Gminy Pniewy;
 - rozszerzenie działań na rzecz współpracy instytucji i organizacji pozarządowych działających w Gminie pod kątem budowania partnerskiej współpracy;
 - dostosowywanie oferty edukacyjnej w Gminie do aktualnego i przyszłego zapotrzebowania na rynku pracy;
 - wspieranie osób w rozpoczęciu własnej działalności gospodarczej, a także rozwój Centrum Integracji Społecznej „Ostoja” w Pniewach;
 - zapewnienie opieki dla dzieci do lat 3 poprzez utworzenie publicznych żłobków, w celu umożliwienia młodym rodzicom powrotu na rynek pracy;
 - zachęcanie lokalnych przedsiębiorców do wdrażania elastycznych form zatrudnienia, takich jak praca na część etatu czy praca zdalna;
 - włączenie poradnictwa psychologicznego w proces aktywizacji zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia, w celu odpowiedniej diagnozy przyczyn bezrobocia.

5. Gwarantem usług społecznych będzie współpraca, szczególnie międzysektorowa, rozwijana w oparciu o zasadę partnerstwa. Partnerstwo międzysektorowe rozumiane jest jako forma współdziałania na rzecz wspólnego celu, w której wszyscy uczestnicy działają na równych prawach, korzystają ze wspólnych zasobów oraz ponoszą odpowiedzialność. Rekomendowane jest partnerstwo JST i NGO, które powinno mieć charakter stały i być budowane na zasadzie wieloletniej współpracy. Współpraca na zasadach partnerstwa daje możliwość kompleksowego i innowacyjnego podejścia do problemu, a także angażuje do działania przedstawicieli kilku różnych grup. Powinna uwzględniać najważniejsze zasady: równorzędność partnerów wobec siebie, wspólne rozwiązywanie problemów, planowanie i podejmowanie decyzji.

IX. BIBLIOGRAFIA

1. <https://bdl.stat.gov.pl/>.
2. http://bibliotekapniewy.pl/?page_id=1894.
3. <https://ciekaweliczby.pl/zycie-kulturalne-sposoby-spedzania-czasu-wolnego-polakow/>.
4. <https://eregion.wzp.pl/obszary/ochrona-zdrowia>.
5. <https://www.gov.pl/web/rodzina/pomoc-spoieczna>.
6. <https://mapa.wyniki.edu.pl/>.
7. <https://www.pniewy.wlkp.pl/aktualnosci/turkawka.html>.
8. Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej.
9. J. Mazur, pro familia et societate. Wybrane zagadnienia polityki społecznej, Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2013.
10. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Ośrodka Pomocy Społecznej w Gminie Pniewy za 2020, 2021 i 2022 rok.
11. Oniszczyk J., Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy, Oficyna Wydawnicza SGH, 2011.
12. Przewłocka J., CAWI – specyfika, wykorzystanie, perspektywa rozwoju, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji PIB, Warszawa 2009.
13. Raport o stanie Gminy Pniewy za 2020, 2021 i 2022 rok.
14. Sprawozdanie Roczne z Pracy Zespołu Interdyscyplinarnego za okres od 1 stycznia do 31 grudnia z lat 2021 i 2022.
15. Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2020r.
16. Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2020 i 2021 rok
17. Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień KCPU-G1 za 2022 rok
18. Sztumski J., Wstęp do metod i technik badań społecznych, Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, Katowice 1995.
19. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

(t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 z późn. zm.)

20. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 573 z późn. zm.)

VIII. SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW

SPIS TABEL

Tabela 1. Przyrost naturalny w Gminie Pniewy na przestrzeni lat 2020-2022	17
Tabela 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2020-2022 (w procentach)	18
Tabela 3. Saldo migracji wewnętrznych w Gminie Pniewy w latach 2020-2022	18
Tabela 4. Liczba małżeństw na 1 000 ludności w Gminie Pniewy w porównaniu do województwa wielkopolskiego i Polski w latach 2020-2022	21
Tabela 5. Liczba osób korzystających z pomocy w formie posiłków w latach 2020-2022.....	22
Tabela 6. Dane dotyczące pracy asystentów rodziny na przestrzeni lat 2020-2022	24
Tabela 7. Liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” oraz rodzin nią objętych na przestrzeni lat 2020-2022.....	26
Tabela 8. Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” na przestrzeni lat 2020-2022 ...	26
Tabela 9. Zasoby Gminy Pniewy w zakresie wspierania rodziny wraz z obszarem ich działalności dotyczącym wspierania rodziny.....	28
Tabela 10. Dane dotyczące ochrony zdrowia w Gminie Pniewy na przestrzeni lat 2020-2022	49
Tabela 11. Działania Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pniewach wobec osób uzależnionych w latach 2020-2022	51
Tabela 12. Zasoby Gminy Pniewy w zakresie promocji i ochrony zdrowia wraz z obszarem ich działalności	54
Tabela 13. Proszę ocenić obecny poziom dostępności do opieki psychologicznej/ psychiatrycznej/terapeutycznej na terenie Gminy Pniewy. W każdym wierszu należy zaznaczyć maksymalnie 1 odpowiedź. Proszę posłużyć się sześciopunktową skalą, na której 0 oznacza „nie wiem”, 1 – „bardzo zły”, 2 – „zły”, 3 – „średni”, 4 – „dobry”, 5 – „bardzo dobry”. N=214	56

Tabela 14. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych w latach 2020-2022	64
Tabela 15. Liczba osób z terenu Gminy Pniewy przebywających w domach pomocy społecznej w latach 2020-2022 (stan na koniec roku)	68
Tabela 16. Zasoby Gminy Pniewy w zakresie wspierania seniorów i osób z niepełnosprawnościami wraz z obszarem ich działalności	68
Tabela 17. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkola, oddziałów przedszkolnych oraz szkół na terenie Gminy Pniewy w latach szkolnych 2020/2021 i 2021/2022	81
Tabela 18. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy Pniewy oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców w latach 2020-2022	87
Tabela 19. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Gminy Pniewy w podziale na wiek oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców w latach 2020-2022	87
Tabela 20. Proszę ocenić obecny poziom dostępności do niżej wymienionych form aktywności na terenie Gminy Pniewy. W każdym wierszu należy zaznaczyć maksymalnie 1 odpowiedź. Proszę posłużyć się sześciopunktową skalą, na której 0 oznacza „nie wiem”, 1 – „bardzo zły”, 2 – „zły”, 3 – „średni”, 4 – „dobry”, 5 – „bardzo dobry”.	102
Tabela 21. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Pniewy na przestrzeni lat 2020-2022	109

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Wiek:	13
Wykres 2. Wykształcenie:	13
Wykres 3. Liczba osób zamieszkujących Gminę Pniewy w latach 2020-2022	16
Wykres 4. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących Gminę Pniewy na przestrzeni lat 2020-2022	17
Wykres 5. Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w Gminie Pniewy w latach 2020-2022	22
Wykres 6. Rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2020-2022	24
Wykres 7. Zestawienie wskaźnika pracy socjalnej i liczby rodzin korzystającej z pracy socjalnej	

w stosunku do rodzin, którym przyznano świadczenie w latach 2020-2022.....	31
Wykres 8. Liczba osób bezdomnych z terenu Gminy Pniewy korzystających ze schronienia w latach 2020-2022.....	33
Wykres 9. Które z niżej wymienionych problemów w Pana/i opinii najczęściej dotyczą rodziny w Gminie Pniewy? N=214.....	35
Wykres 10. W jakich obszarach widzi Pan/i potrzebę poszerzenia oferty wspierania rodzin z dziećmi na terenie Gminy Pniewy? N=214	36
Wykres 11. Jakie są Pana/i zdaniem najczęstsze problemy dzieci i młodzieży w Gminie Pniewy? N=214.....	38
Wykres 12. W jakich obszarach widzi Pan/i potrzebę poszerzenia oferty usług społecznych dla młodzieży z terenu Gminy Pniewy? N=214	39
Wykres 13. Liczba rodzin z Gminy Pniewy, korzystających z pomocy z społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na przestrzeni lat 2020-2022	49
Wykres 14. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na przestrzeni lat 2020-2022.....	50
Wykres 15. Liczba osób z problemem alkoholowym oraz dorosłych członków ich rodzin, którzy skorzystali z porad udzielanych w PIK w latach 2020-2022	51
Wykres 16. Czy na terenie Gminy Pniewy istnieje potrzeba poszerzenia działań związanych z promocją zdrowia (edukacja zdrowotna, profilaktyka, kształtowanie odpowiednich postaw zdrowotnych, promowanie zdrowego stylu życia)? N=214	55
Wykres 17. Jakie działania należy podejmować w szerszym zakresie na terenie Gminy Pniewy w celu wyeliminowania lub ograniczenia problemu uzależnień? N=214	57
Wykres 18. Rodziny, którym została udzielona pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2020-2022	63
Wykres 19. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w Gminie Pniewy na przestrzeni lat 2020-2022	65
Wykres 20. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2020-2022	66
Wykres 21. Które z niżej wymienionych problemów w Pana/i opinii najczęściej dotyczą osoby z niepełnosprawnościami i osoby starsze w Gminie Pniewy? N=214	70
Wykres 22. W jakich obszarach widzi Pan/i potrzebę poszerzenia oferty wspierania osób	

z niepełnosprawnościami i osób starszych na terenie Gminy Pniewy? N=214	72
Wykres 23. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w Gminie Pniewy, województwie wielkopolskim i Polsce w latach 2019-2021	81
Wykres 24. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-4 lat w Gminie Pniewy, województwie wielkopolskim i w Polsce w latach 2020-2022.....	82
Wykres 25. Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2022 roku uczniów z terenu Gminy Pniewy i województwa wielkopolskiego	82
Wykres 26. Stopa bezrobocia w powiecie szamotulskim na przestrzeni lat 2020-2022 w porównaniu do województwa wielkopolskiego i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach).....	86
Wykres 27. Mieszkańcy Gminy Pniewy zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2020-2022.....	86
Wykres 28. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2020-2022	88
Wykres 29. Które z niżej wymienionych problemów w Pana/i opinii najczęściej dotyczą osoby bezrobotne w gminie Pniewy? N=214	91
Wykres 30. Jakie działania należy podejmować w szerszym zakresie na terenie gminy Pniewy w celu wyeliminowania lub ograniczenia problemów występujących wśród osób bezrobotnych? N=214	92
Wykres 31. Liczba uczestników imprez kulturalnych na 1 000 ludności w Gminie Pniewy, powiecie szamotulskim oraz województwie wielkopolskim w latach 2020-2022.....	99
Wykres 32. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w Gminie Pniewy, powiecie szamotulskim oraz województwie wielkopolskim w latach 2020-2022	100
Wykres 33. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w Gminie Pniewy, powiecie szamotulskim i województwie wielkopolskim na przestrzeni lat 2020-2022	109
Wykres 34. W jakich aktywnościach lokalnych brał/a Pan/i udział w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=214	110
Wykres 35. Czy zdecydowałby/aby się Pan/i na działalność społeczną w organizacjach na rzecz mieszkańców lub pomoc w formie wolontariatu? N=214	111
Wykres 36. Z jakich źródeł czerpie Pan/i wiedzę na temat spraw lokalnych w Gminie Pniewy?	

N=214	112
Wykres 37. Czy uważa Pan/i, że ma wpływ na przebieg spraw publicznych w Gminie Pniewy? N=214	112
Wykres 38. Które z niżej wymienionych obszarów w zakresie usług społecznych powinny być priorytetowo rozwijane i finansowane na terenie Gminy Pniewy? N=214	121
Wykres 39. Do jakich grup mieszkańców powinny być w pierwszej kolejności kierowane usługi społeczne? N=214	122
Wykres 40. Z jakich obszarów funkcjonowania w Gminie Pniewy jest Pan/i zadowolona? N=214	123

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Etapy procesu badawczego	7
Rysunek 2. Wykorzystane metody i techniki badawcze	9
Rysunek 3. Podsumowanie dotyczące metodologii badawczej	10
Rysunek 4. Wykorzystany dobór próby	11
Rysunek 5. Informacje dotyczące próby badawczej	12
Rysunek 6. Płeć:	12
Rysunek 7. Położenie Gminy Pniewy na mapie powiatu szamotulskiego, województwa wielkopolskiego oraz całego kraju	15
Rysunek 8. Klasyfikacja podmiotów ekonomii społecznej	107